Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Jerca Zobec

Celostni pristop pri zagotavljanju nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva v Republiki Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2025

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Jerca Zobec

Celostni pristop pri zagotavljanju nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva v Republiki Sloveniji

Diplomsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Ljubljana, 2025

Ime in priimek: Jerca Zobec

Naslov diplomskega dela: Celostni pristop pri zagotavljanju nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva v Republiki Sloveniji

Kraj: Ljubljana

Leto: 2025

Število strani: 83

Število prilog: 3

Mentorica: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Ključne besede: mladoletniki brez spremstva, celostni pristop, deležniki oskrbe, mednarodna zaščita, načelo otrokove največje koristi

Povzetek: S krepitvijo migracijskih tokov se je v zadnjih letih na območju Republike Slovenije povečalo število prihodov mladoletnih beguncev brez spremstva. Gre za mladoletne osebe, ki so na območje Slovenije vstopile brez odgovorne odrasle osebe in tako živijo na preseku treh dejavnikov tveganja: svoje mladoletnosti, dejstva, da potujejo sami, in da so opravili dolgo pot migracije, ki njihovo ogroženost še povečujejo. Slovenija kot deklarirano socialna država ter podpisnica evropskih konvencij in zavez, ki ščitijo tako človekove kot otrokove pravice, problematiki njihove nastanitve in oskrbe posveča posebno pozornost. Zaradi povečanega števila prihodov pa je morala že vpeljane postopke za zaščito mladoletnikov brez spremstva ponovno nasloviti. V letu 2023 je bila sprejeta Uredba o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva (2023), ki je za omenjene mladoletnike predvidela novo ureditev nastanitve v Centru za mladoletnike brez spremstva, ne glede na njihov status in napredek v postopku pridobivanja mednarodne zaščite. Z vzpostavitvijo tega nastanitvenega centra leta 2024 naj bi mladoletnikom brez spremstva zagotovili celostno oskrbo. V diplomskem delu raziskujem, kaj zakonodaja za oskrbo mladoletnikov brez spremstva predvideva, kaj se v praksi uresničuje ter kaj bi Republika Slovenija in deležniki oskrbe še morali storiti, da bi za Slovenijo lahko trdili, da mladoletnikom brez spremstva omogoča obravnavo in oskrbo s celostnega vidika. S tem namenom sem preučila in navedla relevantno literaturo, si zastavila raziskovalna vprašanja in opravila šest intervjujev z različnimi deležniki oskrbe mladoletnikov brez spremstva, ki predstavljajo po eno področje skrbi. Podatke sem nato kvalitativno obdelala in ugotovila, da zakonodaja sicer predvideva oskrbo in obravnavo, ki sledi celostnemu pristopu, vendar pa se v praksi določeni deli ne izvajajo ali pa se izvajajo površno in nezadostno. Kot pomanjkljivi so se izkazali postopek postavitve skrbnika za poseben primer na meji, sistem zakonitega zastopništva, ki ga posamezniki lahko opravljajo zelo različno, zagotavljanje psihosocialne podpore in izdelava individualnih načrtov. Kljub temu lahko trdim, da sta se oskrba in obravnava mladoletnikov z novo ureditvijo izboljšali, potrebne pa bodo še nekatere izboljšave, da bomo lahko za sistem nastanitve, oskrbe in obravnave trdili, da je celosten.

Title: Holistic approach to providing accommodation, care and treatment for unaccompanied minors in the Republic of Slovenia.

Keywords: unaccompanied children, hollistic approach, care providers, international protection, best interes to the child

Abstract: With the intensification of migration flows, the number of unaccompanied minor refugees arriving in the Republic of Slovenia has increased. These are minors who have entered Slovenia without a responsible adult and thus live at the intersection of three risk factors; the fact that they are underaged, alone and migrating, which further increase their vulnerability. As a declared social state and a signatory to European conventions and commitments that protect both human and children's rights, Slovenia pays special attention to the issue of their accommodation and care. With the rise in arrivals, the country had to revisit the already established procedures for the protection of unaccompanied minors. In 2023, a Regulation on the Provision of Appropriate Accommodation, Care, and Treatment of Unaccompanied Minors was adopted. This regulation introduced a new system of accommodation for these minors in a Centre for Unaccompanied Minors, regardless of their legal status or progress in the international protection procedure. With this new regulation, which was implemented in 2024 through the establishment of the centre, unaccompanied minors are to be provided with holistic care. In my thesis, I examine what the legislation foresees regarding the care of unaccompanied minors, what is implemented in practice, and what the Republic of Slovenia and the stakeholders involved in care still need to do to ensure that Slovenia provides treatment and care from a holistic perspective. To this end, I reviewed and wrote down relevant literature, formulated research questions, and conducted six interviews with various stakeholders involved in the care of unaccompanied minors. Each stakeholder represents one area of care. I then analysed the data qualitatively and found that while the legislation foresees care and treatment based on a holistic approach, certain parts are either not implemented or are carried out in an insufficient manner. Shortcomings were identified in the process of appointing a guardian for special cases at the border, in the legal representation system (which varies greatly depending on the individual performing it), in the provision of psychosocial support, and in the development of individual care plans. Nevertheless, I can conclude that care and treatment have improved under the new system, although further improvements will be necessary before we can describe the accommodation, care, and treatment system as truly holistic.

Kazalo

1. Teoretični uvod ... 1
   1.1. Mladoletniki brez spremstva ... 1
      Pot do ciljne države ... 1
      Ogroženost mladoletnikov brez spremstva ... 2
   1.2. Mednarodna zakonodaja, akti in smernice ... 2
      Konvencija o otrokovih pravicah ... 3
      Načela dobre prakse ... 4
   1.3. Mladoletniki brez spremstva v Sloveniji ... 6
      Kdo so mladoletniki brez spremstva v Sloveniji ... 6
      Slovenija kot tranzitna država ... 6
      Zagotavljanje oskrbe mladoletnikov brez spremstva v Sloveniji ... 7
   1.4. Akterji zagotavljanja oskrbe mladoletnikov brez spremstva ... 12
      Vladni organi ... 12
      Medinstitucionalno sodelovanje ... 13
      Nevladne organizacije ... 13
      Skrbniki in zakoniti zastopniki ... 14
   1.5. Socialno delo z mladoletniki brez spremstva ... 15
      Pristop, ki temelji na razumevanju travme ... 16
   1.6. Opredelitev problema ... 18
   1.7. Raziskovalna vprašanja ... 18
2. Metodologija ... 19
   2.1. Vrsta raziskave ... 19
   2.2. Merski instrument ... 19
   2.3. Opredelitev enot raziskovanja ... 19
   2.4. Zbiranje podatkov ... 20
   2.5. Obdelava gradiva ... 20
3. Rezultati ... 21
4. Razprava ... 41
5. Sklepi ... 49
6. Predlogi za izboljšave ... 52
7. Viri ... 53
8. Priloge ... 57
   Vodilo za intervju ... 57
   Primer transkripta intervjuja ... 60
   Primer osnega kodiranja ... 66

1. Teoretični uvod

1.1. Mladoletniki brez spremstva

Mladoletniki brez spremstva predstavljajo posebno ranljivo skupino otrok migrantov. Natančneje gre za osebe, ki so mlajše od 18 let in se nahajajo zunaj svoje države izvora brez spremstva vsaj enega izmed staršev oziroma zakonsko določenega skrbnika. (Zlatar in Uzelac, 2016) Med pregledom literature sem opazila dve različni poimenovanji za to skupino otrok z manjšimi razlikami. Na eni strani lahko govorimo o prej omenjenih mladoletnikih brez spremstva, pojavlja pa se tudi besedna zveza ločeni otroci. To so otroci, ki so v državo prišli brez staršev oziroma zakonitih zastopnikov, ne pa nujno brez drugih odraslih sorodnikov. (International Committee of the Red Cross, 2020) Za namen tega diplomskega dela bom uporabljala besedno zvezo mladoletniki brez spremstva, saj je ta v slovenski literaturi tudi najpogosteje uporabljena. Občasno je uporabljen tudi izraz mladostniki.

V letu 2024 je skupno število otrok brez spremstva, ki so hkrati prvič zaprosili za mednarodno zaščito v EU, preseglo 36.000 oseb. Njihovo število je v primerjavi z letom 2023, ko je za mednarodno zaščito zaprosilo nekaj več kot 43.000 mladoletnikov brez spremstva, nižje za 15 %. Med evropskimi državami je največ mladoletnikov brez spremstva zabeležila Nemčija s približno 13.300 otroki, sledi ji Nizozemska s 4.200 otroki in Grčija s 4.000 otroki. Večina jih je prihajala iz Sirije (32 %) in Afganistana (15 %). (Eurostat, 2025)

Po besedah Visokega komisariata združenih narodov za begunce (UNHCR) v zadnjih letih po svetu beležimo najvišje število razseljenih oseb in beguncev do zdaj. Po njihovih podatkih je bilo do maja 2024 več kot 120 milijonov oseb prisilno razseljenih kot posledica preganjanja, nasilja, kršenja človekovih pravic in konfliktov. Skoraj polovica, natančneje 43,4 milijona od teh je beguncev, 6,9 milijona prosilcev za azil in 5,8 milijona potrebnih mednarodne zaščite. Evropa je do konca leta 2022 gostila približno 36 % vseh beguncev. (USA for UNHCR, 2025) V letu 2023 so mladoletniki predstavljali 40 % vseh beguncev. (UNICEF, 2024)

Pot do ciljne države

Otroci brez spremstva svoje države zapuščajo iz najrazličnejših razlogov. Državo izvora lahko zapustijo zaradi oboroženih spopadov in vojnega stanja v državi, strahu pred preganjanjem in majhne stopnje varnosti, kršenja človekovih pravic, smrti staršev in bližnjih ali ekonomske stiske in revščine. (Gole Ašanin, Blomqvist in Plunet, 2003)

Razlogi, zakaj otroci v ciljno državo pridejo brez staršev, so zelo različni. Nekateri se od staršev ločijo že v državi izvora, drugi ostanejo brez njih na poti. Razlogi za to so pogosto nesreče, npr. beg pred nevarnostjo ali napadom, smrt, ugrabitev, izginotje ali zaprtje staršev. Nekateri otroci državo zapustijo sami zaradi bega pred zlorabami, spet druge starši pošljejo na pot, da bi živeli pri sorodnikih in služili prihodek. (UNHCR, 2011)

Ogroženost mladoletnikov brez spremstva

Otroci brez spremstva predstavljajo eno najranljivejših in najbolj ogroženih skupin. Zaradi težkih pogojev, ki so jim bili izpostavljeni tako v državi izvora kot na poti, ter zaradi preganjanja in življenja v pomanjkanju se soočajo s strahom in različnimi travmami. (Gole Ašanin, Blomqvist in Plunet, 2003) Spopadajo se s 'trojno' ogroženostjo oziroma živijo na preseku treh dejavnikov tveganja. Prva razsežnost njihove ogroženosti je to, da so otroci; ogroženi so zaradi svoje starosti ter lahko doživljajo kršitve človekovih in drugih pravic. Drugič, kot osebe brez spremstva ne prejemajo ali prejemajo omejeno količino zaščite in oskrbe, ki bi jih usmerjala in podpirala ter poskrbela za njihovo največjo korist. Tretjo razsežnost pa predstavlja dejstvo, da so migranti ter s tem priča stigmatizaciji, diskriminaciji, marginalizaciji in posledično omejenemu dostopu do priložnosti in storitev. (Slovenska filantropija, 2025)

Uzelac (2017) poudarja, da so otroci brez spremstva pogosto izkoriščani ravno zaradi svoje ranljivosti tako v svoji državi izvora kot na poti in v ciljni državi. Avtorica hkrati navaja pet potencialnih dejavnikov ranljivosti – izguba staršev oziroma ločitev, življenje v precejšnjem pomanjkanju, izpostavljenost fizičnemu, spolnemu in psihičnemu nasilju ter trgovini z ljudmi, visok strah zaradi nasilja, spopadov in preganjanja ter potovanje v slabih razmerah. (Uzelac, 2017)

1.2. Mednarodna zakonodaja, akti in smernice

Mladoletniki brez spremstva so v vseh evropskih državah, ne glede na razlog odhoda, upravičeni do mednarodne zaščite. To področje urejajo številni mednarodni zakoni, med katerimi so najpomembnejši Konvencija o otrokovih pravicah iz leta 1998, Haaška konvencija o zaščiti otrok iz leta 1996 in Konvencija o statusu begunca iz leta 1951. (Uzelac in Zlatar, 2005) V nadaljevanju bom podrobneje predstavila Konvencijo o otrokovih pravicah, sledijo pa ji Načela dobre prakse, ki predstavljajo smernice, po katerih naj bi se oblikovala tudi zakonodaja.

Konvencija o otrokovih pravicah

Konvencija o otrokovih pravicah je stopila v veljavo 2. oktobra 1990 in je za države podpisnice pravno zavezujoč dokument, ki spodbuja posameznike, starše, dobrodelne organizacije ter krajevne oblasti in nacionalne vlade, da sprejmejo ukrepe in zakone, ki se skladno s temeljnimi načeli borijo za uveljavljanje pravic in svoboščin otrok. Izdala jo je Generalna skupščina Združenih narodov in predstavlja glavni pravni akt za zaščito otrok. Temelji na štirih glavnih načelih, ki so:

- načelo otrokove največje koristi,
- zavračanje diskriminacije,
- zaščita pred izkoriščanjem,
- sodelovanje in soudeležba otrok pri odločitvah, ki so pomembne za njihovo življenje na lokalni in družinski ravni.

(*Konvencija o otrokovih pravicah*, 1989)

Načelo otrokove največje koristi: 3. člen Konvencije o otrokovih pravicah poudarja, da mora biti glavno vodilo ob delu z otrokom njegova največja korist. Države bi to načelo morale upoštevati tako ob individualnem delu kot ob oblikovanju širše politike in s tem odpraviti zatiralske življenjske pogoje otrok. (Maloney v Diab, 2009) To področje je problematično, saj ni enotne opredelitve, kaj je v otrokovo največjo korist, in tako lahko vsakdo odloči, kaj bi bilo za otroka najprimerneje. (Veerman v Diab, 2009) Tako v Sloveniji kot drugih evropskih državah (npr. Velika Britanija, Francija, Avstrija) enotna opredelitev in sistem določitve največje koristi ne obstajata. Na splošno je otrokova največja korist opredeljena kot vzpostavitev trajne rešitve za življenje v varnem okolju, ki je hkrati skladno z otrokovimi potrebami in uresničuje njegove pravice. Rešitve naj bi bile celostne, narejene v sodelovanju z otrokom in strokovnjaki različnih področij ter ustrezno dokumentirane. (Kanics v Sedmak idr., 2015) Kot primer take prakse, ko gre za pomanjkanje opredelitve otrokove največje koristi, Diab (2009) izpostavi vračanje mladoletnika v njegovo državo izvora, ko je odločeno, da je to v otrokovo korist, četudi sam temu nasprotuje.

Zavračanje diskriminacije: V 2. členu konvencija navaja, da morajo države podpisnice navedene pravice zagotavljati vsem otrokom brez razlikovanja, ne glede na njihovo raso, spol, jezik, veroizpoved, etnično, narodno ali družbeno poreklo, invalidnost, premoženje, politično ali drugo prepričanje ter ne glede na kateri koli drug položaj otroka, njegovega skrbnika ali starša. (*Konvencija o otrokovih pravicah,* 1989)

Pravica do sodelovanja: Pravica do sodelovanja je opredeljena kot omogočanje in spodbujanje izražanja mnenja, pritožb in pomislekov glede otrokove oskrbe, skrbništva, pravnega zastopanja, zdravstva, izobraževanja in iskanja trajnih rešitev. (UNHCR, 2004) Pri tem je pomembno omeniti, da so nekateri otroci pri izražanju svojega mnenja zadržani zaradi strahu, ki jim ga povzroča azilni postopek. (Smyth, Shannon in Dolan, 2015) Razlogov, da otroci molčijo, je veliko, vsekakor pa je pomembno, da za otroka ustvarimo varno okolje in mu omogočimo, da svoje mnenje izrazi tudi na drugačen način (risanje, slikanje, zapis ipd.), kot to predvidevajo npr. Načela dobre prakse (UNHCR, 2004), in tako spodbudimo otroka, da spregovori, saj je to za presojo o upravičenosti do mednarodne zaščite nujno potrebno. (Uzelac in Zlatar, 2009)

Poleg tega Konvencija o otrokovih pravicah (1889) v 54. členu predvideva tudi vrsto pravic, ki jih lahko razdelimo na štiri področja otrokovega življenja:

1. Pravica do preživetja: pravica do življenja in uresničevanja potreb, ki so osnova preživetja, npr. zatočišče, hrana, dostop do zdravstvenih storitev in primeren življenjski standard.
2. Pravica do razvoja: pravica do prostega časa in igre, neformalnega in formalnega izobraževanja, svobode mišljenja, spoznavanja vere in informacij.
3. Pravica do zaščite: pravica do zaščite pred vsako obliko zlorabe, izkoriščanja in zanemarjanja, zaščite v kazenskopravnem sistemu ter zaščite pri zaposlovanju in rehabilitaciji.
4. Pravica do sodelovanja: otrok mora imeti pravico do soodločanja o stvareh, ki vplivajo nanj.

(Children's Rights Alliance, 2010)

Načela dobre prakse

Na evropski ravni je bil leta 1997 sprejet program Separated Children in Europe Programme (v nadaljevanju SCEP), namenjen izboljšanju položaja otrok brez spremstva. Gre za mrežo, sestavljeno iz enaintridesetih nevladnih organizacij iz osemindvajsetih evropskih držav, ki se skozi raziskave ter oblikovanje skupnih politik in zagovorništva na nacionalnih ter regionalnih ravneh osredotoča na izboljšanje položaja otrok brez spremstva. (Zgonc, 2022)

Leta 2004 so bila oblikovana načela dobre prakse za delo z mladoletniki brez spremstva, ki predvidevajo načine za spodbujanje, zagotavljanje in uresničevanje pravic mladoletnikov brez

spremstva v Evropi. V delu so navedene smernice, regionalna in mednarodna zakonodaja ter politike. Načela temeljijo na treh dokumentih: Konvenciji Združenih narodov o otrokovih pravicah, Smernicah UNHCR o postopkih in strategijah pri obravnavi otrok brez spremstva in stališču Evropskega sveta iz leta 1997 za begunce in izgnance. (UNHCR, 2004) Najpomembnejša načela po SCEP so:

1. **Nediskriminacija:** Otroke brez spremstva je treba na prvem mestu obravnavati kot otroke, pomisleki glede njihovega priseljenskega statusa pa morajo biti stranskega pomena. Taki otroci morajo uživati enake pravice kot otroci, ki so državljani, in so upravičeni do enakovrednega ravnanja.
2. **Pravica do sodelovanja:** Vzpostavljeni morajo biti ukrepi, ki mladoletniku omogočajo sodelovanje v postopku glede na njegovo starost in zrelost. Vsak otrok si zasluži, da lahko izrazi svoje želje in mnenja, ki morajo biti upoštevani ob vsaki odločitvi, ki ga zadevajo.
3. **Največje koristi:** Največja korist naj bo glavno in najpomembnejše vodilo pri vseh dejavnostih v povezavi z mladoletnikom.
4. **Razlaga:** Tolmači, ki govorijo otrokov jezik, morajo biti na razpolago ob vsakem zaslišanju ali dostopanju do pravnih postopkov in storitev.
5. **Zaupnost:** Informacije o otroku, ki bi lahko ogrozile varnost njegovih družinskih članov, ne smejo biti razkrite nikomur. Za posredovanje informacij organizacijam ali drugim se mora na primeren način pridobiti odobritev otroka.
6. **Informacije:** Otroku morajo biti na razpolago informacije, ki zadevajo njegove pravice, proces pridobivanja azila, razpoložljive storitve, stanje njegove države izvora in iskanje družine.
7. **Spoštovanje kulturne identitete:** Otroci imajo pravico do ohranjanja vezi s svojo kulturo, uporabe maternega jezika in ohranjanja svoje veroizpovedi. Če so nekateri vidiki kulturne tradicije za mladoletnika škodljivi, je treba paziti, da se ti ne ohranijo.
8. **Sodelovanje med organizacijami:** Z namenom uresničevanja celostnega pristopa ter zagotavljanja in zaščite pravic morajo vladne službe, organizacije in strokovnjaki, ki so vključeni v obravnavo mladoletnika, med seboj sodelovati.
9. **Trajnost:** Pri oblikovanju odločitev naj se upoštevajo dolgoročne koristi in blaginja otroka.

10. **Usposabljanje osebja:** Osebje, ki sodeluje z otroki brez spremstva, mora biti poučeno o pravicah in potrebah otroka, usposobljeno pa mora biti za vodenje razgovora na otroku prijazen način.
11. **Časovna primernost:** Upoštevati se mora otrokovo dojemanje časa, zato naj bodo vse odločitve glede mladoletnika sprejete ob primernem času.

(UNHCR, 2004)

1.3. Mladoletniki brez spremstva v Sloveniji

Kdo so mladoletniki brez spremstva v Sloveniji

Mladoletni begunci brez spremstva v Republiki Sloveniji so osebe, mlajše od 18 let, ki so na ozemlje države vstopile brez zakonitega spremstva odraslih. (Zakon o mednarodni zaščiti, 2016) Po podatkih slovenske policije je v letu 2024 prošnjo za mednarodno zaščito podalo približno 8.300 otrok, vendar pa podatkov o tem, koliko od teh otrok je prišlo brez spremstva, ne beležijo. (Slovenska policija, 2024) Po podatkih Slovenske filantropije (2025) je v letu 2024 vlogo za mednarodno zaščito vložilo 140 otrok brez spremstva.

Slovenija kot tranzitna država

V letu 2024 je prvo vlogo za mednarodno zaščito vložilo 5.464 oseb, izmed teh 140 otrok brez spremstva. V veliki večini (77 %) so otroci brez spremstva Slovenijo zapustili pred zaključkom postopka. Ta podatek potrjuje tudi dejstvo, da je v letu 2024 Center za socialno delo Posavje obravnaval 3.170 otrok brez spremstva, v nastanitvenem centru v Postojni pa so jih v devetih mesecih delovanja nastanili 2.377, od tega zgolj 37 deklic, kar predstavlja 1,5 % vseh. (Slovenska filantropija, 2025) Pogostost odhodov mladoletnikov od strokovnih delavcev tako zahteva zmožnost in osredotočenost, da z otrokom v čim krajšem času vzpostavijo odnos in stik, mu predstavijo postopek in možnost ureditve statusa ter dostop do izobraževanja, ocenijo izpostavljenost različnim tveganjem ter raziščejo možnost združitve z otrokovo primarno družino.

Žakelj idr. (2015) kot razloge, zakaj Slovenija ne predstavlja ciljne države za mnoge begunce, navaja slabši ekonomski položaj države ter njeni majhnost in neprepoznavnost. Otroci tako o Sloveniji in njeni azilni politiki ne vedo veliko, medtem ko so o sistemih večjih držav, npr. Nemčije, Švedske in Norveške, dobro obveščeni.

Zagotavljanje oskrbe mladoletnikov brez spremstva v Sloveniji

Zakonska podlaga

V Sloveniji področje mladoletnih beguncev brez spremstva ureja več različnih zakonov in podzakonskih aktov, in sicer Zakon o tujcih (2011), Zakon o mednarodni zaščiti (2016) ter nova Uredba o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva (2023). Poleg tega področje urejata tudi Družinski zakonik (2017) in Uredba o načinu izvajanja zakonitega zastopanja mladoletnikov brez spremstva.

Nastanitev

Najpodrobneje nastanitev in oskrbo mladoletnikov brez spremstva ureja 12. oktobra 2023 sprejeta Uredba o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva, ki je stopila v veljavo 28. oktobra 2023. S to uredbo sta se za mladoletnike brez spremstva uredili nastanitev in oskrba na sistemski ravni, tako da ponuja trajnejšo in z vidika spreminjanja zakonodaje varnejšo možnost za nastanitev mladoletnikov. Veliki pomanjkljivosti preteklega sistema sta začasnost in možna hitra sprememba standardov nastanitve, če tako odloči vlada. Poleg tega je pomembna sprememba, ki jo je prinesla nova uredba, nastanitev vseh mladoletnikov brez spremstva na isti lokaciji, ne glede na njihov status. (Uredba o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva, 2023)

Z novo uredbo se za mladoletnike predvideva drugačna vrsta nastanitve. Nastanitvene kapacitete zagotovi Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov, mladoletniki pa so lahko nastanjeni v eno izmed treh možnih nastanitvenih kapacitet:

- sprejemni center za mladoletnike brez spremstva,
- nastanitvene enote za mladoletnike brez spremstva,
- mladinsko stanovanje za mladoletnike brez spremstva.

Ob prihodu so mladoletniki sprva nastanjeni v sprejemnem centru. Mladoletnika se po prvem preventivnem zdravstvenem pregledu sprejme na oddelek, oddelki pa so organizirani različno glede na starost, spol in morebitno ranljivost mladoletnika brez spremstva. Sprejemni center zagotavlja 24-urno oskrbo, mladoletnik pa lahko tu praviloma ostane do tri mesece. Nato matični strokovni delavec v petih dneh pripravi individualni načrt oskrbe in obravnave.

Za mladoletnike, za katere se predvideva dolgoročnejša nastanitev, je Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov vzpostavil nastanitvene enote, ki so prav tako organizirane v oddelke glede na spol, starost in morebitno ranljivost ter je v njih zagotovljena

24-urna oskrba. Ko mladoletnik dopolni 16 let, se lahko ob potrditvi multidisciplinarnega tima, da je pripravljen za samostojno življenje, preseli v mladinsko stanovanje. V enem mladinskem stanovanju je nastanjenih do šest mladoletnikov, med dnevnimi obiski pa jih spremlja in usmerja strokovni delavec. Če ugotovi, da samostojno življenje v mladinskem stanovanju za mladoletnika ni koristno, se ta lahko vrne v nastanitveno enoto. (Uredba o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva, 2023) Mladinska stanovanja do danes še niso bila vzpostavljena. (Slovenska filantropija, 2025)

Zdravje

Zdravstveno stanje otrok, ki odidejo na pot migracije, je ob njihovem odhodu različno, nanj pa vplivajo različne travme, udeleženost v vojni, nasilje, slabi osnovni življenjski pogoji ipd. (Scholz, 2016) V procesu migracije v drugo državo pa lahko na njihovo zdravje negativno vplivajo naslednji dejavniki (Scholz, 2016):

- način migracije: samostojno, v skupini, peš, s tihotapci;
- trajanje poti;
- pogoji na poti: izpostavljenost različnim tveganim okoliščinam, travmatični dogodki, stres, pomanjkanje zagotavljanja osnovnih potreb, vremenske razmere, pomanjkanje osnovne zdravstvene oskrbe, pripomočkov in higiene.

Svetovna zdravstvena organizacija (WHO, 2016, v Hengović, 2018) v zvezi s tem med najpogostejše zdravstvene težave prišteva podhladitev, dehidracijo, posledice nasilja in tihotapljenja, psihosocialne in duševne stiske ter pri otrocih akutne respiratorne infekcije in gastrointestinalna obolenja. Po avtorjih Matičič in Živkovič (2018) tako begunci kot mladoletniki brez spremstva največ zdravstvenih težav doživljajo na področju duševnega zdravja. Enako navaja Mikuš Kos (2017), ki pa poleg težav v duševnem zdravju, o katerih bom podrobneje govorila v nadaljevanju, omenja pogoste bolečine v trebuhu in prsih, glavobole in upočasnjen razvoj, npr. nazadovanje v govoru, če gre za otroka v predšolskem obdobju.

Zakon o mednarodni zaščiti (2016) in Zakon o tujcih (2011) za mladoletnike brez spremstva predvidevata enak obseg pravic na področju zdravstvenega varstva kot za otroke, ki so obvezno zdravstveno zavarovani kot družinski člani, oziroma imajo enake pravice kot otroci s slovenskim državljanstvom. Četudi so na papirju njihove pravice izenačene, pa se v praksi, po navedbah Liberšar (2018), pojavljajo različne težave. Pogosto prihaja do jezikovne ovire ali do napačnega razumevanja simptomov in diagnoz. Zaposleni v javnem zdravstvu pogosto tudi ne vedo, da imajo mladoletniki brez spremstva enake pravice kot državljani Slovenije, omenjajo

pa tudi težave pri sistemu naročanja in izdajanja napotnic, saj otroci ne dobijo zdravstvene kartice, temveč posebno identifikacijsko kartico, ki se uporablja tudi kot kartica zdravstvenega zavarovanja. (Liberšar, 2018) Avtorica v zvezi s tem opozarja, da se težava pojavlja, ker v Sloveniji nimamo ustaljenega sistema pravic in obravnave prosilcev. Poleg tega so tako odrasli kot mladoletni begunci najpogosteje obravnavani pri drugem zdravniku ob vsakem obisku (pri dežurnem zdravniku), kar izjemno otežuje delo in onemogoča kontinuirano skrb za bolnika s strani enega zdravnika. (Liberšar, 2018)

Izobraževanje

Po besedah Mikuš Kos (2017) je šola za mladoletnike brez spremstva najpomembnejši in najvplivnejši življenjski prostor. Šolski prostor in dogajanje v njem lahko za mladoletnika ustvarita okolje, v katerem se okrevanje in izboljšanje psihosocialnega stanja pospešita, lahko pa je prostor, ki težave še dodatno poslabša. (Mikuš Kos, 2017)

Slovenska zakonodaja v 88. členu Zakona o mednarodni zaščiti (2016) predvideva, da se mora mladoletniku brez spremstva vključitev v šolski proces zagotoviti najpozneje v treh mesecih od dneva vložitve prošnje. Po potrebi se mu lahko zagotovi pripravljalna učna pomoč z namenom lažje vključitve. Mladoletnik se lahko vključi v osnovnošolsko izobraževanje in pod enakimi vstopnimi pogoji kot slovenski državljani tudi v srednješolsko izobraževanje. Zagotovi se mu tudi brezplačen prevoz do izobraževalne institucije na stroške Urada za oskrbo in integracijo migrantov Slovenije. (*Zakon o mednarodni zaščiti*, 2016)

Mladoletniki brez spremstva se ob vključitvi v slovenski izobraževalni sistem spopadajo z različnimi težavami. Na prvem mestu je jezikovna ovira, ki mladostnikom oteži integracijo v slovensko okolje. (Lipič, Seljak, Grintal in Bagar, 2018) Poleg tega v razred vstopajo s tesnobo in strahom ter drugačnim predznanjem kot slovenski otroci. (Mikuš Kos, 2017) Preživeli so dolgo in travmatično pot, za seboj so pustili družinske člane in izgubili domove, kar pomembno vpliva na njihovo trenutno zmožnost pomnjenja in učenja. To zavedanje je izjemnega pomena pri delu z mladostniki brez spremstva, saj lahko dosegajo nižje rezultate (Lipič, Seljak, Grintal in Bagar, 2018) kot posledica čustvene obremenitve in lahko imajo dodatne prilagoditvene težave. (Mikuš Kos, 2017) Pomembno vlogo pri lajšanju teh posledic ima strokovni kader šole. Učitelji lahko z različnimi delavnicami in načinom dela pripravijo razred na prihod mladoletnika brez spremstva, mu pomagajo pri prilagoditvi pridobivanja ocen in ga spodbujajo, da se vključi v zunajšolske dejavnosti in ima tako možnost pokazati svoje sposobnosti še na drugih področjih. Strokovni delavci šole si za ustvarjanje vključujočega in

sprejemajočega okolja lahko pomagajo s Smernicami za vključevanje otrok, učencev in dijakov iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem (2024).

Psihosocialna podpora

Kot zapovedujeta 12. in 14. člen Zakona o mednarodni zaščiti (2016), mladoletniku brez spremstva ob prihodu v državo, kjer zaprosi za mednarodno zaščito, pripadajo posebna nega, obravnava in skrb, kar vključuje tudi psihološko svetovanje. Poleg tega se v istem zakonu predpisuje zagotavljanje psihološke podpore otrokom, ki so bili žrtev mučenja, kakršne koli zlorabe, zanemarjanja in oboroženih spopadov.

Mikuš Kos (2017) v svojem Priročniku za psihosocialno pomoč otrokom beguncem omenja šest psiholoških obremenitev beguncev:

- žalovanje in doživete izgube,
- skrb za družinske člane, ki niso prisotni,
- novi stresi v državi, kjer zaprosi za azil,
- strah pred prihodnostjo,
- občutki krivde,
- psihološke travme.

Poleg naštetega se pogosto spopadajo s telesno in duševno izčrpanostjo, žalostjo zaradi izgub, kulturnim šokom ob prihodu v novo državo, velikim strahom pred zavrnitvijo prošnje za mednarodno zaščito in izgubo upanja. (Mikuš Kos, 2017)

Pomembno za izvajalce zagotavljanja celostne oskrbe je zavedanje, kako se naštete obremenitve pri posameznikih lahko kažejo. Posledice travme se po Adjuković, Bakić in Adjuković (2016) lahko kažejo kot občutek nezaupanja tako vase kot v prihodnost in življenje, kot občutek nemoči ali kot posebno pomnjenje informacij, ki so ključne za posameznikovo preživetje. Odzivi na travmatske dogodke se lahko kažejo skozi čustvene težave (otopelost, občutki žalosti, nemoči, strahu, občutek izgube kontrole, preplavljenost s čustvi ipd.), težave z zdravjem oziroma telesne spremembe (izčrpanost, gastrološke težave, drhtenje, slabost, povišan krvni tlak), kot kognitivne težave (težave s pomnjenjem in koncentracijo, intenzivno mišljenje o dogodkih), eksistencialne težave in težave na ravni vsakodnevnega obnašanja posameznika (povečana nagnjenost k uporabi prepovedanih substanc in alkohola, apatičnost, povečana agresivnost in konfliktnost). (Adjuković, Bakić in Adjuković, 2016)

Individualni načrt

Ko je mladoletnik brez spremstva nastanjen v sprejemnem centru, njegov matični strokovni delavec v petih dneh pripravi otrokov individualni načrt oskrbe in obravnave. Ta mora biti skladen s potrebami, okoliščinami, interesi in izkušnjami mladoletnika, prilagojen pa mora biti njegovim starosti, spolu in željam. Z individualnim načrtom se prepoznajo in obravnavajo ranljivosti, tveganja in posebne potrebe mladoletnika, ki bi lahko vplivale na postopek nastanitve ali pa ogrožajo njegovo varnost in dobrobit. Pri pripravi individualnega načrta sodelujejo tudi pristojni center za socialno delo, zakoniti zastopnik ali skrbnik in strokovni delavci v nastanitveni kapaciteti. Individualni načrt mora vsebovati vse relevantne informacije glede zdravstvene oskrbe, nudenja strokovne podpore, izobraževanja, poklicne poti in načrtovanja oskrbe, pa tudi otrokove hobije, interese in prostočasne aktivnosti ter nadaljnji načrt nastanitev in cilje različnih časovnih razponov (kratkoročni, srednjeročni in dolgoročni). Individualni načrt je del osebne mape, ki vsebuje vso dokumentacijo, povezano z obravnavo in nastanitvijo mladoletnika, in z njim potuje v vse nastanitvene kapacitete.

Matični strokovni delavec v nastanitveni enoti

Vsakemu mladoletniku ob prihodu v nastanitveni center center za socialno delo določi matičnega strokovnega delavca, ki ga seznani s postopkom, pravicami in obveznostmi in ga spremlja skozi celoten čas nastanitve. (Uredba o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva, 2023) Matični strokovni delavec predstavlja prvi stik mladoletnika z nastanitveno enoto. Če se ta med časom bivanja bolj zbliža s katerim drugim strokovnim delavcem, zaposlenim v nastanitveni enoti, se mu lahko dodeli tega. Matični strokovni delavci so tisti, ki vzpostavljajo stik z zakonitim zastopnikom in centrom za socialno delo. (Slovenska filantropija, 2025)

Prehrana

Hrana za posameznika ne predstavlja le osnovne človekove potrebe, temveč skozi z njo povezanimi običaji nosi simbolni pomen. Je pomembno orodje za občutek vključenosti in merilo pripadnosti. (Raghallaigh in Sirriyeh, v Žakelj idr., 2015) Poleg tega ima hrana, ki temelji na verski praksi, globok vpliv na razvoj otrokove kulturne in verske identitete ter njegov občutek pripadnosti določeni skupnosti. Hrana ne predstavlja le dejanskega hranila, temveč s seboj prinaša tudi določena družbena sporočila; ustvarja tako meje kot mostove. (Islamska skupnost v Republiki Sloveniji, 2024)

Islamska skupnost v Republiki Sloveniji je leta 2024 opravila raziskavo šolske prehrane in zagotavljanja obrokov brez svinjine. Ugotovili so, da Slovenija v svoji zakonodaji sicer

zagotavlja versko svobodo in naj bi posameznika ščitila pred posegi v njegovo versko svobodo, vendar pa se z vidika zagotavljanja obrokov v vzgojno-izobraževalnih zavodih tega ne drži. Omenjajo tudi Zakon o varstvu pred diskriminacijo in posledično posredno diskriminacijo, ki se z normiranjem šolskih jedilnikov brez možnosti prilagoditve glede na versko pripadnost uresničuje v šolskih prostorih. Prek navidezno nevtralne določbe oziroma prakse se določeno skupino (v tem primeru pripadnike muslimanske vere) postavlja v manj ugoden položaj v povezavi z drugimi. V omenjeni raziskavi je večina staršev, ki so se obrnili na šolo z željo po prilagoditvi jedilnika, prejela odgovor, da šola tega žal ne omogoča, da je to mogoče le s pridobitvijo zdravniškega potrdila ali pa so mesno prilogo iz otrokovega kosila preprosto umaknili. Možnosti, da si otrok prinese svoje kosilo, niso imeli. (Islamska skupnost v Republiki Sloveniji, 2024)

Za mladoletnike brez spremstva sta bili v preteklem sistemu prehrana in neodvisnost pri njeni izbiri odvisni od tipa nastanitve. V azilnem domu so imeli otroci možnost, da so si kuhali sami, vendar pa je bilo to zaradi finančne stiske težko dosegljivo. V dijaških domovih otroci te možnosti niso imeli in so se tako pogosto pritožili nad količino in okusom hrane. (Žakelj idr., 2015) S podatkom o prilagoditvi hrane za mladoletnike brez spremstva v trenutnem sistemu ne razpolagamo, omenjenega tudi ne določa nobena zakonodaja. Liberšar (2018) omenja tudi zdravstveni vidik prehrane, ki je beguncem zagotovljena s strani države. Četudi gre za hrano, ki je sicer skladna s predpisi, pa je begunci niso vajeni, saj se hrana njihovih državah izvora precej razlikuje od naše. Avtorica tako izpostavlja, da bi se s prilagoditvijo hrane (npr. pogostejša uporaba riža in njihovih značilnih začimb, možnost vegetarijanskih obrokov) lahko zmanjšala pojavnost slabokrvnosti med otroci, zmanjšale pa bi se tudi težave s prebavo, dlesnimi in zobozdravstvene težave.

1.4. Akterji zagotavljanja oskrbe mladoletnikov brez spremstva

Vladni organi

V Sloveniji glavno institucijo na področju mladoletnikov brez spremstva predstavlja Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, ki odloča in vodi postopke pridobivanja mednarodne zaščite ter poskrbi za financiranje dela zakonitih zastopnikov in druge stroške, ki jih po zakonu krije Republika Slovenija. Pod njegovim okriljem deluje Urad za oskrbo migrantov, ki navedeno izvaja v praksi. Poleg njega ima pomembno vlogo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljevanju MDDSZ), pod okriljem katerega

delujejo tudi centri za socialno delo. Center za socialno delo, kot pooblaščenec za izvajanje nalog MDDSZ, skrbi za usposabljanje, nabor, seznam in imenovanje zakonitih zastopnikov mladoletniku brez spremstva. Deluje kot podpora zakonitemu zastopniku in spremlja njegovo izvajanje. Poleg tega lahko, če pri mladoletniku ocenijo posebno ogroženost (npr. trgovina z ljudmi, nizka starost), sproži postopke za zaščito otroka, s katerimi se lahko po Družinskem zakoniku otroka usmeri v rejništvo. (Slovenska filantropija, 2025) Tretjo pomembno vejo skrbi za mladoletnike brez spremstva predstavlja Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov, ki skrbi za usklajevanje nalog vseh vključenih institucij pri oskrbi mladoletnika brez spremstva, hkrati pa je pristojen tudi za postopek njegove nastanitve.

Medinstitucionalno sodelovanje

Zakon predvideva tudi sodelovanje različnih institucij pri obravnavi mladoletnika. Za zagotavljanje mladostnikove največje koristi morajo sodelovati Urad za oskrbo in integracijo migrantov, pristojna ministrstva, zakoniti zastopnik, center za socialno delo in strokovni delavci Centra za mladoletnike brez spremstva. Pri obravnavi se lahko skliče tudi multidisciplinaren tim, ki ga sestavljajo strokovni delavci nastanitvene enote, predstavnik pristojnega centra za socialno delo, zakoniti zastopnik in druge relevantne osebe. Med seboj se morajo vsi odgovorni sproti obveščati. (Uredba o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva, 2023)

Nevladne organizacije

Nevladne organizacije igrajo pomembno vlogo pri skrbi za mladoletnika brez spremstva. So izvajalke različnih programov, ki mladoletnikom služijo kot podpora ter jim omogočajo specializirane storitve in prostočasne aktivnosti. V Sloveniji so na tem področju relevantne tri večje organizacije (Slovenska filantropija, 2025):

- **Slovenska filantropija:** Poleg njihove aktivne vključenosti od začetka povečanega prihoda mladoletnikov brez spremstva so v letu 2024 oblikovali projekt Psihosocialna pomoč in prostočasne aktivnosti za mladoletnike brez spremstva. V okviru omenjenega programa otrokom, nastanjenim v nastanitvenih kapacitetah Urada za oskrbo in integracijo migrantov, omogočajo pomoč in podporo pri izobraževanju in učenju slovenskega jezika ter jim nudijo prostočasne aktivnosti. Slednje temeljijo na osebnostnem razvoju mladoletnika in njegovih potencialov ter spodbujajo njegovo integracijo v lokalno skupnost. Poleg tega sodelujejo pri oblikovanju individualnih načrtov v delu, pri katerem se oblikujejo prostočasne aktivnosti.

- **PIC – Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja:** Glavni cilj programa je pomoč mladoletnikom brez spremstva v postopkih pridobivanja mednarodne zaščite. Omogočajo jim pravno pomoč, zastopanje in svetovanje ter jih obveščajo o njihovih pravicah.
- **Društvo Ključ – center za boj proti trgovini z ljudmi:** V letu 2024 so začeli z izvedbo projekta Preprečevanje trgovine z ljudmi, spolnega nasilja in podpora ženskam. Projekt je delno financiran s strani Urada za oskrbo in integracijo migrantov in se osredotoča na delo z žrtvami nasilja ter prepoznavanje in informiranje ranljivih skupin.

Skrbniki in zakoniti zastopniki

Zakoniti zastopniki so osebe, s katerimi ima mladoletnik brez spremstva veliko stika, hkrati pa je njihova vloga pri zaščiti in varstvu pravic mladoletnika brez spremstva ključnega pomena. Pri svojem delu so sicer samostojni, pristojni center za socialno delo pa njihovo delovanje aktivno spremlja. Zakonite zastopnike pri njihovem delu vodi načelo otrokove največje koristi. Skrbeli naj bi, da je otrok vedno vključen v sprejemanje odločitev na način, primeren njegovi starosti. Poleg tega skrbijo za otrokovo varnost, so pozorni na znake zlorabe, travm in težav v čustvovanju ter otroku poiščejo primerno pomoč. Zakoniti zastopnik je tudi kontaktna oseba ter v postopku deluje kot posrednik med preostalimi institucijami in otrokom. (Slovenska filantropija, 2025) Zakoniti zastopnik mladoletnika brez spremstva zastopa na petih področjih: v postopku priznavanja mednarodne zaščite ter na področjih zdravstva, izobraževanja in varovanja premoženjskih pravic ter varovanja pravic ob sprejemu mladoletnika. (Slovenska filantropija, 2025)

Zakonodaja se v zvezi s skrbniki uporablja različno glede na otrokov status. Pri določevanju otrokovega skrbnika je po Zakonu o tujcih (2011) otroku dodeljen skrbnik za posebni primer. V trenutku, ko zaprosi za mednarodno zaščito, mu je po Zakonu o mednarodni zaščiti (2016) imenovan zakoniti zastopnik, v primeru pridobitve statusa mednarodne zaščite pa mu je nato dodeljen skrbnik. Ko je otroku imenovan skrbnik, področje ureja tudi Družinski zakonik (2017). V praksi to pomeni, da otrok lahko zamenja več skrbnikov, kar lahko pri njem povzroči občutek pomanjkanja varnosti in stabilnosti. Izjemnega pomena je tako medinstitucionalno sodelovanje vseh vpletenih institucij, saj prek tega otroku lahko vrnejo občutek varnosti in zaupanja v sistem. (Slovenska filantropija, 2025)

1.5. Socialno delo z mladoletniki brez spremstva

Socialni delavci lahko mladoletnike brez spremstva po mnenju Kohli (2007) podprejo na treh različnih področjih. Na prvem mestu avtorica omeni humanitarno področje, v okviru katerega socialna delavka deluje na področju zagotavljanja dostopa do virov, ki mladoletniku lahko pomagajo pri zadovoljevanju potreb. Nadalje omenja socialno delo kot psihosocialno intervencijo, pri čemer se socialna delavka osredotoča na vzpostavljanje 'notranjega miru' otroka ter hkrati pomaga otroku raziskovati pretekle izkušnje in njihov vpliv na trenutno situacijo in počutje. Kot zadnje omeni področje pomoči skozi druženje, pri čemer socialna delavka otroku pomaga pri vzpostavljanju socialne mreže, služi kot sopotnica otroka, spodbuja odpornost ter skrbi za ustvarjanje varnega in trajnega okolja. (Kohli, 2007)

Socialne delavke imajo lahko poleg vloge nadzorovanja poteka skrbništva, postavitve skrbnika in spremljanja postopka pridobivanja mladoletnikove mednarodne zaščite še druge pomembne vloge. Ker so prisotne skozi celoten proces obravnave mladoletnika in tudi sodelujejo v multidisciplinarnih timih, imajo dober vpogled v njegovo situacijo. Zaradi svojega širokega znanja o vplivih okolja na dobrobit otroka in zaradi poznavanja problematike migracij so tiste, ki bi lahko pomembno prispevale k uresničevanju celostne oskrbe. Socialne delavke niso pristojne za izvajanje vseh teh dejavnosti, lahko pa mladoletnika informirajo in usmerjajo na primerne institucije. Pri delu z njimi lahko torej zavzamejo različne vloge:

- Socialna delavka aktivistka: če socialna delavka zavzema to vlogo, pri svojem delu opozarja na pomanjkljivosti v sistemu in na neenak položaj, si prizadeva za izboljšanje položaja beguncev in pritegne pozornost različnih institucij.
- Socialna delavka usposobljevalka: socialna delavka spodbuja mladoletnika, da se udeležuje dejavnosti, ki mu pomagajo pri premagovanju težav, razvijanju sposobnosti in uresničevanju ciljev.
- Socialna delavka povezovalka: socialna delavka s svojim dobrim poznavanjem sistema in možnih virov pomoči posamezniku pomaga pri navezovanju stikov s temi organizacijami, mu nudi informacije in mu pomaga odkrivati nove možne vire zunanje pomoči.
- Socialna delavka zagovornica: gre za eno izmed najpomembnejših vlog socialne delavke, saj prek zagovorništva brani in opozarja na pravice in koristi beguncev, še posebej, ko jih katera izmed institucij prezre.

- Socialna delavka učiteljica: socialna delavka lahko s podajanjem znanj, veščin in informacij uporabnikom pomaga pri usvajanju boljših vedenjskih vzorcev, hkrati pa jim lahko pomaga pri vključitvi v novo družbo in kulturo.
- Socialna delavka mediatorka: ob različnih sporih lahko socialna delavka deluje kot posrednica, ki vsem udeleženim v sporu pomaga najti konstruktivno rešitev za vse strani. (Pagon in Mikuš Kos, 1998: 106–107)

Podobno različne možne vloge socialne delavke predstavi tudi Kohli (2007), ki jih razdeli v tri skupine:

- Socialna delavka humanitarka: v tej vlogi je delo socialne delavke usmerjeno v mentorstvo, zagovorništvo in zaščito. Pri delu se osredotoča na trenutno situacijo, kar vključuje pomoč pri vzpostavljanju čim boljšega življenja v državi, npr. iskanje doma in prijateljev, vzpostavljanje stika z družino izvora, pomoč pri zagotovitvi statusa in izobraževanja ipd.
- Socialna delavka zaveznica: v tej vlogi socialna delavka deluje kot zaveznica otroka, mu nudi družabnost in pogovor ter se osredotoča na raziskovanje njegovih sposobnosti in grajenje njegove odpornosti.
- Socialna delavka priča: na tem področju deluje kot nadomestnica starša, razume tišino in preteklo travmo ter pomaga pri usmeritvi na terapevta ali ustrezno psihološko obravnavo. (Kohli, 2007)

Pristop, ki temelji na razumevanju travme

Splošna praksa dela, ki temelji na razumevanju travme, obravnava pretekle travme, socialno delo, ki temelji na razumevanju travme, pa ima za cilj razumevanje posledic travme in psihosocialno delovanje osebe skozi celotno življenjsko obdobje. (Levenson, 2017) V praksi to pomeni, da se socialni delavec osredotoča na vsakdanje in trenutne težave uporabnikov, ki se izkazujejo kot posledica travmatičnega dogodka. Travme tako socialni delavec ne prezre, temveč išče načine, da uporabnika podpre pri lažjem obvladovanju stiske in učinkovitejšem delovanju v vsakdanjem življenju. (Knight, 2015) Ne zdravi zgolj simptomov, temveč poudarja razvoj novih veščin in uporabnikovo moč. Hkrati gre za perspektivo razumevanja oblikovanja negativnih življenjskih vzorcev kot posledica izkušnje pretekle travme in razumevanje, kako lahko travmatičen dogodek in stiska oblikujeta posameznikovo videnje sveta in prepričanja. Gre za pristop, pri katerem ima posameznik priložnost za izkušnjo varnosti, sodelovanja, izbire, zaupanja in opolnomočenja v varnem okolju brez neposrednega zdravljenja travme. (Levenson, 2017)

Levenson (2017) navaja temeljna načela pristopa, ki temelji na razumevanju travme:

- **Varnost:** varnost se mora posamezniku zagotoviti tako v fizičnem smislu kot v odnosu (tako med uporabniki kot s strokovnimi delavci). Varen odnos strokovni delavci zagotavljajo s spoštovanjem mej, spoštljivim jezikom in odgovornim ravnanjem z močjo, ki ne poustvari avtoritativnih odnosov iz preteklosti uporabnika. Pri mladoletnikih brez spremstva lahko občutek varnosti krepimo tudi z zavzemanjem za pravičnost ter sledenjem pravilom in dogovorom. (Mikuš Kos, Zlatar, Uzelac in Jamšek, 2017)
- **Sodelovanje:** celoten proces pomoči z omenjene perspektive temelji na zavezniškem odnosu, pri katerem je moč med deležniki enakomerno porazdeljena. Pomembno je tudi upoštevanje mej, ki so sicer prilagodljive in se skozi proces sodelovanja spreminjajo, vendar hkrati poudarjanje dejstva, da socialna delavka vedno ohranja profesionalni odnos. Slednji temelji na sodelovanju, pri čemer je uporabnik oseba z izkušnjo in tista oseba, ki se samostojno odloča o nadaljnjih korakih procesa pomoči. Mladoletnike brez spremstva v proces tako vključujemo kot osebe, ki pomagajo pri načrtovanju ter povedo, česa si želijo in kako naj se specifična težava rešuje. Če obstaja jezikovna ovira, naj bo prisoten tolmač ali pa naj se aktivnosti oblikujejo na način, da jezik ni edini način komunikacije in pogoj za sodelovanje. (Mikuš Kos, Zlatar, Uzelac in Jamšek, 2017)
- **Krepitev samostojnosti in možnost izbire:** socialni delavec ob delu z uporabnikom spodbuja in krepi njegovo samostojnost ter s tem prevzem nadzora nad lastnimi odzivi na okolje in razvoj novih strategij obvladovanja. Posameznika spodbuja, da prek ponovnega prevzemanja kontrole preide iz vloge žrtve v vlogo preživelega. Možnost izbire se izkazuje skozi spoštovanje in upoštevanje uporabnikovih želja, raziskovanje različnih možnosti in spodbujanje sprejemanja uporabnikovih lastnih informiranih odločitev. S tem posamezniki izbirajo, kakšni bodo njihovi cilji in življenje.
- **Krepitev zaupanja:** socialni delavec z jasno opredelitvijo možnih pričakovanj, storitev in zmožnosti znotraj sistema krepi občutek predvidljivosti ter hkrati odpravlja dvoumnost in nejasnosti in zmanjšuje občutek tesnobe zaradi nepredvidljivosti. Potrebno je krepljenje občutka uporabnika, da naj deli kar je prijetno in varno. Knight (2015) navaja, da se mladoletniki brez spremstva zaradi izkušenj s travmo v zgodnjih letih pogosto spopadajo z občutkom nezaupanja do avtoritarnih oseb. Pomembno je torej ustvarjanje okolja, v katerem lahko mladoletnik pridobi pozitivno izkušnjo sodelovanja s strokovnim delavcem.

1.6. Opredelitev problema

Otroci, ki v Slovenijo vstopijo brez spremstva odrasle osebe, so na svoji poti in med obravnavo v našem sistemu podvrženi dolgotrajnemu in zapletenemu procesu pridobivanja mednarodne zaščite. Pogosto se dogaja, da kljub številnim priporočilom iz tujine za delo z mladoletniki brez spremstva sistem pozabi na dobrobit otroka in ga na prvem mestu obravnava kot begunca in ne otroka. Ob vstopu v Republiko Slovenijo mladoletniki najpogosteje nimajo vpliva na potek postopka, zato so njihove želje, cilji in strahovi preslišani. S svojo raziskavo želim ugotoviti, kaj Republika Slovenija z novo sistemsko ureditvijo nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikom ponuja ter kje še vedno obstajajo vrzeli med zakonodajo in potrebami otroka. Preučiti želim, kako za oskrbo poskrbijo različne institucije in ali lahko za Slovenijo trdimo, da mladoletnikom nudi celostno oskrbo. Če ni tako, me zanimajo pomanjkljivosti sistema in kaj potrebujemo, da bi bil sistem urejen po načelu otrokove največje koristi in bi za otroka poskrbel s celostnega vidika.

1.7. Raziskovalna vprašanja

a) Kako so v Republiki Sloveniji urejena posamezna področja otrokovega življenja (nastanitev, zdravstvena oskrba, izobraževanje, psihosocialna podpora)?
b) Katere so prednosti in pomanjkljivosti v novi ureditvi, ki jo predvideva Uredba o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva?
c) Kako poteka medinstitucionalno sodelovanje oseb, ki so zadolžene za oskrbo in obravnavo mladoletnika brez spremstva v Republiki Sloveniji?
d) Kako bi lahko oskrbo mladoletnikov brez spremstva v Republiki Sloveniji izboljšali in kako lahko k boljši oskrbi prispeva socialno delo?

2. Metodologija

2.1. Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna, saj so bili zbrani izkustveno gradivo ter besedni opisi in pojavi, ki se nanašajo na izbrani raziskovani pojav. (Mesec, 2009, str. 85) Zbrano gradivo je bilo obdelano in analizirano na besedni način, hkrati pa niso bili uporabljeni merski instrumenti, ki bi podali številčne rezultate. (Mesec, 1997) Glede na stopnjo v procesu spoznavanja svojo raziskavo uvrščam med eksplorativne raziskave, saj sem prek pridobivanja podatkov o zagotavljanju oskrbe za mladoletnike brez spremstva spoznavala, kako se ta zagotavlja ob vzpostavitvi sistemske oblike nastanitve. Glede na odnos do neposrednega izkustvenega gradiva raziskavo uvrščam še med empirične raziskave, saj sem med spraševanjem zbirala novo in neposredno izkustveno gradivo. (Mesec, 2009, str. 80–85)

2.2. Merski instrument

Ker sem želela v okviru raziskovanja pridobiti mnenja in osebne izkušnje skozi pripovedovanje, sem uporabila vodilo za intervju, ki je delno standardizirano. Pripravljena sem imela glavna vprašanja, posameznikom pa sem glede na njihove odgovore, izkušnje in delovno mesto postavila še dodatna podvprašanja. (Mesec, 2009, str. 216–217)

2.3. Opredelitev enot raziskovanja

Populacijo moje raziskave predstavljajo strokovni delavci in strokovnjaki v Republiki Sloveniji, ki delujejo na področju oskrbe mladoletnikov brez spremstva.

Vzorec populacije je neslučajnostni in namenski, saj sem intervjuje opravila s specifičnimi strokovnjaki glede na njihovo delovno mesto. Nekaj intervjujev sem opravila tudi z vzgojitelji iz nastanitvenih centrov za mladoletnike brez spremstva in v teh primerih je vzorec neslučajnostni in priročni, odvisen od njihove želje po sodelovanju. Opravila sem šest intervjujev, z Marino Uzelac, namestnico izvršnega direktorja in vodjo projektov na Slovenski filantropiji, z vodjo Centra za mladoletnike brez spremstva Leo Pignar, s strokovnim delavcem omenjene institucije, s socialno delavko, ki deluje v okviru skupnostnih služb na CSD Primorsko–Notranjska v enoti za obravnavo mladoletnih tujcev brez spremstva, in z dvema zakonitima zastopnicama. Moja raziskava je omejena na čas zbiranja podatkov, torej od aprila 2025 do maja 2025. (Mesec, 2009, str. 153) V mojem vzorcu je torej šest oseb. Med enote raziskovanja nisem vključevala mladoletnikov brez spremstva, saj v preteklosti z njimi nisem sodelovala in se mi je spraševanje o njihovih izkušnjah zdelo etično sporno.

2.4. Zbiranje podatkov

Podatke sem pridobila z metodo spraševanja, in sicer z individualnimi pogovori na način ustnega in neposrednega spraševanja. (Mesec, 2009, str. 205) Ker sem pri intervjujih uporabljala le vodilo za intervju, je bilo moje spraševanje delno standardizirano – zapisane sem imela glavne teme in vprašanja ter podvprašanja prilagajala glede na odgovore. (Mesec, 2009, str. 217) Pred začetkom vsakega intervjuja sem osebe prosila za dovoljenje za snemanje pogovora, saj sem s tem zagotovila celovitost in natančnost povedanih podatkov. Intervjuvancem sem tudi zagotovila, da bom po končanem zapisovanju posnetek izbrisala in jim dala možnost ohranjanja anonimnosti, če bi si tega želeli. Intervjuji so v povprečju trajali 46 minut (najdaljši 77 minut in najkrajši 28 minut).

2.5. Obdelava gradiva

V raziskavi sem podatke obdelovala na kvalitativen način. Po opravljenih intervjujih sem napisala transkripte pogovorov in jih odprto kodirala. V transkriptih sem svoja vprašanja in izjave označila z začetnicama JZ, njihove pa prav tako z njihovimi začetnicami ali začetnicami njihove delovne funkcije (npr. SDN – strokovni delavec v nastanitvi). Sprva sem pregledala empirične opise in izjave, pomembne za analizo, izbrala kot enote kodiranja. Te sem nato razvrstila v razpredelnice, kjer sem vsaki enoti določila zaporedno oznako (npr. SDN1, SDN2 …), pojem in kategorijo. Zbrano sem nato osno kodirala ter določila kategorije in podkategorije in jih razvrstila v smiselne enote. Nato je sledilo odnosno kodiranje, pri čemer sem kategorije in podkategorije med seboj primerjala, jim določila teme in jih razporedila v domnevne odnose ter naredila začasni teoretični okvir. Okvir sem nato povezala z literaturo in ustvarila relevantne teorije za oblikovanje rezultatov. (Mesec, 2021, str. 29–35) V prilogah sem priložila primer transkripta in osno kodiranje istega intervjuja.

3. Rezultati

Osnovni podatki o intervjuvancih

V raziskavi je sodelovalo šest oseb, ki delujejo na različnih področjih zaščite mladoletnikov brez spremstva v Sloveniji. Intervju sem izvedla z Marino Uzelac, namestnico izvršnega direktorja in vodjo projektov na Slovenski filantropiji, specializirano za področje zaščite mladoletnikov brez spremstva v Sloveniji. Poleg tega je več kot deset let opravljala tudi zakonito zastopništvo za mladoletnike brez spremstva in sodelovala v medresorskih delovnih skupinah kot predstavnica humanitarnih organizacij za področje zaščite mladoletnikov brez spremstva. Dva intervjuvanca sta zaposlena v nastanitveni enoti za mladoletnike brez spremstva v Postojni, eden kot strokovni delavec, ki deluje tudi kot matični strokovni delavec, druga, Lea Pignar, pa kot vodja nastanitvene enote. Dve intervjuvanki delujeta kot zakoniti zastopnici. Prva deluje na tem področju štiri leta ter ima trenutno v skrbništvu dva mladoletnika, ki sta že pridobila status begunca, in enega, ki ima trenutno status prosilca za mednarodno zaščito. Druga zakonita zastopnica je na tem področju delovala od leta 2016 do 2018 in je imela v večletnem zakonitem zastopništvu enega mladoletnika, preostalih 14 pa za obdobje približno 14 dni. Ena od intervjuvank je po poklicu socialna delavka in deluje v okviru skupnostnih služb na CSD Primorsko–Notranjska v enoti za obravnavo mladoletnih tujcev brez spremstva od novembra 2024. Po spolu je pet intervjuvank žensk, eden od vprašanih je moški. Intervju z zakonitima zastopnicama in socialno delavko na centru za socialno delo je bil opravljen prek aplikacije Zoom, preostali pa v živo.

Prihod v Slovenijo

Pot do Slovenije

Intervjuvanci so o migracijski poti otrok do Slovenije povedali, da je ta navadno zelo dolga in travmatična. Otroci so po besedah zakonitih zastopnic mnogokrat priča nasilju, *[Če so kaj povedali o svoji poti, so povedali, da so videli ful nekega nasilja, da so jih, ne vem, okradli ali pa da so morali bežati, da jih je preganjala policija.] (BZZ17),* ter primorani bežati in potovati v težkih razmerah, *[konstantni pritiski, kako bodo šli, tam jih je policija vrnila, tam so jih zaprli, tam so prečkali morje, tam so mogli z nekimi tihotapci, tam so jih izkoriščali za delo, ne.] (1ZZ36)*, *[Ta, ki sem ga jaz imela dlje časa, je pripotoval v Slovenijo v podvozju vlaka, kar si tudi sploh ne predstavljam.] (BZZ50).* Za svojo pot do Evrope so pogosto plačali tihotapcem, kar je pri mladoletnikih povzročilo potrebo po čimprejšnjem plačanem delu, *[Veliko jih je imelo tudi skrbi glede vračanja dolga zaradi poti, ker so pogosto prihajali s kakšnimi tihotapci ali*

pa kaj takega.] (BZZ14). Po besedah Marine Uzelac so mnogi priča tudi policijskemu nasilju, kar pri posamezniku povzroči nezaupanje do uradnih organov. Vprašani so povedali tudi, da je večina mladoletnikov na poti informirana, da morajo zaprositi za mednarodno zaščito, *[večina teh otrok ima itak informacijo ali s strani tihotapcev ali pa strani s svoje skupnosti […] da zaprosijo za mednarodno zaščito](MU47)*. V Slovenijo po besedah vseh vprašanih prihajajo večinoma mladoletniki moškega spola.

Stanje mladoletnikov brez spremstva ob prihodu

Glede fizičnega stanja mladoletnikov brez spremstva ob prihodu v Slovenijo so intervjuvanci povedali, da prihajajo lačni, utrujeni in umazani. Nekateri imajo dlje trajajoče poškodbe in težave z dentalnim zdravjem. *[[…], kar nekaj mladostnikov je prišlo s kakšno poškodbo.] (BZZ24)*, *[je lahko to ful enih nepopravljen zob] (MU215)*.

Intervjuvanci so pri vprašanju, s čim se spopadajo mladoletniki ob prihodu, veliko povedali tudi o njihovem čustvenem stanju. Izpostavili so razloge, zakaj so se mladoletniki sploh odločili oditi na pot migracije, *[tej iz Afganistana so večinoma navajali, da so jih preganjali talibani] (BZZ27)*, *[nekateri so bili versko preganjani, recimo ta dva iz Egipta sta bila kristjana] (BZZ39)*, *[so dostikrat omenjali spore med družinami oziroma v družini pa krvno maščevanje …] (BZZ38)*. Štiri intervjuvanke so izpostavile, da so otroci prihajali zaradi potrebe po plačanem delu. Na nekaterih je odgovornost, da družini v državi izvora finančno pomagajo ali jo preživljajo, *[Ali pa lahko tudi […] kot najstarejši sin prevzel odgovornost za preživetje oziroma preživljanje svoje družine] (MU119)*, *[Jaz sem imela fanta, od katerega je bilo odvisno, ali bo pošiljal denar za svojo mamo, ki je morala plačat zdravnika, ker je imela pač sladkorno bolezen] (MU133)*. Poleg tega mladostnike skrbi glede stanja v državi izvora, glede družinskih članov, ki so ostali, *[vsake toliko časa je prišla informacija do njih, da je nekdo od sorodnikov ubit ali pa da se je zgodilo, da je kdo pogrešan] (MU135)*. Ko pridejo v Slovenijo, se spopadajo z nepoznavanjem sistema, okolja in ljudi, poleg tega pa tudi z občutki in pritiskom, povezanim s postopkom pridobivanja mednarodne zaščite. Marina Uzelac je posebej izpostavila negotovost glede možnosti, da lahko v državi sploh ostaneš, in izgubo občutka nadzora nad lastnim življenjem, *[ne veš, kdaj se bo postopek končal, niti kaj boš tisti dan jedel, niti kdaj boš lahko začel služiti denar, kdaj boš dobil pravico do dela.] (MU279)*, *[Se mi zdi, da lahko za osebo, ki je prej imela vsaj do neke mere občutek, da lahko vpliva na svoje življenje, se lahko naenkrat počuti popolnoma brez moči.] (MU280)*. Hkrati so intervjuvanci izpostavili, da je pri mladoletnikih mogoče opaziti visoko mero iznajdljivosti in samostojnosti ter občudovanja

vredno odpornost, *[In da ti najdeš potem še moč, voljo, motivacijo, da se učiš vsak dan, delaš domače naloge in da funkcioniraš v družbi kot super zadovoljen posameznik, ki je prijazen do vseh.] (MU141)*, *[Jaz vedno rečem za te fante, ki sem jih imela in dekleta, kapo dol, ker večinoma se tako obnašajo kljub vsemu, kar se jim je v življenju zgodil.] (MU142)*.

Strokovni delavec v nastanitveni enoti je izpostavil, da imajo mladoletniki ob prihodu sicer različne odzive, vendar pa se navadno ob stiku s strokovnim kadrom v Centru za mladoletnike brez spremstva Postojna in ob namestitvi sprostijo, *[Odzivi so večinoma vsi pozitivni.] (SDN4)*.

Slovenija kot tranzitna država

Vsi intervjuvanci so povedali, da za večino otrok Slovenija ni končna država. *[Večina mladoletnikov je v tranzitu in je njihova ciljna država neka druga.] (SD61)*, *[Zelo veliko je tudi tistih, ki so identificirani s strani pristojnih slovenskih organov in zapustijo državo relativno hitro, v parih dneh.] (MU22).* Mnogi mladoletniki imajo svojo pot določeno že predhodno, *[Ker si je on pač rekel v glavi, »bom en mesec tukaj, da si malo odpočijem od teh napornih poti, da si uredim, ker me zob boli, da rešim par stvari, potem pa grem naprej, ker imam že nekaj dogovorjeno, ker imam začrtano pot.«] (1ZZ151)*, kar je pogosto tudi razlog hitrega odhoda. Kot težavo zaposlena v nastanitvenem centru izpostavljata, da bi več otrok potrebovalo različne vrste pomoči, vendar jim je zaradi hitrega odhoda ni mogoče zagotoviti. Socialna delavka na drugi strani izpostavlja, da se tranzitnost kot težava pojavlja v spomladanskih in poletnih mesecih, ko je število prihodov večje in zaposlenim na tem področju ne uspe zagotoviti zadostne podpore mladoletnikom, ki ostajajo, *[In ker včasih pride do množičnega prihoda, se veliko ukvarjamo z mladoletniki, ki, roko na srce, gredo naprej.] (SD200)*, *[In mogoče malo premalo s tistimi, ki dejansko ostanejo.] (SD201), [Pa tu ne ciljam na nobenega deležnika, kot celota včasih so morda preveč spregledani na račun tistih, ki bodo pa jutri šli naprej.] (SD205)*.

<u>*Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva*</u>

[Po zakonodaji sicer naj bi bil to predstavnik centra za socialno delo oziroma naj bi center za socialno delo postavil skrbnika za posebni primer.] (MU34). Socialna delavka je o tem povedala, *[Ne. Tudi realnost je taka, da se teh skrbnikov za izredne primere na meji ne postavlja.] (SD31)*, *[Na meji za to niti ni časa, sploh če je zunaj delovnega časa in ima to čez interventna služba.] (SD33)*, *[Tudi nimajo teh pooblastil, da bi to lahko naredili.] (SD34)*. Mladoletnika tako takrat zastopa strokovni delavec, ki poskrbi, da mladoletniku niso kršene pravice. Mladoletniku so po podani nameri za podajo prošnje za mednarodno zaščito predane

splošne pravice in mu je pojasnjeno, da mu bo na podlagi njegove mladoletnosti postavljen zakoniti zastopnik. Večina mladoletnikov na meji takoj poda namero za mednarodno zaščito, Urad za oskrbo in integracijo migrantov pa nato pove, kje naj bo mladoletnik nastanjen. Marina Uzelac ob tem dodaja, *[Prvi stik, ki ga ima otrok z našimi pristojnimi organi […] je neprilagojen njim.] (MU41)*, *[Po našem mnenju bi te otroke morali obravnavati specializirani timi, tako znotraj policije kot znotraj socialnih služb, ki bi bili res dobro usposobljeni za njihovo obravnavo.] (MU26)*, *[Ampak hkrati pa smatramo, da vedno ob otroku mora biti skrbstveni organ.] (MU33)*.

Mladoletnik je nato s strani policije navadno pripeljan v sprejemnico Centra za mladoletnike brez spremstva v Postojni. *[V tej fazi CSD določi zakonitega zastopnika mladoletnika.] (SDN104).* V sprejemnici *[To je nekako prvi stik, ki ga ima oseba z okolico, kadrom in sistemom] (SDN108)*. Potem *[Nastanjeni, ki pridejo v namestitev za mladoletnike brez spremstva, dobijo res celovito takojšnjo oskrbo – zdravstveno in drugačno.] (SDN24)*. Mladoletniki nato čakajo na podajo prošnje za pridobitev mednarodne zaščite. Po določitvi zakonitega zastopnika in podani prošnji se mladoletnik preseli v drugo nadstropje in opravi uvodni razgovor, v okviru katerega so mu predstavljena pravila in se mu določi matičnega strokovnega delavca ter naredi individualni načrt. Mladoletnika se vključi tudi v program opismenjevanja. Po podaji prošnje se razširijo tudi mladoletnikove zdravstvene pravice. Postopek odločanja o mednarodni zaščiti navadno traja [*Verjetno mesecih, ampak v kakšnih primerih pa tudi v letih bi rekla.] (MU152)*. *[Naše stališče je, da bi moralo biti tako kot je v zakonu a ne […] mora biti prednostna obravnava, ampak hkrati ne na račun kvalitete] (MU155).*

Če je mladoletniku priznana mednarodna zaščita, se preseli v tretje nadstropje Centra za mladoletnike brez spremstva. Mladoletnik ima na tej stopnji omogočeno tudi pravico do denarne socialne pomoči. Pri tem aktivna zakonita zastopnica izpostavi, *[Ampak ko so dobili status, so se jim s tem odprle nove pravice.] (1ZZ202)* in hkrati [*Pride v isto situacijo kot nekateri slovenski državljani, da si mora nekje nekoga poiskati, zdravnika pa zobozdravnika, ali pa poznati koga, da ga sprejme.] (1ZZ142)*. Hkrati mu je omogočeno opravljanje izpita prek RIC-a za vpis v redno srednjo šolo. Mladoletnika naj bi po Uredbi o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnika brez spremstva lahko nastanili tudi v mladinsko stanovanje, vendar ta po informacijah vprašanih še niso bila vzpostavljena.

Če mladoletniku zavrnejo prošnjo za pridobitev mednarodne zaščite, obstaja možnost pritožbe, *[Ti dobiš to zavrnitev in potem se pritožiš, in to spet traja.] (1ZZ237)*. Zakonita zastopnica izpostavi, *[Tako da ti postopki so ful naporni.] (1ZZ240)*, enako trdi tudi Marina Uzelac. Mladoletniki se ob zavrnjeni prošnji tako pogosto odločijo, da svojo pot nadaljujejo, *[On je bil tukaj vsaj leto ali še več in se je potem sam odločil, da gre naprej.] (1ZZ245)*. S spremembo Zakona o mednarodni zaščiti in na novo omogočenim prehajanjem med statusi *[[…] iščejo druge načine, kaj je za njih najboljše.] (1ZZ234)*. Zaposlitev za nedoločen čas mladoletnikom omogoča, da lahko ostanejo v Sloveniji *[In potem, ko bo imel, mislim da devet mesecev zaposlitve, lahko zaprosi za dovoljenje za prebivanje na podlagi zaposlitve.] (1ZZ226)*. Zakonita zastopnica je izpostavila, da je delež odobrenih prošenj za mednarodno zaščito nizek, *[so vsi trije dobili status, kar je bil že samo po sebi čudež, ker jih tako malo dobi.] (1ZZ201)*. Izpostavila je tudi primer nezakonite deportacije mladoletnika *[In to je bil prvi primer, ko so mu prošnjo zavrnili in so ga želeli poslati nazaj, čeprav je bil mladoleten, kar ne bi smeli.] (1ZZ243)*. Mladoletnik je nato državo zapustil.

Ko mladoletnik dopolni 18 let, ga *[ne obravnavajo več v postopku kot otroka in se lahko tudi ta pogled MNZ-ja spremeni in si obravnavan kot odrasel.] (MU168)*. Marina Uzelac pove, da *[v Sloveniji tudi manjka ta pozornost prehodu v odraslost] (MU164)*. Mladoletnik se po njenih besedah lahko znajde popolnoma sam, izseliti se mora iz nastanitvenega centra in uradno izgubi zakonitega zastopnika. [*Odvisno je, ali je prosilec ali že ima status. Pomeni, da vse, kar je prej urejal v njegovem imenu zakoniti zastopnik, mora sedaj sam.] (MU429) [To pomeni, da če imaš otroka, ki je prosilec, mora ven iz nastanitvene enote in v azilni dom ali na Vič ali pa Kotnikovo, nima zakonitega zastopnika.] (MU428)* V Slovenski filantropiji v obdobju, ko so izvajali zakonito zastopništvo, podpore niso prekinili *[In v tem je bila prednost za vse naše otroke, ker se ni nič spremenilo, razen da so se mogoče na kakšen papir podpisali sami.] (MU433)*. Slovenska filantropija tako poudarja potrebo po večji pozornosti prehodu v odraslost. [*V preteklosti smo razmišljali, da bi imeli neko stanovanje, kjer bi imeli podporo.] (MU422)*, *[Nam se zdi idealno, če bi obstajala neka stanovanjska skupina, ki bi spremljala otroke, ki dopolnijo 18 let, in jim omogočila mehkejši prehod.] (MU421)* Na vprašanje, ali se skrb z otrokovim dopolnjenim 18. letom preneha, je zakonita zastopnica odgovorila, *[Ne, se ne zaključi.] (1ZZ85)*, vendar pa je to osebna odločitev posameznika.

Če se na meji pojavi dvom, da je posameznik mladoleten, se lahko opravi postopek preverjanja starosti. Zaposlena v Centru za mladoletnike brez spremstva sta povedala, *[Že sam prehod v sistem omogoča otrokom, da se opredelijo kot mladoletne osebe, brez da bi morali to*

dokazovati z dokumenti.] (SDN77), *[Če se dvomi o polnoletnosti osebe, se osebo vseeno obravnava kot mladoletno.] (SDN80)*. Marina Uzelac o postopku preverjanja starosti meni, *[v Sloveniji obstaja tudi t. i. 'age assessment', ocenjevanje starosti, kar je po mojem mnenju, oziroma po mnenju NGO, neprimerno.] (MU316)*.

Oskrba mladoletnika brez spremstva

Nastanitveni center za mladoletnike brez spremstva

V februarju 2024 je v Postojni začel delovati Center za mladoletnike brez spremstva z zmogljivostjo do 70 otrok. Center je razdeljen v tri nadstropja, *[V pritličju in prvem nadstropju imamo sprejemnico] (LP26)*, natančneje *[Imamo torej sprejemnico, kjer pridejo vlagatelji prošenj za mednarodno zaščito potem prehodni del in nato mladinski nastanitveni del.] (SDN13)*. V lanskem letu so v času povečanega obsega prihodov mladoletnikov opazili, da bi bilo treba mlajše mladoletnike in dekleta ločiti od preostalih mladoletnikov brez spremstva, [*Ko so res majhni prišli v hišo, je takoj završalo med ostalimi.] (LP47)*, *[Bilo je kar malo rivalstva, kdo bo tega otroka spravil naprej, pa še malo na njemu zaslužil.] (LP49)*. Ločevanje so uredili v vseh nadstropjih hiše, *[Vedno se znotraj obstoječega sistema, hiše, trudimo, da jih vsaj malo ločimo.] (LP32)*. Razlog ločitve je *[Vrsta skrbi in dejansko gre še za ranljivost] (LP35)*. Težavo nastanitve vseh mladoletnikov v istem centru je izpostavila tudi socialna delavka in dodala, *[In mogoče v prihodnosti, saj to so zdaj že pogovori […] dolgoročno bi bilo treba vzpostaviti tudi neko nastanitev za mlajše mladoletnike pa tudi morda posebej za deklice.] (SD115)*, *[Pa morda bi bila tudi dobra ideja, da tiste, ki res ostajajo, nastanimo drugače.] (SD116)*. Potrebo po ločeni nastanitvi otrok potrjuje tudi Marina Uzelac. V vsakem nadstropju je tudi čajna kuhinja, ki mladoletnikom omogoča samostojno kuhanje.

Kot prednosti ureditve novega Centra za mladoletnike brez spremstva so vprašani izpostavili *[ena od velikih prednosti ta, da se mladoletnike brez spremstva obravnava celovito.] (SDN11)*, *[Ta celovitost in zajetost, ki jo omogoča nastanitev, da na enem mestu se naredi pregled in ustrezno naslovi problematike, je vsekakor boljša.] (SDN18)*. Hkrati se je vzpostavila sistemska rešitev za nastanitev mladoletnikov brez spremstva in zagotovilo se je, da so v omenjenem centru nastanjeni vsi mladoletniki, ne glede na status. Poleg tega je aktivna zakonita zastopnica izpostavila boljši sistem sprejema, *[Tako da z vidika sprejema se mi zdi super in ful boljše tudi to, da imajo tam strokovne delavce, da imajo zdravnika, ki prihaja, in da imajo tam svoje mesto v malem.] (1ZZ113)*. V centru je prisotnost strokovnih delavcev stalna. Tri intervjuvanke so kot pozitivno izpostavile ločenost od preostalih beguncev, *[Zdaj kar je plus te institucije je, da otroci niso več […] nastanjeni v centru za tujce] (MU181)*. Pretekla zakonita zastopnica je

izpostavila problematiko pretekle skupne nastanitve, *[Tam na Viču so bili pomešani z odraslimi in je ful prihajalo do prostitucije in izkoriščanja teh mladoletnikov, ki so resnično ranljive osebe in tam niso bili zaščiteni.] (BZZ80)*. Aktivna zakonita zastopnica je pohvalila tudi urejenost centra, *[Da to ni nek masovni kamp in center, kot je recimo Vič ali Logatec, ampak da je to še vedno malo bolj človeku prijazno okolje.] (1ZZ112)*, in prisotnost humanitarnih organizacij, *[Tako da, ja, in to je tudi ful plus te nove namestitve, to, da je zraven Filantropija.] (1ZZ190).*

Kot pomanjkljivosti ali možne izboljšave novega Centra za mladoletnike brez spremstva je Marina Uzelac izpostavila njegovo velikost, *[Postojna po našem mnenju, s čimer se zdaj sooča, da so kapacitete absolutno prevelike.] (MU85)*, *[otroci morali biti nastanjeni v manjših enotah v smislu stanovanjskih skupin] (MU66)*, strokovni delavec centra za mladoletnike pa je omenil možno razdeljenost centra, *[Bi lahko imeli še večji center oziroma več ločenih enot v sklopu enega večjega centra.] (SDN23)*. V času večjega prihoda mladoletnikov je strokovni delavec povedal, *[V letu 2024, ko smo nastanjali to število ljudi, se je izkazalo, da je sprejemnica zaradi pretočnosti in navala preobremenjena.] (SDN19)*, *[Ko je sprejemni prostor preobremenjen, se to aplicira tudi na ostale dele nastanitvene enote.] (SDN20)*. Marina Uzelac je glede tega izpostavila, da sta po njihovem mnenju sprejemnica in nastanitveni center v isti hiši absolutno nezdružljivi, *[ker gre v bistvu za sprejemni center, kjer je fluktuacija teh otrok izjemno pač visoka.] (MU80), [V bistvu je tudi način dela iz ene enote v drugo enoto v bistvu drugačen.] (MU84)*. V sprejemnici *[tam bi moral delovati izjemno strokovno usposobljen tim v smislu prepoznavanja, identifikacije ranljivosti in potrebne zaščite.] (MU81)*. Aktivna zakonita zastopnica je izpostavila potrebo po prisotnosti psihologa, saj trenutno *[Posebej, da bi imeli nekoga tukaj, ki bi bil psiholog, ga nimamo.] (LP69)*. Izpostavila je še lokacijo centra, da sicer omogoča nastanitev vseh mladoletnikov na istem mestu, vendar pa je z vidika integracije to slabše, saj so v centru izolirani od preostale populacije. Zaposlen v omenjenem centru dodaja, *[Dokler ne pride do operativne faze, je to težko izvesti, ker vnaprej ne veš, kaj boš dejansko potreboval.] (SDN185)*. Socialna delavka je povedala, *[V primerih, ko pride do resnih in ponavljajočih se kršitev tega hišnega reda, se lahko po pogovoru z zakonitim zastopnikom predvidi tudi preselitev.] (SD72)*, *[Običajno v izpostavo azilnega doma v Logatcu, načeloma za dva tedna.] (SD73)*.

Tako zaposlena v Centru za mladoletnike brez spremstva kot Marina Uzelac so izpostavili, da se spopadajo s kadrovskim primanjkljajem. *[In realnost na sami operativni ravni pokaže, da na nekaterih kadrovskih področjih ta kadrovski manko je res prisoten] (SDN97)*, kar vpliva tudi

na izvedbo njihovih programov, *[Ta poziv za razpis delovnega mesta je bil že ne vem kolikokrat zunaj in še zmeraj nimajo dovolj ljudi zaposlenih.] (MU92)*.

Zdravstvena oskrba

Mladoletniki brez spremstva so upravičeni do enakega obsega zdravstvene oskrbe kot slovenski državljani. O zdravstveni oskrbi so intervjuvanci povedali, da je ta v Postojni zelo dobro utečena, [*Pri zdravstveni oskrbi prosilcev za mednarodno zaščito pa je res ta hipnost in ustrežljivost tukajšnjega zdravstva res takojšnja.] (SDN30)*, *[Vedno hitro da termin, nikoli nič ne sprašuje, točno ve, kakšna je situacija, prinesejo svojo rumeno kartico, sprejme, pregleda, in vedno smo imeli korektno obravnavo.] (1ZZ117)*. Zakonita zastopnica je enako poudarila tudi za zobozdravstveno oskrbo, *[Zobozdravnik se ful potrudi, sestra mu je tudi pokazala, kako si mora umivati zobe.] (1ZZ121)*, in psihiatrinjo *[je v Postojni psihiater oziroma psihiatrinja, ki je zelo, zelo okej.] (1ZZ264)*. Zdravstveno osebje prihaja tudi na lokacijo Centra za mladoletnike brez spremstva, *[Zdravstveno osebje pride na lokacijo glede na potrebe, bodisi zaradi trenutnih izpostavljenih težav bodisi zaradi prihodov novih nastanjenih.] (SDN32)*. Ob prihodu mladoletniki opravijo tudi sistematični zdravstveni pregled, *[Tako da se mi zdi super, da imajo na začetku te rutinske zdravstvene preglede, da se lahko kakšne stvari takoj reši.] (BZZ26)*. Zakonita zastopnica je kot težavne izpostavila specialistične preglede zunaj Postojne ali zdravstvene domove, ki niso na območju azilnih domov, *[Tako da ja, si predstavljam, da če greš ven iz Postojne, kjer niso s tem seznanjeni, da zna biti več zapletov.] (1ZZ134)*. Marina Uzelac v zvezi s tem izpostavlja potrebo po *[Da bi bila pač neka ambulanta, kjer bi se […] različni strokovni profili, ki se ukvarjajo s tem, specializirali za delo in obravnavo otrok in ljudi […] ki imajo izkušnje z begunstvom] (MU219)*, socialna delavka pa potrebo po prisotnem tolmaču pri zdravstveni obravnavi, saj pogosto niso prisotni, *[Da oni razumejo zdravstvene delavce, hkrati pa da zdravstveni delavci razumejo, kaj sploh je težava.] (SD123)*.

Izobraževanje

Za mladoletnike, ki niso šoloobvezni, Urad za oskrbo in integracijo migrantov predvideva obiskovanje programa opismenjevanja, v katerega se mladoletnika vključi najpozneje po 30 dneh. Če pri posamezniku zaznajo namero, da bo ostal v Sloveniji, se ga lahko vključi že prej, *[In če se ti res zdi, da bo pač fant ostal v Sloveniji, on je recimo prej začel hodit.] (1ZZ181)*. Opismenjevanje mladoletnikom nudi osnove slovenščine, *[Vse je narejeno na način, da se otroka opolnomoči in na nek način z jezikom spozna.] (SDN53)*. Kot težavno se na področju opismenjevanja pokaže različno predznanje mladoletnikov ob prihodu, *[Imaš tudi take, ki so nepismeni.] (1ZZ156)*, *[Nekdo iz arabskega sveta ali pa iz Afrike, to je zelo različno*

predznanje.] (1ZZ157), *[In se mi zdi, da jih težko daš vse v isti program in pričakuješ isti izkupiček na koncu.] (1ZZ158)*. Skupno program opismenjevanja obsega 300 ur *[in potem imajo omogočenih še dodatnih 100 ur.] (LP82)*. Če uspešno opravijo izpit ob koncu programa, lahko izobraževanje nadaljujejo z osnovno šolo za odrasle, kjer jih glede na predznanje razdelijo v različne razrede, *[Po tem se več ali manj vsi naši otroci vpišejo v osnovno šolo za odrasle.] (LP83)*. Program osnovne šole za odrasle, ki se izvaja na lokaciji Centra za mladoletnike brez spremstva in ga tako kot opismenjevanje izvaja Ljudska univerza, je prilagojen, *[so vključeni, ampak to je malce prilagojen obseg izobraževanja.] (SDN65)*, *[Ki je usklajen z njihovimi potrebami in sposobnostmi.] (SDN66)*. Kot problematično zakonita zastopnica in Marina Uzelac izpostavljata, da je osnovna šola za odrasle skoraj edina možna pot za mladoletnike, saj presegajo starost za vpis v redno osnovno šolo. Zakonita zastopnica je pri tem dodala, *[Jaz nisem nikoli izbrala opcije, da bi hodili v osnovno šolo za odrasle, ampak sem iskala druge možnosti.] (1ZZ198)*. V osnovno šolo z rednim programom se lahko vključijo mladoletniki, ki so šoloobvezni, v srednjo šolo pa mladoletniki, ki imajo potrdilo o opravljeni osnovni šoli. Če je mladoletniku odobrena prošnja za mednarodno zaščito, mu je omogočeno opravljanje izpita prek Državnega izpitnega centra za neposredni vpis v srednjo šolo *[In jaz sem svoja dva, ki sta želela nadaljevati s šolanjem, poslala na ta izpit, kjer na nek način ocenijo, če imaš znanje za zaključek osnovne šole.] (1ZZ205)*, *[To so res zelo osnovne stvari, poleg tega pa ni treba odgovarjati v slovenščini, lahko v angleščini ali v katerem koli drugem jeziku.] (1ZZ206)*. Želena srednja šola mora za mladoletnika zagotoviti prosto mesto. Vendar pa se ob obiskovanju srednje šole pojavi potreba po višji ravni znanja slovenščine, *[Ker osnovna šola za odrasle je eno, da nek uvid, ampak ko prideš v srednjo šolo, kjer ni nič angleščine. Ti si vprašan v slovenščini, učiti se moraš v slovenščini in če nisi stoodstotno fokusiran na šolo, nimaš šans.] (1ZZ219)*.

Tako zakonita zastopnica kot Marina Uzelac sicer menita, da otroci imajo dostop do izobraževanja, ampak je pot do zaključka in pridobitve poklica dolgotrajna in za mnoge mladoletnike nedostopna, *[Jaz vedno povem zgodbo o fantu iz Somalije, ko je štel leta, koliko časa bo on potreboval, da zaključi osnovno šolo, pa potem, da bi šel še v srednjo šolo, da dobi kakšen poklic. Meni je on rekel, 'jaz nimam tega časa, jaz sem sedaj star 17 let, in od mene družina pričakuje oziroma družina je od mene odvisna'] (MU265)*. Za mnoge mladoletnike je želja in potreba po plačanem delu višja kot želja po izobraževanju. Enako izpostavlja tudi socialna delavka, *[kot sem že prej rekla, si želijo delati] (SD142)*. Zakonita zastopnica in Marina Uzelac izpostavita potrebo po uveljavitvi programov za mladoletnike brez spremstva,

ki bi jim omogočali učenje potrebnih veščin za specifičen poklic, *[Ampak hkrati pa razmišljamo, ali so možne kakšne, pa ne krajšnice, ampak v smislu, kako jih podpreti za tiste, ki pač kažejo zanimanje da bi, ne vem, radi delali z avtomobili, bi bil recimo avtomehanik.] (MU271)*. Kot možne izboljšave izobraževalnega sistema sta strokovni delavec v Centru za mladoletnike brez spremstva in socialna delavka izpostavila omogočanje izobraževanja v več jezikih.

Po izkušnjah vprašanih mladoletniki izpostavljajo, da je slovenščina zelo težek jezik. Nekateri se sprašujejo tudi o smiselnosti njegovega učenja, saj niti ne vedo, ali bodo lahko ostali v Sloveniji. Veliko mladoletnikov se po besedah vprašanih ne želi udeleževati programov opismenjevanja.

Psihosocialna podpora

Glede duševnega zdravja mladoletnikov so vprašani povedali, *[Glede na pot, ki jo ti otroci dajo čez, bi verjetno slej ko prej vsi potrebovali takšno podporo.] (LP72)*, *[večina teh otrok potrebuje tovrstno obravnavo, zaradi izkušenj, ki so jih doživeli v življenju] (MU221)*. Glede tega zaposlena v centru za mladoletnike brez spremstva povesta, *[Mi zaposleni v sklopu sprejema, namestitve in oskrbe vzporedno spremljamo […] odziv nastanjenih na situacijo.] (SDN36)*, *[Zakon o mednarodni zaščiti omogoča dostop do psihološke podpore oziroma svetovanja.] (LP66)*, *[To pa poteka stalno (psihosocialna podpora), še posebej z našimi stalno nastanjenimi.] (SDN42)*. Mladoletniki imajo tako dostop do psihosocialne podpore v okviru nastanitvenega centra, poleg tega pa se lahko obrnejo tudi na Slovensko filantropijo, *[Oni izvajajo oblike pomoči ob naši podpori.] (SDN40)*. Slovenska filantropija mladoletnikom omogoča tudi terapije prek mreže pro bono terapevtov, h katerim usmerijo mladoletnike. Mladoletniki podporo pogosto iščejo pri svojih zakonitih zastopnikih, *[Jaz sem si bila z nekaterimi zelo blizu in smo mi med sabo debatirali.] (1ZZ51)*, zakonita zastopnica pa je pozitivno ocenila tudi zaposlene v Slovenski filantropiji, ki mladoletnikom nudijo razbremenitev z neformalnimi pogovori v dnevnem centru. Na center za socialno delo se mladoletniki po besedah socialne delavke ne obračajo, *[Jaz še nisem sodelovala pri primeru, kjer bi jim dejansko nudili neko konkretno psihosocialno pomoč s strani centra.] (SD164)*. O duševnem zdravju in psihosocialni podpori znotraj Centra za mladoletnike brez spremstva v Postojni je zakonita zastopnica izpostavila, *[v centru, glede na to, da so zaposleni strokovni delavci, ki morajo imeti vsaj 6. ali 7. stopnjo izobrazbe iz socialnega dela ali podobnih smeri, bi pričakovala več angažiranosti in odprtosti za psihosocialno podporo mladoletnikom.] (1ZZ249)*, *[Mislim, da se to ne dogaja v praksi.] (1ZZ250)*, *[Vloga strokovnega delavca v*

namestitvenem centru je nekako izgubila ta del funkcije, so postali bolj administratorji.] (1ZZ252), *[Ta del se mi zdi, da v resnici najbolj šepa od vse oskrbe.] (1ZZ284)*. Potrebo po večji psihosocialni podpori je izpostavila tudi Marina Uzelac, *[ni urejeno na sistemski ravni, kjer bi obstajali usposobljeni kadri] (MU224)*. Kot oviro pri zagotavljanju psihosocialne podpore sta vprašani izpostavili kulturne ovire mladoletnikov, saj ponujeno pomoč pogosto zavrnejo, *[Je pa tako, da si včasih kdo vseeno želi neko profesionalno pomoč ali podporo, ampak pogosto jo mladoletniki zavračajo v taki obliki, ker velja v njihovih glavah neka stigma, če greš zdaj k psihologu ali k psihiatru.] (1ZZ263)*, *[Če greš k specialistu, psihiatru, pomeni v njihovi kulturi, da si "nor", in tega potem ne želijo.] (MU233)*.

Individualni načrt in matični strokovni delavec

Z mladoletnikom brez spremstva se po podaji prošnje za mednarodno zaščito naredi individualni načrt v petih dneh oziroma v čim krajšem času. Individualni načrt se pripravlja po vnaprej pripravljeni predlogi, ki obsega *[Tukaj so neki splošni podatki, izobraževanje, delovne izkušnje, hobiji, posebnosti.] (SDN139)*, *[Potem se gre kar na cilje oziroma kako se naj bi nastavilo to njegovo namestitev v času, ko je vstopil.] (SDN140)*. Določi se cilje *[Postavljajo se cilji: kratkoročni, srednjeročni in dolgoročni.] (LP124)*. Obsega tudi zdravstvene težave in vključevanje v študentsko delo. Pri izdelavi so po besedah zaposlenih v Centru za mladoletnike brez spremstva in aktivne zakonite zastopnice vključeni matični strokovni delavec, ki načrt tudi zapisuje, otrok, zakoniti zastopnik in Slovenska filantropija za področje prostočasnih aktivnosti in učne pomoči *[In mi naj bi v tem delu individualnega načrta, ki je vezan na prostočasne aktivnosti, naj bi bili vključeni.] (MU331)*. Center za socialno delo v pripravo individualnega načrta načeloma ni vključen. Po informacijah Slovenske filantropije tudi ni vedno prisotnega tolmača, *[po naših informacijah zdaj tolmača ni vedno zraven] (MU334)*, dodajajo pa še, *[tako da se vprašaš, kako se lahko z otrokom zares pogovarja.] (MU335)*. Glede posodabljanja in nadgrajevanja individualnega načrta sta zaposlena v Centru za mladoletnike brez spremstva povedala, da se ta konstantno dopolnjuje, da ni vezan na določeno časovno obdobje, ko bi se ga moralo preverjati. Trenutno aktivna zakonita zastopnica je povedala, *[Vsekakor se mi zdi, da bi tega moglo biti več in da bi se mogoče to tudi po nekem času pogledalo in videlo, kje smo.] (1ZZ298)*. Zakonita zastopnica je izpostavila, da je izvedba individualnega načrta odvisna od matičnega strokovnega delavca, *[Zdaj je pa pač v praksi to tako, da je zelo odvisno od tega, koga imaš za matičnega strokovnega delavca, ker delajo to različno.] (1ZZ295)*, *[Na primer, jaz sem imela lih zdaj recimo dva, na katerem je bil eden, ki je trajal dve uri in smo se*

ful pogovarjali, ful razpravljali, pa naslednji pa, ki je trajal dvajset minut, pa v resnici smo samo šli čez tisto tabelo.] (1ZZ96).

Prehrana

Na vprašanje o prehrani, ki je mladoletnikom zagotovljena znotraj Centra za mladoletnike brez spremstva, je vodja centra odgovorila, *[Po zakonu smo dolžni zagotoviti tri obroke dnevno, za mladoletnike otroke in za nosečnice še dve dodatni malici.] (LP141)*. Hkrati je dodala, *[Seveda je to včasih hrana, ki je oni niso vajeni, ampak to lahko institucija nudi.] (LP151)*, *[Bi si pa želela glede te prehrane samo še poudariti, da hrana, ki se jo tukaj zagotavlja, je kvalitetna, hranljiva in v skladu s smernicami.] (LP150)*. Tako trenutno aktivna zakonita zastopnica kot Marina Uzelac sta izpostavili, da otroci poročajo o tem, da jim hrana ni okusna, *[Mislim, če bi otroke vprašala, kaj jim je najbolj narobe, bi rekli: hrana je zanič.] (MU341)*, *[Tako da, ja, meni se zdi, da so to kar vsi seznanjeni s tem, da ni najboljša hrana.] (1ZZ319)*. Strokovni delavec v Centru za mladoletnike brez spremstva je o prilagajanju hrane povedal, da na jedilniku ni svinjine in da so omogočeni vegetarijanski obroki. Poleg tega je dodal, da se z izvajalcem prehrane pogovarjajo o možnih prilagoditvah in da jim je omogočil, da je na jedilniku veliko perutnine, ki jo imajo mladoletniki radi, *[Jaz mislim, da je to več kot odlična oblika prehrane z veliko izbire] (SDN154)*. Zakonita zastopnica je dodala, *[ko so bili na postu, a ne, jim je bilo pač omogočeno, da so kasneje jedli, pa prej, a ne, pa da so nekako za to skrbeli.] (1ZZ330)*. Glede prilagajanja hrane je strokovni delavec še povedal, *[Ob vstopu oziroma namestitvi je to pogosto nemogoče vnaprej predvideti, kdo in kdaj bodo kateri otroci prihajali oziroma odhajali] (1ZZ318)*, kar pomeni, da bi jedilnike morali prilagajati vsak dan sproti, kar pa glede na pogoje ne bi bilo mogoče.

Marina Uzelac je o pomenu hrane mladoletnikom povedala, *[Jaz mislim, da ima hrana ful pomembno vlogo. Ful pomembno.] (MU343)*. Izpostavila je izkušnje, ki jih je imela z mladostniki v preteklosti ob skupnem kuhanju, *[Jaz sem takrat res spoznala, kako pomembno jim je to. To jim je bilo res tako neverjetno pomembno.] (MU369)*. Izpostavila je občutek domačnosti, ki ti ga lahko v tujem okolju predstavlja obrok, ki ti je blizu, *[Pa si si nekaj naredil sam, nekaj, kar te spomni na dom, nekaj, kar je po tvojem okusu in je občutek, kot da si si nekaj dal.] (MU364)*, *[To je res nek center. Hrana je vedno združevala, vedno je bila nekaj, da si lahko ohranil nekaj svojega.] (MU362)*.

V nastanitvenem centru je v vsakem nadstropju čajna kuhinja, kjer si mladoletniki lahko pripravljajo samostojne obroke. Mladoletniki jih sicer uporabljajo, *[Ampak si pa verjetno lahko*

mislite, koliko si lahko sami kuhajo oziroma kupijo sestavin s temi žepninami, ki jih dobijo.] (LP149). Po besedah zaposlenih v Centru za mladoletnike brez spremstva je kuhinja vedno dostopna za mladoletnike, ki so že podali prošnjo za mednarodno zaščito ali pa so to že prejeli. Zakonita zastopnica ob tem dodaja, *[Ja, saj načeloma je vedno odprto.] (1ZZ320)*. Izpostavila je situacijo, ko se kuhinje zaklepajo kot oblika kolektivne kazni, *[V bistvu, kar se meni zdi na tem področju bolj problematično, je to, da so potem bila neka ta omejevanja te njihove kuhinje.] (1ZZ311)*, *[In potem, so bili vsi kaznovani, ker je nekdo naredil eno stvar in so jim recimo zaklenili to kuhinjo.] (1ZZ313)*.

Prostočasne aktivnosti

Glede prostočasnih aktivnosti je strokovni delavec v nastanitveni enoti povedal, da se te načrtujejo v okviru individualnega načrta. Izvajajo se glede na njihove trenutne zmožnosti in na čas prihoda mladoletnika. Na željo mladoletnika jih vključujejo v skupinske športe prek klubov, ki navadno s treningi začnejo v septembru, kar lahko predstavlja oviro oziroma potrebne prilagoditve. Izpostavil je, da jim pri možnosti obiskovanja prostočasnih aktivnosti [*Lokalna skupnost nam tukaj zelo pomaga.] (SDN92)*. Lažje je zagotavljanje prostočasnih aktivnosti, ki jih mladoletniki lahko počnejo samostojno ali individualno, *[S fitnesom ni težav, z zunanjimi aktivnostmi prav tako.] (SDN89*). V sodelovanju s Slovensko filantropijo izvajajo tudi kuharske delavnice in praznovanja ob praznikih, *[Naš tim vedno takrat organizira nek dogodek izven doma ali pa kakšen piknik ali pa da skupaj kuhajo in praznujejo, kar je pač ful pomembno.] (MU353)*.

Delo posameznih deležnikov in sodelovanje

Center za socialno delo

O delu centra za socialno delo mi je podatke pretežno predala socialna delavka, zaposlena v enoti za obravnavo mladoletnih tujcev brez spremstva v okviru skupnostnih služb CSD Primorsko-Notranjska. Povedala je, da je njeno delo povezano predvsem z imenovanjem zakonitih zastopnikov in komunikacijo z njimi. Ko zakoniti zastopniki opravijo usposabljanje, se prijavijo v register zakonitih zastopnikov. Center za socialno delo ima tako aktiven seznam zakonitih zastopnikov, ki jih po prejemu informacije s strani policije, da so našli mladoletnika brez spremstva, kliče glede na seznam. Kontaktira vsakega zakonitega zastopnika skladno z vrstnim redom seznama in nato zakonitega zastopnika imenuje, ko je ta pripravljen sprejeti zakonito zastopništvo. Trenutno traja postopek postavitve zakonitega zastopnika približno dan ali dva, ko je prihod mladoletnikov višji, pa lahko tudi nekaj dni. Center za socialno delo v

oskrbo mladoletnika brez spremstva tako načeloma ni vključen, razen ob pojavu težav oziroma na pobudo drugih deležnikov oskrbe, *[Se vključujemo, ampak bolj na pobudo nekoga drugega kot pa na pobudo mladoletnikov.] (SD163)*. Vključujejo se npr. ob težavah z izobraževanjem, ob potrebnem zastopanju na sodišču zaradi kaznivih dejanj ali prekrškov ali ob potrebni dvotedenski premestitvi mladoletnika v Azilni dom Logatec zaradi hujših kršitev hišnega reda, [*V primerih, ko pride do resnih in ponavljajočih se kršitev tega hišnega reda, se lahko po pogovoru z zakonitim zastopnikom predvidi tudi preselitev.] (SD72)*. Center za socialno delo tako z mladoletniki brez spremstva nima pogostega stika, še posebno z mladoletniki, ki hitro odidejo. Nekoliko več stika ima socialna delavka z mladoletniki, ki ostajajo, vendar njeno delo temelji na sodelovanju z zakonitimi zastopniki. Marina Uzelac je izpostavila, da bi si Slovenska filantropija želela bolj aktivnega sodelovanja centrov za socialno delo, *[tudi ko pridejo in se vključijo v postopek, je v bistvu bolj ne toliko aktivna vloga v smislu varovanja interesov otroka, ampak bolj pasivna vloga, kot bi si mi želeli] (MU36)*.

Zaposleni v nastanitvenem centru

Zaposleni v Centru za mladoletnike brez spremstva po besedah Lee Pignar *[skladno z zakonodajo izvajamo vse] (LP101)*, *[Zakonodaja in konvencije nas obvezujejo k skrbi za otroka.] (LP102)*. Med strokovnimi delavci se določi matičnega strokovnega delavca za vsakega mladoletnika brez spremstva, ki *[je potem zadolžen za to sprotno spremljanje in sledi posamezniku od vstopa do nekako zaključka oziroma dokler je ta oseba z nami, a ne] (SDN126)*. Matični strokovni delavec lahko to funkcijo opravlja za do pet otrok hkrati, *[Ampak, to seveda lahko niha – glede na pretočnost jih je lahko več ali manj.] (SDN128)*. Matični strokovni delavec za mladoletnika pripravi tudi individualni načrt, *[Strokovni delavci to dopolnjujejo, kaj spreminjajo.] (LP134)*. Poleg skrbi za mladoletnike izvajajo dodatno podporo mlajšim mladoletnikom, *[Potrebujejo malo več pomoči pri teh čisto osnovnih stvareh.] (LP54)*, *[Vzame enega strokovnega delavca 'na ful'.] (LP56)*. Marina Uzelac je izpostavila, da *[veliko tega kadra, ki so začeli delati v Postojni, pač niso imeli prej izkušnje dela s to populacijo] (MU104)*, *[Tako da je potem tudi stvar časa, da spozna populacijo, specifiko dela z njimi.] (MU105)*.

Država/vlada

Glede vloge države pri oskrbi mladoletnikov brez spremstva so intervjuvanci izpostavili, da je količina oskrbe in možnosti znotraj sistema obravnave odvisna od interesov politike *[Politika je pa tista, ki na koncu odloča, ki te stvari seveda počne na svoj način.] (SDN186)* in posledično dodeljenih finančnih sredstev. Marina Uzelac je pri tem izpostavila potrebo po uveljavitvi novega statusa, na podlagi dejstva, da je oseba mladoletna. Morali bi imeti širši nabor razlogov

za priznanje statusa, kot je to pri statusu mednarodne zaščite, *[V Sloveniji ne obstaja sistem zaščite otrok iz naslova, ker so otroci.] (MU42)*.

Humanitarne organizacije

V okviru zaščite pred trgovino z ljudmi in odkrivanja vključenosti mladoletnikov brez spremstva v njej se v Centru za mladoletnike brez spremstva izvajajo delavnice in predavanja o trgovini z ljudmi. Poleg tega izvajajo razbremenilne pogovore in različne druge pogovore, pri katerih ugotavljajo, ali je otrok žrtev trgovine z ljudmi, *[Izvajajo se tudi različni razbremenilni pogovori, različni razgovori v smislu prepoznavanja trgovine z ljudmi, ki jih izvajajo določene nevladne organizacije, specializirane za to področje.] (SDN179)*. Sklicujejo tudi delovne skupine za primere nasilja na podlagi spola. Trenutno aktivna zakonita zastopnica ocenjuje njihovo prisotnost v nastanitveni enoti kot pozitivno. Hkrati je izpostavila, da se ji zdi področje trgovine z ljudmi problematično z vidika odkrivanja. Na eni strani je problematično, saj je težko ugotoviti, ali gre v primeru, ko otroka spremlja odrasla oseba, za njegovega sorodnika ali za osebo, ki ga izkorišča, *[Ker, ja, včasih je res težko, res ne veš, a je zdaj ena oseba tam od tega mladoletnika stric, ki ga pelje v Nemčijo, kjer ga nekdo čaka, ali je to nek tihotapec, nekdo, ki ga bo izkoristil.] (1ZZ388)*, enako je izpostavila tudi bivša zakonita zastopnica, *[nikoli nisi mogel zares vedeti, ali so dejansko sorodniki ali gre za kakšno mrežo trgovine z ljudmi] (BZZ55).* Na drugi strani pa je aktivna zakonita zastopnica izpostavila podatek, da odkar deluje nov Center za mladoletnike brez spremstva v Postojni, niso zabeležili nobenega primera trgovine z ljudmi, [*Jaz sem lih pred kratkim dobila ta podatek, da v bistvu, odkar je odprta ta nova namestitev, niso zabeležili niti enega primera trgovine z ljudmi med mladoletniki.] (1ZZ382*), medtem ko zakonite zastopnice razpolagajo s podatki, da se tovrstni primeri dogajajo, *[Recimo en fant je na podaji prošnje meni povedal, tam pred uradniki, da je včeraj nekdo pač vabil v avto v Postojni, a ne, z neko tablico, in ga je hotel pač odpeljati.] (1ZZ384)*.

Pri oskrbi in obravnavi mladoletnikov brez spremstva sodeluje tudi organizacija PIC, ki sodeluje pri podaji prošnje za mednarodno zaščito, pri čemer mladoletnikom predstavi njihove pravice. Poleg tega sodelujejo kot pravni zastopniki mladoletnikov v različnih postopkih. Trenutno aktivna zakonita zastopnica njihovo prisotnost ocenjuje kot pozitivno.

Slovenska filantropija je pri oskrbi in obravnavi mladoletnikov brez spremstva prisotna v okviru Centra za mladoletnike brez spremstva, *[Mi smo tam prisotni z enim projektom, ki se imenuje Psihosocialna pomoč in prostočasne aktivnosti za mladoletnike brez spremstva.]*

(MU328). V okviru projekta mladoletnikom nudijo učno pomoč in učne ure slovenščine, izvajajo prostočasne aktivnosti in kuharske delavnice, v interakcijah z mladoletniki pa jim nudijo tudi razbremenilne pogovore in psihosocialno podporo. Njihovo prisotnost v omenjenem centru kot zelo pozitivno ocenjuje trenutno aktivna zakonita zastopnica, *[Na drugi strani se mi zdi super, da je vključena nevladna organizacija, da je zraven, da nudi svojo podporo, prostočasne aktivnosti, ki so zelo pomembne.] (1ZZ276)*. Poleg tega so po besedah Marine Uzelac na tem področju prisotni prek zagovorništva in aktivizma *[že od trenutka, ko sem začela delati na Filantropiji, da opozarjamo na to, da sistem njihove obravnave ni zadosten] (MU15)*, *[To pomeni, da smo še naprej nadaljevali z zagovorništvom, kar se tiče izboljšanja položaja in sistema obravnave teh otrok v Sloveniji.] (MU13)*. Za področje izvajanja prostočasnih aktivnosti se po besedah aktivne zakonite zastopnice obeta širjenje ponudbe s prisotnostjo nove organizacije, ki naj bi mladoletnikom nudila organizirane izlete in tabore.

Zakoniti zastopniki

Zakoniti zastopniki so pri svojem delu pristojni za pet področij mladoletnikovega življenja, *[To se pravi področje mednarodne zaščite, izobraževanja, zdravstva in pa varovanje premoženja in področje sprejema] (1ZZ7)*. Njihovo vlogo je Marina Uzelac opisala, *[to so v bistvu osebe, ki so glavni zagovorniki otrokovih pravic oziroma njihovih varovancev] (MU310)*. Tako aktivna zakonita zastopnica kot Marina Uzelac sta izpostavili, da so si zakoniti zastopniki med seboj zelo različni, zlasti kar se tiče osebne vpletenosti v mladoletnikovo življenje, *[Nihče od tebe ne pričakuje, da boš imel z mladoletnikom neko čustveno vez.] (1ZZ62)*, *[In v resnici, če pogledaš, vloga zakonitega zastopnika sploh ni mišljena tako.] (1ZZ60)*, *[osebe, ki se odločijo biti zakoniti zastopnik oziroma skrbnik/skrbnica, ima različne interese oziroma različne motive] (MU97)*. Trenutno aktivna zakonita zastopnica je poudarila, *[Ampak meni se zdi, mislim, jaz sem tudi začela to delati ravno iz tega vidika, ne zato, da bom urejala samo njihove dokumente, ampak da jim lahko tudi pomagam, kolikor pač lahko.] (1ZZ63)*. Z njimi tudi deli svojo telefonsko številko, *[To delam samo jaz, večinoma pa tega drugi ne delajo.] (1ZZ59)*. Kot najpomembnejši del svojega dela je zakonita zastopnica izpostavila, *[Tako da v resnici moja vloga […] Najpomembnejša se mi zdi pri prosilcih za azil, ki pridejo v Slovenijo, je najprej področje mednarodne zaščite.] (1ZZ11)*, *[Ampak meni se zdi, da je v teh postopkih ful pomembna vloga neke osebe, ki je tam z njimi, da niso sami.] (1ZZ14)*, *[Da pač dobro vejo, da ta oseba pač ni iz ministrstva, ni iz policije, ni odvetnik, ni nič, ampak je tam samo zaradi tebe.] (1ZZ15)*. Zakoniti zastopniki naj bi skrbeli tudi za duševno zdravje mladoletnika, vendar pa je to področje, ki je zelo odvisno od vključenosti zastopnika, *[Kakor se zakoniti zastopniki*

večinoma znajdejo.] (LP67). Marina Uzelac je o podpori mladoletnikom povedala, *[Kadar so čutili, da potrebujejo neko pozornost in podporo, pa ne v smislu, da sem jaz kdaj čutila, da hodim nekaj namesto njih početi, ampak se mi je zdelo pomembno, da sem tam ob njih, tistim, ki so me rabili, sem tu.] (MU395)*, *[In se mi je zdelo pomembno, da se postavijo in skušajo narediti to, kar želijo. Da res uspejo v tem, kar želijo.] (MU398)*. Zakonita zastopnica je poudarila tudi pomen pomoči pri načrtovanju prihodnosti z mladoletnikom, *[čim prej, da z otrokom oziroma mladoletnikom začneš kovati nek načrt, kaj bo, kako bo pač izgledalo njegovo življenje v Sloveniji.] (1ZZ24)*. Obe intervjuvanki in socialna delavka so izpostavile problematiko primanjkovanja zakonitih zastopnikov in rejnikov, h katerim naj bi usmerili predvsem mlajše otroke.

Tolmači in kulturni mediatorji

Marina Uzelac je izpostavila, da se v Sloveniji soočamo s primanjkljajem tolmačev, kar pogosto vodi do tega, da ti v postopkih niso prisotni. Strokovni delavec Centra za mladoletnike brez spremstva je potrdil, *[Zagotovo je v pomoč, če je nekdo, ki govori njihov jezik, zraven.] (SDN172)*. Pri tem je dodal, da bi obravnavi prispeval profil kulturnega mediatorja, *[To bi bil odličen profil, ki bi lahko bil vmesni člen med deležniki.] (SDN170)*.

Individualni pristop in načelo otrokove največje koristi

Glede dela z mladoletniki brez spremstva je Marina Uzelac izpostavila pomen razumevanja preteklih izkušenj mladoletnika, *[Brez tega razumevanja, kaj je otrok s sabo prinesel in zakaj se tudi v nekih situacijah obnaša za nas na nezaželen način, ne bi smelo iti.] (MU110)*. Aktivna zakonita zastopnica izpostavlja, *[Jaz sem pač ena tistih zakonitih zastopnic, ki vedno opozarja, da saj jih moramo pripraviti na življenje v Sloveniji, da moramo biti strogi, da moramo tudi kaj zahtevati. Ampak zdi se mi pa, da nikoli ne smemo pozabiti, da oni so precej drugačni kot recimo slovenski 15- ali 16-letniki, ki živijo doma, v varnem domu, in je potoval samo, ko je šel na počitnice. Oni so v svojem življenju bili prisiljeni že toliko enih stvari narediti sami, da zato nikoli, v nobenem trenutku, ne smemo pozabiti na njihovo ranljivost.] (1ZZ45)*. Razumevanje tega je pomembno tudi z vidika njihovega vedenja, *[Torej z vsem tem, kar se jim je dogajalo, vsem bremenom, ki ga imajo, se od njih pričakuje, da bodo zjutraj vstali ob določeni uri, bili super prijazni do vseh, ki jih srečajo na hodniku.] (MU137)*. Socialna delavka pove, da se pogosto pojavlja razlika med pričakovanji deležnikov oskrbe in mladoletnikov, *[Tudi to, da so bili toliko časa na poti, potem pa jih po eni strani tukaj mogoče, hočemo dobrohotno, zavijamo v vato.] (SD94)*, *[In da jih mi obravnavamo kot otroke, v resnici pa so pogosto zelo dorasli*

ljudje z različnimi izkušnjami.] (SD97). Izpostavi željo deležnikov oskrbe, da se otroci izobrazijo, medtem ko je cilj mladoletnikov plačano delo.

Pri svojem delu so vprašani povedali, da uporabljajo individualni pristop, *[vsako osebo obravnavamo individualno glede na njeno razvojno stopnjo] (SDN114)*, *[Tudi odvisno je od posameznih mladoletnikov, ali pač potrebujejo kakšne dodatne stvari, podporo in koliko, nekateri več, drugi manj.] (1ZZ10)*. Kot del individualnega pristopa navajajo tudi osebno mapo, ki vključuje individualni načrt, ta pa z mladoletnikom potuje po nastanitvenem centru.

Zaposlena v Centru za mladoletnike brez spremstva in zaposlena na centru za socialno delo so povedali, da pri svojem delu vedno sledijo načelu največje koristi otroka, *[Jaz mislim, da se definitivno vedno sledi načelu največje koristi otroka.] (LP97)*. Marina Uzelac poudarja, da bi ob identifikaciji osebe kot mladoletne dobrobit otroka morala vedno biti na prvem mestu, predvsem v smeri prevzemanja ukrepov za zaščito otroka.

<u>*Sodelovanje med deležniki*</u>

Na vprašanje, s kom vprašani sodelujejo, je strokovni delavec Centra za mladoletnike brez spremstva povedal, *[Otroci dobivajo medinstitucionalno obravnavo s strani različnih deležnikov.] (SDN163)*. Oba zaposlena v omenjenem centru sta izpostavila, da zelo pogosto sodelujejo z zakonitimi zastopniki, Ministrstvom za notranje zadeve, ki skrbi za postopke za mednarodno zaščito, s šolami, upravno enoto, policijo, zdravstvenim domom in nevladnimi organizacijami. Sodelujejo tudi s športnimi klubi in centri za socialno delo, *[Tako da sodelovanj je kar veliko.] (SDN181)*. Letos aprila so vzpostavili tudi redne mesečne sestanke vseh ključnih deležnikov oskrbe mladoletnikov brez spremstva. Tako socialna delavka kot zakonita zastopnica sta izpostavili, da so jih vzpostavili na pobudo zakonitih zastopnikov. Namen sestankov je, da *[Se pogovarjamo o aktualnih izzivih ali razrešujemo vprašanja.] (SD186)*. Zakonita zastopnica je pri tem dodala, *[Zdaj smo pač to vpeljali po dolgih mukah in teženju s strani zakonitih zastopnikov, da zdaj imamo tisti sestanek, kjer se recimo mesečno dobivamo, kar se mi zdi, da je to pač res pomembno.] (1ZZ339)*. Sicer vzpostavitev sestankov ocenjuje kot zelo pozitivno, vendar pa dodaja, *[Se pravi, eno leto se pač nismo usedli in pogovarjali o teh stvareh.] (1ZZ337)*, *[To se mi zdi ful narobe.] (1ZZ338)*, *[Ampak upam, da smo pač na neki poti, da najdemo to, da bolj ostanemo v stiku in da pač to sodelovanje naredimo boljše.] (1ZZ355)*, *[Tako da se mi zdi, da zdaj smo vseeno zgradili nekaj.] (1ZZ362*). Socialna delavka mesečne sestanke prav tako ocenjuje kot pozitivne, *[Veliko lažje, ko smo vsi skupaj.] (SD187)*. Kot izziv sta izpostavili nejasnosti glede pristojnosti posameznih deležnikov v praksi.

Pristojnosti zakonitih zastopnikov so sicer opredeljene z zakonom, vendar pa so se v praksi njihove razlage včasih pokazale kot izziv, [*Potem so tu še prostočasne dejavnosti, ki jih organizira Urad. Urad je torej pristojen za vse, kar je povezano s prostočasnimi dejavnostmi. In tukaj včasih pride do nesoglasij.] (SD197)*, *[Recimo, kdo je pristojen za podpis vpisnice za vključitev mladoletnika v nogometni klub. To je prostočasna dejavnost, ki jo organizira Ura, v sodelovanju s Slovensko filantropijo, ampak hkrati te klube zanima […] Zdaj na prijavnici piše podpis zakonitega zastopnika, recimo to tolmačenje samega zakonitega zastopnika, ker v Sloveniji so to starši, lahko je to starš, lahko je to skrbnik, če mu je podana skrbniška vloga. Zakoniti zastopnik po zakonu o mednarodni zaščiti pa je spet nekaj drugega. In tukaj je pogosto nejasno, kdo je zakoniti zastopnik in za kaj točno pristojen.] (SD198)*. Nejasnosti se pojavljajo tudi glede vloge Slovenske filantropije. Trenutno aktivna zakonita zastopnica je kot problematično izpostavila sodelovanje z nastanitvenim centrom, *[Ker se je pač dogajalo to, da smo mi kot zakoniti naslavljali vprašanja. Eno in isto vprašanje, ene in iste pobude, na katero pač nismo dobili odgovora toliko in toliko časa.] (1ZZ357)*, *[A če je otrok bolan, pa ima vročino, pa če prosim, da mu gredo ob desetih izmerit vročino, a bo kdo šel ali ne bo šel, in mi recimo nihče ne odpiše na mail.] (1ZZ342)*. Dodala je še, *[Tako da se mi zdi, da je bila pač težava in so se tudi zdaj na tistem sestanku opravičili za slabo komunikacijo in za ene določene stvari, ki so se zgodile in to tudi zelo cenim.] (1ZZ358).* Marina Uzelac je kot izziv pri medinstitucionalnem sodelovanju izpostavila, da imajo pogosto občutek, da se njihovega mnenja ne upošteva, pri čemer je dodala, *[Ko bi pristojni organi ugotovili, da stvari ne delujejo, bi se morali vsaj pogovoriti s tistimi, ki se že leta s tem ukvarjajo.] (MU415)*.

Kot pozitivno in dobro sodelovanje je socialna delavka na centru za socialno delo izpostavila sodelovanje z nastanitvenim centrom, *[Z Uradom oziroma z nastanitvenim centrom mislim, da zelo dobro sodelujemo.] (SD177)*. Kot dobro je sodelovanje ocenila zlasti v situacijah, ko je potreben hiter odziv, *[Pretok informacij, predvsem kadar je treba hitro odreagirati, je izmenjava informacij zelo hitra in ažurna.] (SD179)*. Povedala je, da so si pogosto na voljo tudi za pomoč in podporo s pogovorom. Marina Uzelac in trenutno aktivna zakonita zastopnica sta kot dobro ocenili sodelovanje z izvajalcem izobraževanj – Ljudsko univerzo.

Celostni pristop

Na vprašanje, ali Slovenija mladoletnikom omogoča celostno oskrbo, so intervjuvanci odgovarjali različno. Zaposlena v Centru za mladoletnike brez spremstva in socialna delavka so se strinjali, da Slovenija zagotavlja celostno oskrbo, *[Slovenija na področju celostne obravnave mladoletnikov brez spremstva deluje zelo podporno.] (SDN76)*, *[Ko pridejo v*

postopek, so celovito in celostno obravnavane tako zdravstveno kot psihosocialno, izobraževanje in prostočasne aktivnosti.] (SDN82), *[Jaz mislim, da definitivno več kot to bi težko …] (LP104)*, *[Verjetno je še kaj, ampak zdaj iz glave, da jim kaj ne omogoča sam sistem […] ne] (LP107)*, *[Pa mislim, da je, da je kar v redu ta celostni pristop zastavljen.] (SD165)*. Zakonita zastopnica dodaja, *[Ja, zdaj, kar se tiče teh osnovnih stvari, bi rekla […] imajo namestitev, prehrano, oblačila.] (1ZZ273)*. Kot področje, ki trenutno ni zadostno obravnavano, je omenila psihosocialno podporo in skrb za duševno zdravje. Marina Uzelac se s tezo, da ima Slovenija celostni pristop pri oskrbi in obravnavi, ni strinjala. Kot pomanjkljivosti je naštela prvi stik in sprejem mladoletnika v državi, *[Jaz si pod celostno oskrbo predstavljam oskrbo od trenutka, ko je oseba identificirana kot otrok brez spremstva, da od tistega trenutka mora prevzeti neka specializirana enota, specializirane službe.] (MU294)*, *[Zame celostna obravnava ni nekaj, kar se zgodi v enem letu oziroma ko je otrok tukaj že eno leto in bomo potem razmišljali, kaj lahko s tem otrokom vse naredimo.] (MU304)*. Poudarja tudi potrebo po pristopu, pri katerem se na otroka ne gleda kot na nezakonitega migranta, ampak *[Če pa imaš ti usposobljeno osebje oziroma posebno enoto, ki otroka obravnava z izhodiščem, da je otrok, in ve, na kaj mora biti pozorna, potem je tvoj prvi refleks zaščita, ne pa razmišljanje o tem, ali je vstop ilegalen ali ne.] (MU324)*. Kot neprimerno ocenjuje tudi postopek ocenjevanja starosti. Poudarja potrebo po uveljavitvi posebnega statusa na podlagi mladoletnosti.

4. Razprava

Na podlagi opravljenih intervjujev in pregleda relevantne literature lahko o celostni oskrbi mladoletnikov zapišem naslednje. Mladoletniki brez spremstva v Slovenijo najpogosteje prispejo po dolgi, nevarni in naporni poti. Večina jih je po podatkih Schippers (2021) na poti preživela težke zgodbe, polne nasilja, lakote, bežanja, mraza in izsiljevanja. Razlogi za prihod mladoletnikov so zelo različni, veliko pa se jih je za pot odločilo zaradi bega pred vojno, nasiljem, lakoto in verskim preganjanjem ter drugih nasilnih spopadov. Enako potrjujejo intervjuvanci in ob tem navajajo pomen otroku prijaznega sprejema v državi.

V Sloveniji je otrokov prvi kontakt z uradnimi organi policija. Ob obravnavi na meji bi otroku moral biti postavljen skrbnik za poseben primer, kar pa se v realnosti po navedbah vprašanih ne zgodi. Kot razlog je socialna delavka navedla pomanjkanje pristojnosti dežurne službe, saj večina otrok prečka mejo zunaj delovnega časa centra za socialno delo. Po mnenju Marine Uzelac obravnava na meji tako otroku ni prijazna ali primerna. Po obravnavi na meji je otrok pripeljan v sprejemni center za mladoletnike brez spremstva, kjer sta mu zagotovljena prvi zdravstveni pregled in stik s strokovnimi delavci.

Z vzpostavitvijo novega Centra za mladoletnike brez spremstva v Sloveniji se je sistem sprejema mladoletnikov po mnenju intervjuvancev izboljšal. Kot pozitivno se je izkazalo dejstvo, da so zdaj vsi mladoletniki brez spremstva nastanjeni na isti lokaciji in se je tako vzpostavil sistem, po katerem noben mladoletnik ni nastanjen v centru za odrasle. Hkrati Marina Uzelac navaja, da skupna lokacija sprejemne in nastanitvene enote ni primerna, saj so potrebe mladoletnikov, ki so v državo prišli ravnokar, in tistimi, ki so v postopku pridobivanja mednarodne zaščite že napredovali, popolnoma drugačne. Dejstvo je, da Slovenija za večino mladoletnikov brez spremstva predstavlja tranzitno državo, s čimer se strinjajo tudi vprašani. Vendar pa otrokov načrt, da je Slovenija le ena izmed tranzitnih držav, ne pomeni, da v tem času ne potrebuje zaščite. Njegov tranzitni položaj prinese dodatne izzive, hitro ukrepanje in oblikovanje ustrezne podpore pa lahko prispevata k temu, da otrok ostane v Sloveniji ter tako zaključi z nevarno in tvegano potjo v naslednjo državo. (Slovenska filantropija, 2025) Marina Uzelac tako poudarja, da mora v sprejemnici delovati visoko usposobljen tim, ki mladoletnikom lahko omogoči čustveno razbremenitev in hkrati hitro oceni njihovo ranljivost. Poleg tega se skupna lokacija sprejemne in nastanitvene enote kot pomanjkljiva pokaže tudi v spomladanskih in poletnih mesecih, ko število prihodov mladoletnikov drastično naraste, kar

vpliva tudi na nastanitveni del Centra za mladoletnike brez spremstva in s tem potrjuje tezo Marine Uzelac.

Po mnenju predstavnikov Slovenske filantropije (2025) je vzpostavitev Centra za mladoletnike brez spremstva sistemsko rešila problematiko nastanjanja mladoletnikov brez spremstva. Mladoletnik lahko v centru ob odobritvi prošnje za mednarodno zaščito ostane do dopolnjenega 18. leta, nudena pa mu je 24-urna oskrba. Uredba o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva (2023) predvideva tudi vzpostavitev mladinskih stanovanj, ki pa se do današnjega dneva še niso vzpostavila. Omenjena uredba prav tako predvideva ločeno nastanitev ranljivih skupin (mlajših in deklic), ki se je znotraj sprejemnega in nastanitvenega centra sicer vzpostavila, vendar pa vprašani poudarjajo, da bi za ranljivejše skupine potrebovali popolnoma ločeno lokacijo. Gre namreč za drugačno vrsto oskrbe in potrebo po večji količini podpore, hkrati pa potrebo po večji meri zaščite. Po besedah intervjuvancev so znotraj Centra za mladoletnike brez spremstva tako v sprejemni kot nastanitveni enoti uredili ločeno nastanitev za deklice in ranljive skupine. Nastanjeni so skupaj, vendar ločeno od mladoletnikov moškega spola. Zaposlena iz Centra za mladoletnike brez spremstva sta poudarila, da se trudijo, da omenjeno ločenost ohranjajo čim pogosteje, so pa trenutno v procesu urejanju popolnoma ločene nastanitvene enote za omenjene skupine. Vprašani so pohvalili urejenost prostorov Centra za mladoletnike brez spremstva, saj so ti otroku prijaznejši. European Asylum Support Office (2018) poudarja pomen urejenosti, barvitosti in otroku privlačne ureditve prostorov, saj se s tem krepi otrokova želja po integraciji, prispeva k boljšemu duševnemu zdravju in pri otroku krepi občutek varnosti. Kot zaskrbljujoče je Marina Uzelac izpostavila dejstvo, da nekatere mladoletnike brez spremstva še vedno nastanjajo v izpostavo azilnega doma v Logatcu. Enako potrjuje tudi socialna delavka, ki pravi, da ob povečanem prihodu nekatere mladoletnike nastanijo tam. Prav tako mladoletnika tam nastanijo v primeru hujših kršitev hišnega reda, pri čemer tam ostane dva tedna.

Mladoletniki brez spremstva se lahko ob prihodu v varno državo odzovejo na najrazličnejše načine. Otroci so lahko vidno razburjeni in nagnjeni k intenzivnejšim odzivom, ki so lahko tudi agresivni ali nasilni. Spet drugi otroci dajejo videz apatičnosti in nemotiviranosti. (Schippers, 2021) Po besedah Mikuš Kos in Slodnjak (2000) sta zaviranje čustvenih odzivov in čustvena otopelost obrambni mehanizem pred negativnimi čustvi, povezanimi s travmatičnim dogodkom, ki so ga preživeli v preteklosti. Pri mladoletnikih brez spremstva sta pogosta obrambna mehanizma potlačenje čustev in odmik. (Carlson, Cacciatore in Klimek, 2012) Mladoletniki brez spremstva se na preteklo preživelo travmo po Katsounari (2014) lahko

odzovejo tudi z nasilnim vedenjem, odzivom 'boj ali beg', agresijo, močnim občutkom krivde in fatalističnim pogledom na prihodnost. Schippers (2021) potrjuje pomen obdobja počitka po prihodu mladoletnika brez spremstva, saj lahko ta v njem začne okolje zaznavati kot varno, si opomore od težke poti, vzpostavi kontakt z družino, žaluje za izgubljenim in preživelim in vzpostavi prve socialne vezi. Različne odzive mladoletnikov izpostavljajo tudi vprašani. Nekateri se ob stiku z nastanitvijo sprostijo, spet drugi veliko spijo, tretji se na celotno situacijo odzovejo z agresijo oziroma povečano obrambo. Mladoletnikom je sicer namenjeno 30-dnevno obdobje pred vključitvijo v program opismenjevanja, vendar pa Marina Uzelac izpostavlja, da bi moralo to obdobje počitka trajati dlje oziroma bi se ga moralo bolje prilagajati glede na potrebe posameznega mladoletnika.

Zdravstvena oskrba mladoletnikov brez spremstva v Sloveniji se je izkazala za kakovostno in hitro. Zdravstveno osebje v Postojni se je za delo z mladoletniki brez spremstva dobro usposobilo, hkrati pa ti načeloma obiskujejo le eno zdravnico, kar jim omogoča kontinuirano obravnavo. Prav tako je kakovostna tudi zobozdravstvena oskrba. Kot težavno pa zakonita zastopnica in Marina Uzelac izpostavita obravnavo zunaj Postojne, saj zdravstveno osebje ni seznanjeno s pravicami mladoletnikov brez spremstva. Kot pozitiven je bil označen tudi prvi sistematični pregled mladoletnika v sprejemnem centru, ki ga izvaja mobilna enota zdravstvenega doma. Po besedah Unicefovega priročnika je prvi zdravstveni pregled bistven za zaščito otrokovega zdravja. Omogoča hitro odkrivanje težav v fizičnem in duševnem zdravju ter omogoči njihovo hitro obravnavo in zdravljenje. (Unicef, 2021) Več intervjuvancev je kot potrebno izboljšave izpostavilo področje duševnega zdravja in psihosocialne podpore. Mladoletnikom je ta sicer zagotovljena znotraj nastanitvenega centra, vendar pa je omenjene podpore po besedah zakonite zastopnice premalo. Glede na izkušnje in travme, ki so jih mladoletniki doživeli na svoji poti, se lahko predvideva, da bi večina mladoletnikov potrebovala tovrstno obliko pomoči. To potrjuje tudi raziskava o duševnem zdravju mladoletnikov brez spremstva, ki navaja, da se med njimi 41 % spopada z posttravmatskim stresnim sindromom, 29 % z depresijo in 21 % z anksioznostjo. (Hornfeck idr., 2023) Zagotavljanje podpore pri duševnem zdravju je v veliki meri odvisno od zakonitih zastopnikov, saj to spada v njihovo pristojnost v okviru zdravstvene oskrbe. Vprašani so na več mestih izpostavili, da se zakoniti zastopniki med seboj razlikujejo po stopnji vključenosti, kar lahko predstavlja težavo pri odkrivanju in obravnavanju težav na področju duševnega zdravja z vidika različno intenzivnega pristopa. Če se pri mladoletniku pojavi potreba po psihiatrični obravnavi, so čakalne vrste dolge, kar pomeni, da se morajo deležniki oskrbe, medtem ko

čakajo na psihiatrično obravnavo, obrniti na drugačno vrsto pomoči. Slovenska filantropija omogoča pomoč pri iskanju terapevtov, ki pomoč nudijo brezplačno. Največja ovira pri zagotavljanju psihosocialne pomoči je po besedah intervjuvancev kulturna. Schippers (2021) poudarja, da zaradi kulturne percepcije mnogo mladoletnikov dojema težave v duševnem zdravju kot »norost« in s tem sramoto za celotno družino. Enako poudarjajo tudi intervjuvanci. Na problematičnost omenjenega področja vpliva tudi to, da v Centru za mladoletnike brez spremstva ni prisotnega psihologa. Mladoletniki se tako za psihosocialno podporo obračajo na svoje zakonite zastopnike in Slovensko filantropijo, ki izvaja projekt znotraj Centra za mladoletnike brez spremstva. Center za socialno delo pri psihosocialni podpori ni vključen. V zvezi s tem se mi zdi pomembno izpostaviti tudi dejstvo, ki ga sicer v teoretičnem uvodu nisem navajala, niti ga nisem preverila v intervjujih, se je pa pojavilo kot omembe vredno pri razmisleku o dodatnih vplivih kulturne percepcije. Spol je po besedah Oakley (2015) družbeno konstruiran, vendar pa se spolne vloge v različnih kulturah in časih razlikujejo. Raziskava (UN Women Promundo-US, 2017) je pokazala, da velik del moških beguncev, ki so izvorno iz držav, iz katerih prihajajo tudi naši mladoletniki brez spremstva, vzdržuje norme, ki omejujejo ženske na tradicionalne vloge. V tovrstnih kulturah je večinoma zaželeno, da ženska skrbi za dom, torej ne more nastopati v vlogi profesionalne avtoritete. (UN Women Promundo, 2017) Večina mladoletnikov brez spremstva, ki pridejo v Slovenijo, je moškega spola, medtem ko so osebe, odgovorne za njihovo oskrbo in obravnavo, pretežno ženskega spola. Iz navedenega bi lahko sklepali, da dejavnik spola predstavlja dodatno oviro pri vzpostavljanju odnosa ter v procesu pomoči in integracije.

Prehrana, ki jo Center za mladoletnike brez spremstva zagotavlja znotraj nastanitve, je po besedah zaposlenih kakovostna in okusna. Jedilnik je prilagojen, ne ponuja svinjine in omogoča vegetarijanske obroke. Poleg tega se v obdobju posta (tj. ramadana) prilagodijo tako, da mladoletnikom obroke nudijo v delu dneva, ki je skladen z njihovimi prepričanji. Ker imajo mladoletniki radi perutnino, so se z izvajalcem dogovorili, da je ta na jedilniku pogosteje. Na drugi strani pa zakonita zastopnica in Marina Uzelac poudarjata, da mladoletniki z okusom hrane niso zadovoljni, da je ta drugačna od tiste, ki so je vajeni. V zvezi s tem so zaposleni nastanitvenega centra poudarili, da je prilagajanje prehrane težko, saj je pretok mladoletnikov vsak dan drugačen. Kot pozitivno so intervjuvanci označili obstoj čajnih kuhinj v Centru za mladoletnike brez spremstva, kjer si mladoletniki lahko obroke pripravljajo samostojno. Pogosto se v omenjenih kuhinjah izvajajo tudi kuharske delavnice in praznovanja različnih praznikov. Terragni in drugi (2018) navajajo, da hrana predstavlja možnost poustvarjanja

domačega okolja in občutka normalnosti v porušenem okolju, ki je za posameznika polno negotovosti. Hrana poleg tega pri posamezniku krepi občutek identitete in skupnosti. Omenjeno potrjuje tudi Marina Uzelac, ko pove, da je hrana tisto, kar združuje, je nekaj, kar te lahko v tujem okolju ohranja pokonci. Kot težavno so pri tem intervjuvanci izpostavili nizka finančna sredstva, ki jih mladoletniki prejmejo in si tako nakup sestavin težko privoščijo. Kot problematično je zakonita zastopnica izpostavila tudi zaklepanje kuhinje kot obliko kolektivnega kaznovanja.

Pomemben del oskrbe mladoletnika brez spremstva predstavlja tudi individualni načrt, ki ga pripravi matični strokovni delavec omenjenega mladoletnika v najpozneje petih dneh po nastanitvi v nastanitveni del Centra za mladoletnike brez spremstva. Namen individualnega načrta je spremljanje napredka in razvoja posameznika, hkrati pa vključuje mladoletnikove cilje, želje, hobije in posebnosti. (Slovenska filantropija, 2025) Intervjuvanci so potrdili, da se individualni načrti pripravijo, pri izdelavi pa so prisotni matični strokovni delavec, mladoletnik, njegov zakoniti zastopnik in, če je to mogoče, tudi tolmač. Center za socialno delo pri pripravi načrta ni prisoten, četudi to predvideva Uredba o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva (2023). Načrt se po besedah zaposlenih v Centru za mladoletnike brez spremstva pregleduje in posodablja organsko glede na pogovore in situacije z mladoletnikom. Kot težavno Marina Uzelac izpostavlja neprisotnost tolmača, saj se v tem primeru lahko vprašamo o možnem sodelovanju mladoletnika pri načrtovanju. Poleg tega je to v nasprotju z načeli dobre prakse (2004), ki prisotnost tolmača v vseh postopkih navaja kot bistvenega. Občasno pri načrtovanju sodeluje tudi Slovenska filantropija na področju prostočasnih aktivnosti. Po besedah vprašanih je mogoče razbrati, da se individualni načrti izdelujejo zelo različno glede na strokovnega delavca, ki ga zapisuje. Nekateri naj bi individualne načrte pripravljali zelo natančno in se v njih poglobili, drugi pa jih pripravijo precej hitro in površno. Vprašljivo je tudi njihovo spremljanje in dopolnjevanje.

Prostočasne aktivnosti pri posamezniku spodbujajo njegov osebnostni razvoj ter njegove potenciale in integracijo v okolje, tako lokalno kot širše. (Slovenska filantropija, 2024) Vprašani so povedali, da se v okviru nastanitvenega centra mladoletnikom zagotavlja obiskovanje prostočasnih aktivnosti, prav tako pa aktivno sodelujejo s klubi zunaj centra. Lokalna skupnost jim pri zagotavljanju možnosti obiskovanja različnih treningov pomaga in se prilagaja. Več deležnikov je kot zelo pozitivno ocenilo pristnost Slovenske filantropije, ki v Centru za mladoletnike brez spremstva sodeluje v okviru projekta, pri katerem zagotavljajo prostočasne aktivnosti in učno pomoč.

Namen opismenjevanja je po besedah predstavnikov Slovenske filantropije (2025) opolnomočenje mladoletnikov za vključitev v program osnovne šole za odrasle in hkrati spodbujanje integracije v slovensko okolje. Dejstvo, da program opismenjevanja mladoletnike opolnomoči in jim ponudi osnove slovenskega jezika, ki posledično omogočajo lažjo integracijo v slovensko družbo, potrjujejo tudi intervjuvanci. Prav tako povedo, da je slovenščina mladoletnikom zelo težka. Vprašani prav tako potrjujejo, da se mladoletniki nato vključijo v osnovno šolo za odrasle, vendar pa jih veliko programa ne zaključi ali pa z njim sploh ne začne, saj jim je v življenju pomembnejša potreba po plačanem delu. Mladoletniki se pogosto znajdejo v finančni stiski, saj nosijo odgovornost finančne pomoči svoji družini v državi izvora ali pa morajo zaradi migracijske poti odplačati dolg tihotapcem. Enako potrjuje Schippers (2021), ki pove, da so mladoletniki brez spremstva pogosto pod velikim pritiskom za pridobivanje sredstev, saj strošek njihove poti v veliki meri vpliva na življenjski standard družine v državi izvora in jim torej želijo pomoč zagotoviti v čim krajšem času. Mladoletniki brez spremstva tako dostop do izobraževanja sicer imajo, vendar pa Marina Uzelac in zakonita zastopnica na več mestih poudarita, da je izobraževalna pot predolga in za marsikaterega mladoletnika zaradi potrebe po plačanem delu nedosegljiva. Če mladoletnik pridobi status upravičenca do mednarodne zaščite, mu je omogočeno opravljanje izpita prek Državnega izpitnega centra, ki mu zagotavlja neposredni vstop v srednješolski program, hkrati pa ga lahko opravlja v svojem jeziku. Mladoletniki brez spremstva se pri obiskovanju šole srečujejo z mnogimi ovirami; pogosto imajo težave s spancem, kar predstavlja oviro pri pravočasnem prihodu v šolo in doseganju učnih uspehov, zaradi težkih izkušenj iz preteklosti imajo težave s koncentracijo, imajo zelo različno predznanje, nekateri so nepismeni. Pri mnogih mladoletnikih to povzroči zavračanje udeležbe na izobraževanju in nemotiviranost. Hkrati se mnogi otroci želijo v učnem okolju dokazati, saj jim šola predstavlja okolje, v katerem lahko bolj vplivajo na potek dogodkov. (Schippers, 2021) Enako potrjujejo intervjuvanci. Mladoletniki imajo za vključevanje v programe opismenjevanja in šolo za odrasle različno stopnjo motivacije. Poleg tega je predznanje otrok zelo različno, kar je lahko problematično pri vključitvi v program opismenjevanja. Intervjuvanci so poudarili, da je delo Ljudske univerze na tem področju zelo kakovostno in da so program uspeli dobro prilagoditi, kar je pri mnogih mladoletnikih povzročilo, da se programov radi udeležujejo. Poleg tega jim je v Centru za mladoletnike brez spremstva omogočena učna pomoč prek projekta, ki ga izvaja Slovenska filantropija in v katerem je stopnja prilagodljivosti glede na znanje po besedah zakonite zastopnice še večja.

Zakoniti zastopniki so po besedah predstavnikov Slovenske filantropije ključni za zaščito ter varstvo pravic in koristi mladoletnikov brez spremstva. (Slovenska filantropija, 2025) Pristojnosti zakonitega zastopnika so jasno opredeljene v zakonodaji ter vključujejo področja zdravstvene oskrbe, izobraževanja, postopka za mednarodno zaščito, varovanja premoženjskih pravic in zagotavljanja uresničevanja pravic v zvezi s sprejemom. Zakonodaja od zakonitih zastopnikov ne zahteva vzpostavitve osebnega odnosa in zaupanja. Enako potrjuje tudi zakonita zastopnica in tako kot Marina Uzelac poudari, da zakoniti zastopniki svoje delo opravljajo zelo različno, z različno mero empatije in vključenosti.

Center za socialno delo je v obravnavo mladoletnikov brez spremstva vključen le ob pojavu težav oziroma na pobudo drugih deležnikov. Poleg tega, četudi tako zapoveduje Uredba o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva (2023), niso vključeni v izdelavo individualnega načrta. Center za socialno delo v veliki večini tako sodeluje le z zakonitimi zastopniki in zaposlenimi iz Centra za mladoletnike brez spremstva in ne nastopa v nobeni izmed vlog, ki jih kot del teoretičnega uvoda navajam na podlagi teorije avtorja Kohli (2007). V omenjenih vlogah nastopajo socialni delavci, zaposleni znotraj Centra za mladoletnike brez spremstva.

Dobro in ažurno medinstitucionalno sodelovanje deležnikov oskrbe je ključno za zagotavljanje največje koristi otroka. (Slovenska filantropija, 2025) Deležniki oskrbe so skladno s tem potrdili, da sodelovanje poteka uspešno med vsemi institucijami. Predstavnica Slovenske filantropije in zakonita zastopnica sta izpostavili, da bi si kot osebe, ki imajo z mladoletnikom pogost in intenziven stik, želeli večje prepoznavanje s strani države in institucij. Prav tako je zakonita zastopnica omenila preteklo slabo sodelovanje zaposlenih v Centru za mladoletnike brez spremstva, vendar pa so v aprilu vzpostavili redne mesečne sestanke vseh deležnikov oskrbe, na katerih lahko aktivno rešujejo težave, ki se pojavljajo sproti.

Na vprašanje, ali Republika Slovenija za mladoletnike poskrbi s celostnega vidika, so intervjuvanci odgovarjali različno. S tezo, da Slovenija deluje celostno, so se strinjali zaposlena v Centru za mladoletnike brez spremstva in socialna delavka. Zakonita zastopnica je potrdila, da je osnovna oskrba mladoletnika ob prihodu uspešna, s tezo pa se ni strinjala Marina Uzelac. Bivša zakonita zastopnica o vprašanju ni imela mnenja. Marina Uzelac je kot neprimerne ocenila postopek preverjanja starosti, neusposobljenost tima v sprejemnici, nastanitev nekaterih mladoletnikov v Logatec, postopek pridobivanja mednarodne zaščite in sistem zakonitega zastopništva. Poleg tega je izpostavila, da bi Slovenija morala uvesti poseben status,

ki bi ga mladoletnik brez spremstva dobil na podlagi svoje mladoletnosti. Ne glede na to, ali je mladoletnik prišel zaradi potrebe po delu, bega pred vojno in nasiljem ali želje po boljših priložnostih, gre za otroka, ki je ranljiv, in bi morala biti pravica do zaščite z ustreznim statusom zanj samoumevna. Za sistem nastanitve, oskrbe in obravnave v Republiki Sloveniji tako lahko trdimo, da je na papirju na prvi pogled morda celosten, vendar pa je zagotavljanje teh storitev v praksi odvisno od mnogih dejavnikov. Mladoletniki in standard njihove oskrbe so tako odvisni od posameznega zakonitega zastopnika, stanja obremenjenosti nastanitvenega centra, posameznega matičnega strokovnega delavca, razpoložljivosti tolmačev in zdravstvenega osebja, od časa prihoda, ki lahko precej vpliva na njegove prostočasne aktivnosti, in od postopka pridobivanja mednarodne zaščite. Republika Slovenija tako glede na prebrano in slišano na papirju nudi celostno oskrbo, vendar v praksi ne za vse.

Kot pomanjkljivosti svoje metodologije bi navedla širino diplomskega dela in dejstvo, da zaradi etičnih razlogov nisem govorila z otroki, katerih obravnavo raziskujem. Menim, da sem si zastavila naslov, ki zajema preširoko polje tematik za diplomsko delo. Posledično sem prejela veliko količino podatkov, ki odpirajo teme, ki jih nisem uspela podrobneje raziskati. Poleg tega bi kot pomanjkljivost svoje metodologije izpostavila tudi to, da z uporabniki storitev (tj. mladoletniki brez spremstva) nisem govorila. Tako nisem pridobila informacij o njihovem mnenju in občutkih v zvezi s samo obravnavo, Centrom za mladoletnike brez spremstva in vsemi področji oskrbe. Svoje diplomsko delo bi tako lahko izboljšala s pridobivanjem informacij neposredno od mladoletnikov brez spremstva.

5. Sklepi

Na podlagi raziskave sem v povezavi z raziskovalnimi vprašanji izpeljala naslednje sklepe:

Urejenost posameznih področij mladoletnikovega življenja

- Postopek pridobivanja mednarodne zaščite se je skozi leta sicer skrajšal, vendar je za otroka še vedno predolg. Postopek in možne pritožbe na odločitev so za otroka težke in izčrpavajoče ter povzročajo veliko stresa.
- Na meji se, čeprav to zapoveduje zakonodaja, otroku ne določi skrbnika za poseben primer. Vzpostaviti se morajo sistemi, ki bodo to omogočali tudi zunaj časa delovnika centra za socialno delo.
- Slovenija je za večino mladoletnikov tranzitna država, vendar se z visoko usposobljenim timom v sprejemni enoti lahko prispeva k mladoletnikovi prekinitvi poti, da se jim omogoči varno in spodbudno okolje že v Sloveniji. Tranzitni položaj mladoletnika prinese dodatne izzive, zato sta hitro ukrepanje in zaznavanje ranljivosti nujno potrebna.
- Zdravstvena oskrba je v okolici Centra za mladoletnike brez spremstva kakovostna in hitra. Zdravstveno osebje je za delo z njimi usposobljeno. Kot problematična se izkaže obravnava zunaj ustaljenih lokacij azilnih domov, saj zdravstveni delavci pogosto ne vedo, kakšne so pravice mladoletnikov brez spremstva. Ob tem pa prvi sistematični pregled ob prihodu mladoletnika omogoča hitro odkrivanje in posledično zdravljenje stanj, s katerimi mladoletnik vstopi v državo.
- Program opismenjevanja je kakovosten in pri mladostnikih spodbuja možnost integracije. Izobraževanje je mladoletnikom sicer dostopno, vendar je pot do pridobitve poklica za večino predolga in zaradi starosti nedosegljiva. Sistem z možnostjo opravljanja izpita po pridobljenem statusu upravičenca do mednarodne zaščite in s tem vključitev v redno srednjo šolo mladoletnikom omogoča pot v redno izobraževanje. Mladoletniki šolo načeloma radi obiskujejo; predstavlja jim okolje, v katerem lahko vplivajo na potek dogodkov.
- Večina otrok potrebuje psihosocialno podporo ali pomoč. Pri njenem zagotavljanju deležnike oskrbe ovirajo kulturne razlike, dolge čakalne vrste za psihiatrično obravnavo in premajhna podpora v nastanitvenem centru.
- Dodatno breme v procesu oskrbe in obravnave – glede na to, da je večina mladoletnikov brez spremstva moških, izvajalke oskrbe pa so ženskega spola – lahko predstavlja tudi dojemanje spolnih vlog.
- Mladoletnikom se omogočajo prostočasne aktivnosti, pomembno vlogo pri tem pa ima Slovenska filantropija. Ta izvaja tudi učno pomoč in učne ure slovenščine, ki so mladoletnikom bolje prilagojene kot program opismenjevanja.
- Prehrana mladoletnikom predstavlja pomemben dejavnik pri ohranjanju identitete in kulture. Mladoletniki z zagotovljeno prehrano niso zadovoljni, je pa ta prilagojena verskim prepričanjem. Načeloma imajo tudi dostop do kuhinje, vendar pa si s prejetimi finančnimi sredstvi težko zagotovijo sestavine.
- Individualni načrti se izvajajo različno kakovostno, odvisno od matičnega strokovnega delavca, ki ga izvaja. Pri pripravi ni prisotne strokovne delavke iz centra za socialno

delo, čeprav to določa Uredba o načinu zagotavljanja nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnika brez spremstva v RS (2023).
- Pot do Slovenije za večino mladoletnikov predstavlja veliko finančno breme. Mladoletniki, če so primerne starosti, potrebujejo pomoč pri iskanju plačanega dela.
- V Sloveniji primanjkuje tolmačev, ki so za ustrezno oskrbo mladoletnikov nujno potrebni. Pri izdelavi individualnih načrtov in zdravstveni obravnavi tako pogosto niso prisotni.
- Zakoniti zastopniki se po svoji vključenosti in angažiranosti razlikujejo. Poleg pristojnosti, h katerim jih zavezuje zakonodaja, z mladoletnikom niso dolžni vzpostaviti osebnega odnosa, ki je ključen za celostno obravnavo mladoletnika brez spremstva.
- Center za socialno delo se v obravnavo in oskrbo mladoletnikov vključuje večinoma le ob pojavu težav. Z mladoletnikom ima malo stika. Njihovo delo temelji na sodelovanju z zakonitimi zastopniki.
- Mladinska stanovanja kot predvidena nadgradnja oziroma naslednji korak pri oskrbi mladoletnikov brez spremstva še niso vzpostavljena.

Prednosti nove ureditve nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva

- V novem Centru za mladoletnike brez spremstva so nastanjeni vsi mladoletniki, ne glede na njihov status ali napredek v postopku pridobivanja mednarodne zaščite. Kako je to urejeno za dekleta, glede na to, da so v manjšini in da so zaradi svojega spola še ranljivejša skupina? Dekleta in mlajši mladoletniki so znotraj Centra za mladoletnike brez spremstva nastanjeni ločeno, saj jim je prek tega znotraj obstoječega sistema in danih zmogljivosti mogoče zagotoviti večjo zaščito in dodatno podporo.
- Mladoletniki so nastanjeni ločeno od odraslih, s čimer se zagotavlja večja stopnja varnosti in zmanjšuje možnost izkoriščanja. Hkrati jim je zagotovljen tim, usposobljen za delo z mladoletniki.
- Mladoletnikom so v novem centru nudene 24-urna podpora in prostočasne aktivnosti.
- Prostori Centra za mladoletnike brez spremstva so barviti, opremljeni s slikami in otroku prijaznejši

Pomanjkljivosti nove ureditve nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva

- Skrbi in potrebe mladoletnikov v sprejemni in nastanitveni enoti so različni. Zahtevajo drugačno vrsto oskrbe in obravnave in bi zato morali biti ločeni.
- Ob povečanem prihodu mladoletnikov preobremenjenost sprejemne enote vpliva na nastanitveno enoto.
- Ranljivejše skupine (dekleta in mlajši otroci) po izkušnjah zaposlenih potrebujejo ločeno nastanitev, saj v vsakodnevnem življenju potrebujejo več podpore in večjo stopnjo zaščite.
- Mladoletnike v določenih situacijah še vedno nastanijo v izpostavo azilnega doma v Logatcu.
- V Centru za mladoletnike brez spremstva ni zaposlenega psihologa, ki bi lahko ustrezno obravnaval otrokove težave v duševnem zdravju.

- Geografska lokacija Centra za mladoletnike brez spremstva omejuje možnost integracije mladoletnikov v okolje.

Medinstitucionalno sodelovanje

- Medinstitucionalno sodelovanje med institucionalnimi deležniki oskrbe deluje načeloma dobro. Posebno dobro deluje v situacijah, ko je potreben hiter odziv, oziroma ob pojavu težav.
- Zakoniti zastopniki in humanitarne organizacije v sodelovanje niso vključeni v tolikšni meri, kot bi si glede na dolgoletne izkušnje in izkazane potrebe po stikih z mladoletnikom brez spremstva želeli.
- V aprilu leta 2025 so se vzpostavili mesečni sestanki vseh ključnih deležnikov oskrbe mladoletnikov zaradi preteklega slabega in pomanjkljivega sodelovanja.

6. Predlogi za izboljšave

Na podlagi analizirane literature, intervjujev, rezultatov in sklepov je v nadaljevanju nekaj predlogov za izboljšave, ki bi dodatno pripomogli k doseganju celostne oskrbe mladoletnikov brez spremstva:

- Uvedba prisotnosti visoko usposobljenega skrbstvenega delavca in skrbnika za posebni primer ob prvem stiku mladoletnika s sistemom.
- Pri postopku pridobivanja statusa za mednarodno zaščito mora biti ključno vodilo, da gre za mladoletno osebo, ki potrebuje zaščito.
- Uvesti status, ki mladoletniku omogoči bivanje v državi na podlagi njegove mladoletnosti.
- Izenačiti pravice do vstopa v redno izobraževanje brez listin s pravico, ki jo imajo osebe s statusom prosilca za začasno zaščito oziroma s priznanim statusom.
- Vzpostavitev mladinskih stanovanj z nekajurno dnevno podporo strokovnih delavcev.
- Za vzpostavitev kakovostnejšega sistema zagotavljanja psihološke podpore bi bilo nujno zaposliti psihologa v Centru za mladoletnike brez spremstva, lahko se tudi vzpostavijo obvezna tedenska srečanja.

7. Viri

Adjuković, Dean, Helena Bakić in Marina Ajduković. 2016. *Psihosocialna podrška u kriznim situacijama velikih razmjera*. Zagreb: Hrvatski Crveni križ.

Carlson, B. E., Cacciatore, J., & Klimek, B. (2012). A Risk and Resilience Perspective on Unaccompanied Refugee Minors, Social Work Vol. 57, št. 3, str. 259–269.

Children's Rights Alliance (2010). *The UN Convention on the Rights of the Child*. Pridobljeno 20. 5. 2024 s https://childrensrights.ie/wp-content/uploads/2023/04/UNCRCEnglish.pdf

Diab, S. (2009). *Beyond Borders: Unaccompanied Refugee Minors and Access to Refugee Protection* (Magistrsko delo). Pridobljeno 19. 5. 2024 s file:///C:/Users/Jerca/Downloads/abef2747-fb19-4a17-a051-c78840868293.pdf

Družinski zakonik (DZ). (2017). Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 in 34/24. Pridobljeno 5. 4. 2025 s https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO7556

European Asylum Support Office (2018). *Smernice urada EASI o pogojih za sprejem otrok brez spremstva: operativni standardi in kazalniki*. Pridobljeno 1. 6. 2025 s https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/Guidance-reception-unaccompanied-children-standards-and-indicators-SL.pdf

Eurostat (2025). Asylum applications-annual statistics. Pridobljeno 10. 4. 2025 s https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?oldid=599145

Gole Ašanin, S., Blomqvist, Y., & Plunet, C. (2003). *Otroci brez spremstva.* Ljubljana: Urad za priseljence in begunce.

Gornik, B. (2009). Mladoletni migranti brez spremstva in njihove pravice v slovenskem azilnem in migracijskem sistemu. *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja*, 60, s 118-14. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Hengović, D. (2018). *Primarna oskrba beguncev in migrantov* (Diplomsko delo). Pridobljeno z Repozitorij Univerze v Ljubljani.

Hornfeck, F., Eglinsky, J., Garbade, M., Rosner, R., Kindler, H., Pfeiffer, E., & Sachser, C. (2023). Mental health problems in unaccompanied young refugees and the impact of post-flight factors on PTSS, depression and anxiety – A secondary analysis of the Better Care study. *Front. Psychol.* 14:1149634. Pridobljeno 1. 6. 2025 s https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2023.1149634/full

International Committee of the Red Cross (2020). *Inter-agency Guiding Principles on Unaccompanied and seperated children.* Pridobljeno 15. 4. 2025 s https://www.unhcr.org/sites/default/files/legacy-pdf/4098b3172.pdf

Islamska skupnost v Republiki Sloveniji (2024). *Pregled izkušenj in praks zagotavljanja obrokov brez svinjine v slovenskih vzgojno-izobraževalnih ustanovah; poglobljena analiza anketnega vprašalnika in šolskih jedilnikov.* Pridobljeno 16. 4. 2025 s https://www.islamska-skupnost.si/wp-content/uploads/Analiza-prehrana-19.-9.-2024.pdf

Katsounari, I. (2014). Integrating Psychodynamic Treatment and Trauma Focused Intervention in the Case of an Unaccompanied Minor With PTSD, Clinical Case Studies Vol. 13, št. 4, str. 352–367.

Knight (2015). Trauma-Informed Social Work Practice: Practice Considerations and Challenges. Clinical Social Work Journal 43, 25–37

Kohli, R. (2007). *Social work with unaccompanied asylum seeking children and young people.* London: Palgrave Macmillan.

Konvencija o otrokovih pravicah (1989). Pridobljeno 22. 5. 2024 s https://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/PRAVNE_PODLAGE/Mednarodne_konvencije_-_OZN/Konvencija_o_otrokovih_pravicah/A_-_Konvencija_o_otrokovih_pravicah.pdf

Levenson, J. (2017). Trauma-Informed Social Work Practice. Pridobljeno 7. 6. 2025 s https://www.researchgate.net/profile/Jill_Levenson/publication/312648705_TraumaInformed_Social_Work_Practice/links/5adb31a50f7e9b28593f2337/Trauma-InformedSocial-Work-Practice.pdf

Liberšar, H. (2018). Migranti in zdravje. V Liberšar, H. (ur.), *Migranti in zdravje* (str. 7–17). Ljubljana: Slovenska filantropija – Združenje za promocijo prostovoljstva.

Lipič, N., Seljak, P., Grintal, P., & Bagar, M. (2018). *Celostni pristop za uspešno integracijo migrantov.* Domžale: Gerontološki raziskovalni inštitut in Socialna zbornica Slovenije.

Matičič, J., & Živkovič, U. (2018). Poročila socialnih delavcev s terena. V Liberšar, H. (ur.), *Migranti in zdravje* (str. 18–31). Ljubljana: Slovenska filantropija – Združenje za promocijo prostovoljstva.

Mesec, B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Visoka šola za socialno delo.

Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja 1: Načrtovanje raziskave.* Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Mesec, B. (2021). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 2: Kvalitativne raziskave.* Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Mikuš Kos, A., Zlatar, F., Uzelac, M., & Jamšek, P. (2017). *Priročnik za psihosocialno pomoč otrokom beguncem*, Ljubljana: Didakta.

Mikuš Kos, A., & Slodnjak, V. (2000). Nesreče, travmatski dogodki in šola: pomoč v stiski, Ljubljana: DZS.

Oakley, A. (2015). *Sex, Gender and Society.* London: Routledge.

Pagon, M., & Mikuš Kos, A. (1998). *Begunci v Sloveniji: pregled dosedanjih aktivnosti*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola, Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.

Schippers, M. (2021). *Children on the move*; *A guide to working with unaccompanied children in Europe* [pdf]. Pridobljeno 1. 6. 2025 s ea03ab41-be8a-4133-93ec-c5541525a89a.pdf

Scholz, N. (2016). The Public Health Dimension of the European Migrant Crisis. *Memebers' Research Service,* European Parliamentary Research Service. Pridobljeno 2. 10. 2024 s http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573908/EPRS_BRI(2016)573908_EN.pdf

Slovenska filantropija (2025). *Priročnik za zakonite zastopnice in zastopnike otrok brez spremstva in ločenih otrok, ki v Republiki Sloveniji zaprosijo za mednarodno zaščito*. Ljubljana: Slovenska filantropija. Pridobljeno 14. 4. 2025 s https://www.filantropija.org/wp-content/uploads/2025/02/Prirocnik-za-zakonite-zastopnice-in-zastopnike-OBS_posodobljena-izdaja-2025.pdf

Slovenska policija (2024). *Nedovoljene migracije v obdobju od 1. januarja do 31. decembra 2024*. Pridobljeno 15. 4. 2025 s https://www.policija.si/images/stories/Statistika/MejnaProblematika/IlegalneMigracije/2024/December2024.pdf

Smyth, B., Shannon, M., & Dolan, P. (2015). *Transcending borders: Social support and resilience, the case of separated children*, Transnational Social Review Vol. 5, št. 3, str. 274–295.

Terragni, L., Henjum, S., Barbala, I., Haugh, H., Hofset, A. H., Dyrdal Nielsen, P., & Stene, T. (2018). "Meagre hospitality". Experiences with food among asylum seekers living in Norwegian reception centres", *Anthropology of food*, S12(2018). Pridobljeno 1. 6. 2025 s https://journals.openedition.org/aof/9129

UNCHR (2004). *Načela dobre prakse: program za otroke brez spremstva v Evropi.* Ljubljana: Slovenska filantropija: UNCHR representation in Slovenia.

UNHCR (2025). Pridobljeno 4. 4. 2025 s https://www.unrefugees.org/refugee-facts/statistics/

UNHCR (2011). *Field handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines.* Pridobljeno 10. 4. 2025 s Field Handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines | Refworld

UNICEF (2024). *Child displacement*. Pridobljeno 15. 4. 2025 s https://data.unicef.org/topic/child-migration-and-displacement/displacement/

UNICEF (2021). *Best Practices for Working with Unaccompanied Migrant Children in Humanitarian Context; A guide for Staff and Volunteers in United states*. Pridobljeno 1. 6. 2025 s https://www.unicef.org/media/114286/file/Best-practices-working-with-unaccompanied-migrant-children.pdf?utm_source=chatgpt.com

UN Women Promundo (2017). *Understanding Masculinities: Results from the international men and gender equality survey (images) – Middle east and north Africa.* Pridobljeno 11. 6. 2025 s https://imagesmena.org/wp-content/uploads/2017/05/IMAGES-MENA-Executive-Summary-EN-16May2017-web.pdf

Uredba o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva (2023). Uradni list RS, št. 106/23 in 8/24. Pridobljeno 20. 5. 2024 s https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=URED8883

USA for UNHCR (2025). *Refugee statistics.* Pridobljeno 15. 4. 2025 s https://www.unrefugees.org/refugee-facts/statistics/

Uzelac, M., & Zlatar, F. (2009). *Strategija ravnanja z otroki brez spremstva v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Slovenska filantropija.

Uzelac, M., & Zlatar, F. (2005). Otroci brez spremstva. V V. D. Dobovičnik (ur.), *Prosilci za azil in begunci v Sloveniji.* Ljubljana: Konzorcij Živa.

Zakon o mednarodni zaščiti (ZMZ-1) (2016). Uradni list RS, št. 16/17, 54/21 in 42/23. Pridobljeno 20. 5. 2024 s https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO7103

Zakon o tujcih (ZTuj-2) (2011). Uradni list RS, št. 50/11, 91/21, 95/21, 105/22, 48/23, 115/23 in 62/24. Pridobljeno 20. 5. 2024 s https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO5761

Zavod republike Slovenije za šolstvo (2024). *Smernice za vključevanje otrok, učencev in dijakov iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem.* Pridobljeno 10. 3. 2025 s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Srednja-sola/Smernice-za-vkljucevanje-otrok-ucencev-in-dijakov-iz-drugih-jezikovnih-in-kulturnih-okolij-v-slovenski-vzgojno-izobrazevalni-sistem.pdf

Zgonc, U. (2022). *Otroci brez spremstva in skrbništvo v Sloveniji* (Magistrsko delo). Pridobljeno z Repozitorij Univerze v Ljubljani.

Zlatar, F., & Uzelac, M. (2016). Otroci brez spremstva v Sloveniji. *Vzgoja in izobraževanje,* 47(3–4). Pridobljeno 10. 4. 2025 s https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2023/06/12_FranciZlatar-MarinaUzelac.pdf

Žakelj, T., Lenarčič, B., Medarić, Z., & Sedmak, M. (2015). *Implementation of unaccompanied minors' rights in Slovenia: An analysis based on the best interest of the child principle*. V M. Sedmak, B. Lenarčič, Z. Medarić in T. Žakelj (ur.), A Journey to the Unkown: The Rights of Unaccompanied Migrant Children: between Theory and Practice (str. 42–99). Univerzitetna založba Annales.

8. Priloge

Vodilo za intervju

1. S čim oz. S kakšnimi težavami se po vašem mnenju in izkušnjah soočajo mladoletniki brez spremstva v vašem centru/med vašim sodelovanjem takoj po nastanitvi in s čim se soočajo kasneje?
2. Kako so po vašem mnenju urejena naslednja področja oskrbe mladoletnikov brez spremstva?

   2.1.Nastanitev

   2.1.1. Kako ocenjujete novo ureditev namestitve mladoletnikov brez spremstva, ki jo predvideva Uredba o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva?

   2.1.2. Kje vidite prednosti nove ureditve nastanitve ki jo predvideva Uredba o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva?

   2.1.3. Kje vidite pomanjkljivosti nove ureditve nastanitve mladoletnikov brez spremstva, ki jo predvideva Uredba o načinu zagotavljanja ustrezne nastanitve, oskrbe in obravnave mladoletnikov brez spremstva?

   2.2.Zdravstvo

   2.2.1. Kako je po vašem mnenju urejeno področje zdravstva za mladoletnike brez spremstva?

   2.2.2. Kje po vašem mnenju prihaja do zapletov pri zdravstveni obravnavi mladoletnikov brez spremstva?

   2.3.Izobraževanje

   2.3.1. Kako je po vašem mnenju urejeno področje izobraževanja mladoletnikov brez spremstva?

   2.3.2. Kje opažate pomanjkljivosti urejenosti področja mladoletnikov brez spremstva?

   2.3.3. Kaj bi se po vašem mnenju moralo spremeniti, da bi bilo mladoletnikom brez spremstva izobraževanje lažje dostopno in bolj kvalitetno?

   2.3.4. S čim opažate, da imajo mladoletniki brez spremstva največ težav na področju izobraževanja?

   2.4.Psihosocialna podpora

2.4.1. Kako je po vašem mnenju urejeno področje psihosocialne podpore mladoletnikom brez spremstva?

2.4.2. Kdo po vašem mnenju mladoletnikom brez spremstva najpogosteje nudi psihosocialno podporo?

2.4.3. Kam se mladoletniki brez spremstva najpogosteje obrnejo po psihosocialno podporo?

3. Kakšno je vaše mnenje o tezi, da ima Republika Slovenija pri svoji oskrbi in obravnavi mladoletnikov brez spremstva celostni pristop? Se s trditvijo strinjate ali ne in zakaj?

   3.1. Kaj bi se po vašem mnenju moralo spremeniti, da bi se lahko z zgornjo trditvijo strinjali?

4. Kakšno vlogo ima po vašem mnenju individualni načrt, ki ga se ga oblikuje ob nastanitvi mladoletnika brez spremstva, pri zagotavljanju celostne oskrbe?

   4.1. Kako naredite individualni načrt?

   4.2. Kaj navadno individualni načrt vključuje?

   4.3. Kdo je vključen pri izdelavi individualnega načrta?

   4.4. Kako pogosto se individualni načrt pregleda in prilagaja?

5. Kakšno vlogo ima po vašem mnenju zagotavljanje prehrane pri celostni oskrbi mladoletnika brez spremstva?

   5.1. Kako je po vašem mnenju prilagojena prehrana mladoletnika brez spremstva na njegove običaje, versko izpoved in navade?

   5.2. Kakšno vlogo ima po vašem mnenju zagotavljanje prehrane, ki je v skladu z otrokovimi običaji, versko izpovedjo in navadami, pri mladostnikovem občutku vključenosti?

6. Kako poteka medinstitucionalno sodelovanje pri obravnavi in skrbi za mladoletnika brez spremstva?

   6.1. Če po vašem mnenju sodelovanje ni dovolj uspešno, kje ocenjujete, da prihaja do težave?

   6.2. Kako bi se po vašem mnenju sodelovanje lahko izboljšalo?

   6.3. Kdo po vašem mnenju najpomembneje prispeva k celostni oskrbi mladoletnika brez spremstva?

   6.4. Na katerem področju menite, da vaša organizacija/center mladoletnika najbolje podpre in s tem prispeva k celostni oskrbi?

7. Kako bi se po vašem mnenju lahko oskrba mladoletnikov brez spremstva izboljšala?

7.1. Na katerem področju bi po vašem mnenju lahko Republika Slovenija razširila pravice za mladoletnike brez spremstva?

7.2. Katero področje je po vašem mnenju urejeno dobro in zakaj?

8. Kako bi k boljši oskrbi mladoletnikov brez spremstva lahko prispevalo socialno delo?

Primer transkripta intervjuja

INTERVJU 3, strokovni delavec v Centru za mladoletnike brez spremstva, 07.05.2025

JZ: Ja, tudi čisto v redu. Okej, bo za intervju uporabljeno samo strokovni delavec zaposlen v namestitveni enoti. Okej, zdaj bom samo takole dala mikrofon, da se bo slišalo. Evo. Zdaj mogoče za začetek eno splošno vprašanje. Po vašem mnenju, s čim se soočajo mladoletniki brez spremstva, ko pridejo, pa potem, ko so nastanjeni tukaj in mogoče po tem ko nekaj časa bivanja?

SDN: [Ja, prav gotovo je prvi šok] (SDN1). [Pridejo v stik z nastanitvijo, neznanim okoljem, ne vedo, kam točno prihajajo] (SDN2). [Tako da se odzivajo različno] (SDN3). [Odzivi so večinoma vsi pozitivni] (SDN4). [Ni tukaj nekih odklonskih vedenjskih težav, ki bi nakazovale, da je njihov prihod resnično travmatičen] (SDN5). Daleč od tega.

[intervju zmoti eden od zaposlenih]

SDN: [Moramo se zavedati, da prihajajo z neke daljše poti] (SDN6), [o kateri mi pravzaprav ne vemo s čim so se soočali] (SDN7), kaj so doživljali, kakšna je bila. [Mi seveda lahko predvidevamo, ker imamo določene izkušnje, informacije, ampak največ vidimo skozi njihovo vedenje] (SDN8). [Večinoma pridejo z nekimi široko odprtimi očmi] (SDN9), ampak [ko pride do prvega kontakta z našo kadrovsko zasedbo, z načinom pristopa do mladoletnikov brez spremstva v nastanitev in ko vidijo, kako je nastanitev urejena, se potem te bariere malce spustijo] (SDN10).

JZ: Okej, super. Zdaj jaz imam vprašanja razdeljena po posameznih področjih. Torej kako ocenjujete novo ureditev namestitve mladoletnikov? Kaj vidite kot prednosti novega centra in morebitne slabosti?

SDN: [Prav gotovo je ena od velikih prednosti ta, da se mladoletnike brez spremstva obravnava celovito] (SDN11). [Tudi kapaciteta nastanitve je višja in omogoča nastanitev tam do 70 oseb v različnih sklopih same nastanitve] (SDN12). [Imamo torej sprejemnico, kjer pridejo vlagatelji prošenj za mednarodno zaščito, potem prehodni del in nato mladinski nastanitveni del] (SDN13). [Na podlagi tega se tudi obravnava nastanjene osebe] (SDN14), ki [so tukaj krajše ali pa daljše obdobje] (SDN15). [To na nek način omogoča, da se sprotno obravnava tiste situacije in probleme, ki takrat pač pridejo] (SDN16) in se je z njimi treba soočiti na samem mestu, ker je [potreba iz strani mladoletnikov tista, ki se izraža na tak način] (SDN17). [Ta celovitost in zajetost, ki jo omogoča nastanitev, da na enem mestu se v tem sklopu naredi pregled in potem se ustrezno naslavlja določene problematike, je vsekakor boljša] (SDN18).

JZ: Super, kaj pa kakšna pomanjkljivost, ki jo vidite v novi ureditvi? V prejšnjih intervjujih so nekateri omenjali, da je morda kapaciteta prevelika, ali pa da je problem, ker sta sprejemni in nastanitveni center na isti lokaciji?

SDN: Zdaj operative letošnjega leta oz. izkušnje so take, da je [v letu 2024, ko smo nastanjali to število ljudi, da v teh najbolj preobremenjenih mesecih pride do tega, da se izkaže, da je sprejemnica zaradi pretočnosti in navala, preobremenjena] (SDN19) in s tem [ko je sprejemni prostor preobremenjen, se to aplicira tudi na ostale dele nastanitvene enote] (SDN20) in [hkrati vpliva na osebe, ki so tu že v nekem daljšem obdobju pri nas in s statusom že v kakšni drugi fazi] (SDN21). Tako da iz tega vidika, če pogledamo, bi rekel, da to. [Glede same nastanitve števila, ne vidim takega problema] (SDN22), ker se mi zdi, da na število oseb, ki smo jih nastanili lansko leto, [bi lahko imeli še večji center oz. bi lahko imeli več ločenih enot v sklopu enga večjega centra oz. razdeljene] (SDN23).

JZ: Super. Zdaj pa še nekaj vprašanj o zdravstvu. V preteklosti sem slišala, da so bili neki zapleti, npr. S številko zdravstvenega zavarovanja… Ste opazili, da je tega še vedno veliko, ali so se stvari izboljšale, posebej pri sodelovanju z zdravstvenimi domovi, ki so tukaj v okolici?

SDN: Jaz bi takole povedal…Realnost je taka, da [nastanjeni, ki pridejo v namestitev za mladoletnike brez spremstva, dobijo res celovito takojšnjo oskrbo – zdravstveno in drugačno] (SDN24). Tudi [sodelovanje z zakonitimi zastopnicami] (SDN25), [ki so vključene v spremljanje zdravstvenega stanja naših nastanjenih] (SDN26), [ko postanejo prosilci za mednarodno zaščito in se obseg zdravstvenih

pravic poveča] (SDN27), je že [na podlagi prejšnjih dobrih izkušenj sodelovanje z lokalno skupnostjo tako dobro utečeno, da hitro pride do ustreznih, takojšnjih pregledov] (SDN28). Ko sem rekel, da [so odlično oskrbovani, sem mislil vzporedno z našimi državljani, ki pa imajo na voljo običajni zdravstveni sistem, kjer velja tudi institut čakalnih vrst] (SDN29). [Pri zdravstveni oskrbi prosilcev za mednarodno zaščito pa je res ta hipnost in ustrežljivost tukajšnega zdravstva res takojšnja] (SDN30). [Tudi zdravnik, ki prihaja izvajat, je tukaj ubistvu skoraj stalno prisoten] (SDN31).

JZ: Aha, torej vi vozite otroke v zdravstveni doma ali pride sem?

SDN: Ja, tako. [Zdravstveno osebje pride na lokacijo glede na potrebe, bodisi zaradi trenutnih izpostavljenih težav bodisi zaradi prihodov novih nastanjenih] (SDN32). [Opravi se t. i. »screening«, torej pregled vseh novoprispelih] (SDN33), [kakšne težave imajo, če jih imajo, da se jih ustrezno naslovi, usmeri] (SDN34), in [da se čim prej začne tudi preventivno zdravljenje] (SDN35).

JZ: Aha super. Kaj pa področje duševnega zdravja?

SDN: Za področje duševnega zdravja je pa tako, [mi zaposleni v sklopu sprejema, namestitve in oskrbe vzporedno spremljamo razvoj oz. ne razvoj, odziv nastanjenih na situacijo] (SDN36). Tukaj zaznavamo različne, [če pride do kakršnih koli odstopanj v zgodnji fazi – na primer, če se pokažejo posledice travmatičnih dogodkov iz poti, ki smo jo že omenili, ali celo iz države izvora] (SDN37), [da se lahko to hitro naslavlja] (SDN38). Poleg tega [sodelujemo tudi z različnimi nevladnimi organizacijami, ki so specializirane za psihosocialno oskrbo] (SDN39). [Oni izvajajo oblike pomoči ob naši podpori] (SDN40). Poleg tega se [izvajajo tudi različni pregledi (screeningi) v smislu ugotavljanja, ali prihaja morda do trgovine z ljudmi] (SDN41), ali pa v primeru bolj delikatnih težav, ki izvirajo iz posameznikovih preteklih izkušenj.

JZ: Si predstavljam, da se psihosocialna pomoč izvaja tudi z vaše strani, v smislu rednega stika z otroki?

SDN: [To pa poteka stalno, še posebej z našimi stalno nastanjenimi] (SDN42), [s katerimi vzpostavimo odnos na drugačni ravni] (SDN43) in s katerimi se potem vzpostavlja oz. [se spremlja napredovanja znotraj postopka njihovega pridobivanja statusa oziroma mednarodne zaščite] (SDN44). [Mladoletniki imajo stalno možnost dostopa] (SDN45). [Imamo tudi nekatere posameznike, ki so vključeni tudi v okoliške centre za duševno zdravje] (SDN46), [kjer sodelujejo v različnih oblikah terapij] (SDN47).

JZ: Kaj pa področje izobraževanja? Kakšno je vaše mnenje o sistemu, je dostopno, njim prijazno?

SDN: [Odziv otrok na učenje slovenščine je tak, da pogosto povedo, da je jezik težak] (SDN48). [Soočajo se z nepoznavanjem jezika je to za njih nekaj povsem novega in polnega izzivov] (SDN49). [Vendar se vsi radi udeležujejo pouka, saj jim to predstavlja nek odmik od težkih izkušenj, ki so jih doživeli] (SDN50). [Možgani se aktivirajo in s tem oni tudi zaznajo, da se jim nekaj dogaja, kar je za njih dobrega] (SDN51). Tako da to sosledje, ki ste ga sami omenili, učna pomoč; [po 30 dneh bivanja je mladoletnik lahko vključen v program opismenjevanja] (SDN52). [Vse je narejeno na način, da se otroka opolnomoči in na nek način z jezikom spozna] (SDN53) in [da ima potem tudi on možnost tega prepoznavanja te notranje zadovoljitve s katero mu ta izobrazba omogoča tudi kaj drugega, ker vemo, da ne pridejo samo zato da bi se naučili jezik] (SDN54). Načeloma pridejo iz nekih svojih razlogov in se potem tudi lahko šolajo in se v sklopu tega, [ko se v namestitvi vzpostavi ta varen prostor, lahko človek sploh začne spraševati kaj si želi] (SDN55).

JZ: Pa se vam zdi, da je ta prehod, ko pridejo, pa se jih usmeri v izobraževanje, morda prehiter?

SDN: [Ja, to je zdaj odvisno od posameznika] (SDN56). Ker raziskave kažejo, da nekje [30 dni, kolikor časa traja obdobje, da se osebo lahko usmeri v fazo opismenjevanja in se že omogoča učno pomoč] (SDN57), [lahko vseeno razbremeni sistem in se posamezniku omogoči, da se privadi na določene navade, spremembe, ljudi, nove običaje, rutine, strukturo] (SDN58). [Ali je to prezgodaj, prepozno, ali bi bilo bolje to narediti kasneje, po 45 dneh, kot sem prej rekel, to je stvar posameznika] (SDN59) [in del individualnega načrta] (SDN60), ki [se sproti prilagaja njegovim potrebam] (SDN61). [Smo prilagodljivi, vedno se odzivamo na potrebe posameznika] (SDN62).

JZ: Kako se pa po vaših izkušnjah znajdejo otroci, ki gredo potem v redno osnovno šolo? Kako se počutijo, če imate kakšne izkušnje s tem?

SDN: [Trenutno imamo bolj izkušnje s srednjo šolo] (SDN63). [Osnovna šola za odrasle je tukaj] (SDN64), [so vključeni, ampak to je malce prilagojen obseg izobraževanja] (SDN65), [ki je usklajen z njihovimi potrebami in sposobnostmi] (SDN66). [Ne pravim, da imajo manjše sposobnosti, ampak zaradi znanja jezika je situacija drugačna] (SDN67). [Če bi šlo recimo za otroke iz arabsko govorečih držav in bi se lahko izobraževali v arabščini, bi bila situacija drugačna] (SDN68) ane. Ampak tukaj [govorimo o učenju slovenskega jezika, ki mora biti prilagojen osebam, ki so tukaj tako kratek čas] (SDN69). Če se vrnem, torej oseba, ki hodi v srednjo šolo, je mogoče ravno odgovor na prejšnje dileme ali je morda vse skupaj prehitro. [Dekle kaže dobre in pozitivne rezultate] (SDN70). Tudi [bivanje v dijaškem domu je ravno tisto kar govorimo skozi ta vključevalni proces] (SDN71), ko se osebe, tudi če še vedno bivajo v našem centru, [se vključujejo v širšo družbo prek srednješolskega izobraževanja] (SDN72). [Tako da smo fleksibilni in tukaj imajo dostop] (SDN73). [Mislim, da je bila vzpostavljena modaliteta, ki v trenutnih razmerah deluje] (SDN74).

JZ: Kakšno je vaše mnenje o tem, glede na to, da je naslov moje diplome »celostni pristop k oskrbi mladoletnikov brez spremstva« – ali Slovenija po vašem mnenju zagotavlja celostno oskrbo? In če ne, kje bi jo lahko izboljšali, da bi bili bližje celostni oskrbi?

SDN: Mislim, kaj naj bi zdaj celostna oskrba pomenila ane...

JZ: Kako jaz razumem celostno oskrbo, tako, da poleg osnovnih področij – nastanitve, zdravstva, izobraževanja, otroku ponudimo tudi prilagojeno podporo glede na njegove želje, hobije, cilje. Da se res za vsakega otroka pripravi individualna podpora in oskrba.

SDN:]Tukaj znova pridemo do področja individualnega načrta] (SDN75) o katerem se bova verjetno malo kasneje pogovarjala. Jaz bi rekel, da [Slovenija na področju celostne obravnave mladoletnikov brez spremstva deluje zelo podporno] (SDN76). FŽe sam prehod v sistem omogoča otrokom, da se opredelijo kot mladoletne osebe, brez da bi morali to dokazovati z dokumenti] (SDN77). [To ugotavljajo centri za socialno delo na lokaciji] (SDN78), [pri čemer se vedno sledi največji koristi otroka] (SDN79). Kar pomeni, [če se dvomi o polnoletnosti osebe, se osebo vseeno obravnava kot mladoletno] (SDN80), [s čimer pridobi dostop do širše obravnave, ki je namenjena tej populaciji] (SDN81). In potem seveda, [ko pridejo v postopek, so celovito in celostno obravnavane tako zdravstveno kot psihosocialno, izobraževanje in prostočasne aktivnosti] (SDN82). [Tukaj na lokaciji se izvajajo različne aktivnosti] (SDN83). [Je pa potem zopet žogica pri skupnosti – mogoče ni vse idealno] (SDN84). Spet je [odvisno od kapacitet skupnosti, koliko prenese sprotnega vključevanja zunanjih deležnikov v njihove programe] (SDN85), [ki pa so pogosto datumsko vezani] (SDN86).

JZ: Ja, ja, razumem.

SDN: Tako da, [če govorimo o kakšnih športih, ki so ne bom rekel profesionalni, ampak bolj kot hobi, torej klubi, ki začnejo točno tako kot šole, je potem težko sredi leta otroke vključiti] (SDN87). [Tako da se potem tukaj prilagajamo] (SDN88). [S fitnesom ni težav, z zunanjimi aktivnostmi prav tako] (SDN89), [če je ob določenem času, potem to ni problem] (SDN90). [Fantje lahko hodijo tudi na te omenjene treninge oziroma v klube, ki so že začeli z nekim programom, ampak lahko zgolj trenirajo in sodelujejo v omejenem obsegu] (SDN91). [Lokalna skupnost nam tukaj zelo pomaga] (SDN92). [Povezujemo se tudi regionalno in nacionalno] (SDN93), [tako da vključujemo mladoletnike brez spremstva v te dejavnosti] (SDN94).

JZ: Kaj pa je mogoče po vašem mnenju nekaj, kar bi se dalo dodatno narediti? Kaj recimo zakonodaja še ne predvideva ali pa zaradi delovne obremenitve in kadrovskega pomanjkanja ne zmorete izvesti?

SDN: Jaz bi najprej rekel, da [ne gre za to, da mi nečesa ne bi zmogli narediti, ampak se mi zdi, da gre bolj za nacionalni načrt[(SDN95). [Ne glede na to, kakšne ideje ali želje imamo, lahko pišemo zakone, ki so odlični in visoko leteči, ampak realnost je takšna, kakršna je] (SDN96). [In realnost na sami operativni ravni pokaže, da na nekaterih kadrovskih področjih ta kadrovski manjko je res prisoten]

(SDN97) [in vpliva tudi na samo izvedbo programov[(SDN98), [ki pa se sicer izvajajo v vseh oblikah., a kot sva rekla prej, če ni učiteljev, potem ne gre] (SDN99).

JZ: Morda, če greva zdaj kar k individualnemu načrtu. Kolikor sem seznanjena, se ta načeloma pripravi v prvih nekaj dneh po prihodu otroka v nastanitveno enoto oz. nastanitveni del. Zanima me čisto praktično: kako se ga naredi, kaj običajno vključuje, kdo je vključen pri njegovi izdelavi? Ga sploh uspete pripraviti, glede na količino dela sploh ko je veliko otrok?

SDN: Zdaj [ločiti je potrebno vlagatelja namere od prosilca za mednarodno zaščito] (SDN100). [Vlagatelji namere so osebe, ki so ob ilegalnem prehodu izkazale namero za azil oziroma mednarodno zaščito] (SDN101). Regionalni oziroma [območni center za socialno delo določi primernost nastanitve, če se je oseba izrekla za mladoletnika brez spremstva] (SDN102) in [nato se jih nastani tukaj[(SDN103). [V tej fazi center za socialno delo določi zakonitega zastopnika mladoletnika[(SDN104). [Ko se to določi, je po Uredbi pet dni časa, da se pripravi individualni načrt] (SDN105). [Pri tem sodelujejo tudi nevladne organizacije] (SDN106), [ki z nami sodelujejo na področju prostočasnih dejavnosti in učne pomoči] (SDN107). [To je nekako prvi stik, ki ga ima oseba z okolico, kadrom in sistemom] (SDN108), [prek katerega se začne izvajati pravice iz Zakona o mednarodni zaščiti] (SDN109). [Je pa seveda zelo odvisno od osebe, s katero se individualni načrt pripravlja] (SDN110), ker [vsako osebo obravnavamo individualno glede na njeno razvojno stopnjo] (SDN111). Kar se tiče vašega prejšnjega vprašanja – ali je to prehitro, [imamo fante, ki bi se takoj želeli vključiti v učni proces] (SDN112), [ker iz preteklih izkušenj vedo, kaj jim šola nudi] (SDN113), in [imajo že izdelano sliko, kaj si želijo početi, kar pomeni, da vidijo Slovenijo kot prostor, kjer bi razvijali svojo prihodnost, se vključevati, graditi vezi] (SDN114). Potem pa [imamo seveda tudi druge osebe, ki imajo drugačne predstave in pri njih je treba najti njihovo razvojno sposobnost] (SDN115). Ampak [seveda se jih vključuje, takoj v učno pomoč in opismenjevanje] (SDN116) in s[e na podlagi vprašalnika določi prostočasne aktivnosti, hobije] (SDN117). Seveda tukaj [slišimo marsikaj– od jahanja ipd] (SDN118). [Tukaj gremo po principu zmožnosti, ki jih imamo] (SDN119). Kot sva rekla, lokalna skupnost je majhna, možnosti so omejene, ampak jih kljub temu obravnavamo.

JZ: Seveda. Kako pogosto pa se ta individualni načrt pregleduje oziroma prilagaja?

SDN: Ja, [individualni načrt ima neko tako konotacijo, ki zahteva neke roke, ampak je to zelo fluidno z razvojem posameznika] (SDN120). [Prilagajamo ga sproti, glede na dogajanje, pogovore in razvoj posameznega otroka] (SDN121). [Z razvojem posameznika oziroma mladoletnika brez spremstva je ta individualni načrt organski, kar pomeni, da se spreminja, saj se spreminjajo tudi njegove potrebe oziroma njegove sposobnosti] (SDN122). [Od trenutka, ko se načrt naredi, pa do šestih mesecev kasneje, so lahko razlike velike, so potrebe, cilji čisto drugačni] (SDN123). [Tako da tukaj se naslavlja njihove zmožnosti sproti] (SDN124).

JZ: Izdeluje pa ta individualni načrt, če prav razumem matični strokovni delavec?

SDN: Tako, to sem prej pozabil povedati. [Ko se določi zakoniti zastopnik, ko CSD določi temu otroku zakonitega zastopnika, se v kolektivu določi tudi matični socialni delavec] SDN125), ki [je potem zadolžen za to sprotno spremljanje in sledi posamezniku od vstopa do nekako zaključka oz. dokler je ta oseba z nami a ne] (SDN126).

JZ: Koliko mladoletnikov ima predvidoma en matični strokovni delavec?

SDN: [Zakon oziroma Uredba določa, da je to pet] (SDN127). Pet oseb, torej. [Ampak, to seveda lahko niha – glede na pretočnost jih je lahko več ali manj] (SDN128).

JZ: A obstaja za ta individualni načrt kakšen ‘template’? Ali se to napiše prosto?

SDN: [Ne, imamo formular] (SDN129). V bistvu [gre za model oziroma predlogo, kamor se vpisujejo podatki] (SDN130) [in se potem to tudi dopolnjuje] (SDN131). [Vsak mladoletnik brez spremstva ima svojo osebno mapo] (SDN132), [ki so razvrščene glede na namestitev] (SDN133). [Nastanitev je razdeljena na različne oblike – kot ste videli po barvah, imamo zeleni in vijolični del, to sta sprejemnici[(SDN134). [Tam so vlagatelji namere in še nimajo individualnega načrta[(SDN135). Nato pa so [osebe,

ki so že dlje časa nastanjene in so že prosilci za mednarodno zaščito] (SDN136) – [z njimi se začne po petih dneh pripravljati individualne načrte] (SDN137), [ki se sproti dopolnjujejo glede na potrebe] (SDN138).

JZ: Bi lahko mogoče ta 'template' videla? Mislim, če imate kakšnega praznega.

[pokaže na računalniku obrazec]

SDN: Evo takole zgleda... [Tukaj so neki splošni podatki, izobraževanje, delovne izkušnje, hobiji, posebnosti] (SDN139). [Potem se gre kar na cilje oz. kako se naj bi nastavilo to njegovo namestitev v času, ko je vstopil] (SDN140) in se je začelo delo z individualnim načrtom. Ja, mislim, da to ni nobena težava.

JZ: Bi ga lahko morda slikala kot primer mogoče, seveda če smem?

SDN: Seveda. Mislim, da to ni nobena težava. Lahko se pa dogovoriva, da ti ga pošljem po e-pošti.

JZ: Super! To bi mi zelo koristilo pri diplomi. Hvala!

JZ: Najlepša hvala. Potem pa mogoče še o prehrani – ali se vam zdi, da je prehrana prilagojena mladoletnikom? Slišala sem, da svinjina ni vključena v jedilnik. Se jedilniki prilagajajo glede na njihove običaje oziroma verske navade?

SDN: Samo trenutek, prinesel bom en jedilnik, pa ga lahko skupaj pogledava.

JZ: Super!

(kratka pavza)

SDN: Evo, tukaj je. [Pri nas imamo jedilnike seveda v slovenščini in angleščini] (SDN141). Jaz bi rekel, da glede na to, da [je naš izvajalec prehrane isti kot tisti, ki dostavlja hrano v slovenske šole in vrtce] (SDN142), [so že prepoznali potrebe po tem, kaj ti otroci potrebujejo] (SDN143). [Šli so nam zelo na roko, ko so nam omogočili določene spremembe v jedilniku] (SDN144). [Upoštevajo tudi, kaj je otrokom bližje] (SDN145), recimo, [naši otroci imajo zelo radi piščanca, jim je očitno blizu in je tako piščanec pogosto na jedilniku v različnih oblika] (SDN146). Kolikor ste že ugotovili, [svinjina ni primerna, zato je ni na jedilniku] (SDN147). [Prehrana se oblikuje okoli perutnine] (SDN148). Seveda, [obstajajo tudi vegetarijanski obroki] (SDN149). [Meni se zdi, da je prehrana pestra] (SDN150). [Je pa vprašanje, koliko se jo lahko prilagaja posamezniku takoj ob vstopu] (SDN151). [Ob vstopu oziroma namestitvi je to pogosto nemogoče vnaprej predvideti kdo in kdaj bodo kateri otroci prihajali oz. odhajali] (SDN152). [Zdaj da bi na sami lokaciji poleg namestitve urejali še sproti jedilnike za vsak dan vnaprej, bi bilo pa to misija nemogoče] (SDN153). Saj, poglejte sami pa lahko naredite nek zaključek. [Jaz mislim, da je to več kot odlična oblika prehrane z veliko izbire] (SDN154). [Je pa tako kot povsod pri otrocih, prehrana je vedno problematična] (SDN155).

JZ: Koliko pogosto pa uporabljajo čajne kuhinje? Mislim, ali jih vsi uporabljajo?

SDN: Ja, [čajne kuhinje so namenjene prosilcem za mednarodno zaščito in tistim, ki jo že imajo priznano] (SDN156), [da si lahko tudi sami kaj pripravijo ali skuhajo] (SDN157). [Kuharsko so precej podprti] (SDN158). Tukaj [imamo tudi te organizacije, ki sem jih prej omenjal in izvajajo delavnice kuhanja, kuharske delavnice, to so lahko tudi dogodki] (SDN159). [Tudi mi jih organiziramo] (SDN160), [tako da se otrokom omogoča, da se s tem ukvarjajo] (SDN161).

JZ: Okej, super. Potem pa mogoče še eno zadnje vprašanje – medinstitucionalno sodelovanje. Po tem, kar sem prebrala, bi naj vsi deležniki med seboj zelo ažurno sodelovali. Kakšno je po vašem mnenju to sodelovanje? Ali pa bi si želeli bolj učinkovitega sodelovanja?

SDN: Jaz bi rekel takole, kot sem že prej omenil pri vprašanju celovite obravnave, [vedno je prostor za izboljšave] (SDN162). Ko si človek zada ideal, kaj bi lahko oziroma moral početi...[Otroci dobivajo medinstitucionalno obravnavo iz strani različnih deležnikov] (SDN163). [Seveda obstajajo tudi omejitve, recimo pripravljenost otroka] (SDN164), [kulturne razlike, ki lahko predstavljajo zadržke]

(SDN165). [Sigurno obstaja področje, ki bi ga lahko naslovili s pomočjo določenih profilov strokovnjakov] (SDN166), [na primer nekoga, ki bi te težave naslovil neposredno na lokaciji ali znotraj postopka] (SDN167). A [tu se spet vračamo k temu, kar Slovenija kot država trenutno zmore kadrovsko] (SDN168).

JZ: Ja, razumem. Nisem to vprašala z namenom, da bi zdaj kritizirali zakonite zastopnike ali centre za socialno delo, ampak bolj v smislu, da je na določenih področjih preprosto preobremenjenost.

SDN: [Recimo kulturni mediator] (SDN169). [To bi bil odličen profil, ki bi lahko bil vmesni člen med deležniki] (SDN170). [Z mladoletniki brez spremstva sicer nimam izkušenj z delom kulturnih mediatorjev, ampak imam pa izkušnje, ko smo delali z odraslimi] (SDN171) in [zagotovo je v pomoč, če je nekdo, ki govori njihov jezik, zraven] (SDN172)

JZ: S katerimi institucijami pa vi največ sodelujete?

SDN: [S centri za socialno delo, izobraževalnimi ustanovami, športnimi ustanovami, zakonitimi zastopniki] (SDN173). [Potem tudi z Ministrstvo za notranje zadeve, ker so tisti, ki sprovajajo te postopke] (SDN174). [Deležnikov je veliko] (SDN175). [Tukaj so torej tudi zakoniti zastopnikI] (SDN176), in [če se zazna potreba po psihosocialni podpori, vključimo še druge deležnike] (SDN177). [Pa na primer PIC za pravno pomoč] (SDN178). [Izvajajo se tudi različni razbremenilni pogovori, različni razgovori v smislu prepoznavanja trgovine z ljudmi, ki jih izvajajo določene nevladne organizacije, specializirane za to področje] (SDN179). [Oni opravljajo tudi t. i. screening (predhodno oceno) na lokacijah, kjer so nastanjeni naši varovanci] (SDN180). [Tako da sodelovanj je kar veliko] (SDN181).

JZ: Ja, ja, super. Zaključim z zadnjim vprašanjem. Ali obstaja kakšno področje ali tematika, za katero menite, da bi jo morali raziskovalci, stroka ali širša javnost pogosteje naslavljati, ko gre za mladoletnike brez spremstva?

SDN: Hm, to je res zelo široko. A če mi kaj pride na misel … Jaz mislim, da smo kar dobro zastavili. [Sproti se prilagajamo, pripravljamo evalvacijske načrte za prihodnost, na podlagi izkušenj, ki jih imamo z obstoječo namestitvijo v tem letu] (SDN182). [Prilagajamo se potrebam, ki se pojavijo sproti] (SDN183). [Na primer, da se ločujejo bolj ranljive skupine, kot so mlajši mladoletniki in dekleta] (SDN184). [Dokler ne pride do operativne faze, je to težko izvesti, ker vnaprej ne veš, kaj boš dejansko potreboval] (SDN185). [Politika je pa tista, ki na koncu odloča, ki te stvari seveda počne na svoj način] (SDN186).

JZ: Ja, razumem. Super. V bistvu je to vse, kar sem imela pripravljeno. Tako da lahko tukaj zaključiva, razen če imate še kaj za dodati?

SDN: Ne. Hvala.

JZ: Hvala vam.

Primer osnega kodiranja

Oznaka	Izjava	Koda	Podkategorija	Kategorija	Tema
SDN1	Ja, prav gotovo je prvi šok.	začetni šok	čustveno stanje	stanje mladoletnikov brez spremstva ob prihodu	Prihod v Slovenijo
SDN2	Pridejo v stik z nastanitvijo, neznanim okoljem, ne vedo, kam točno prihajajo.	nepoznavanje okolja	čustveno stanje	stanje mladoletnikov brez spremstva ob prihodu	Prihod v Slovenijo
SDN3	Tako da se odzivajo različno.	različni začetni odzivi	odzivi ob prihodu	stanje mladoletnikov brez spremstva ob prihodu	Prihod v Slovenijo
SDN4	Odzivi so večinoma vsi pozitivni.	večinoma pozitivni prvi odzivi	odzivi ob prihodu	stanje mladoletnikov brez spremstva ob prihodu	Prihod v Slovenijo
SDN5	Ni tukaj nekih odklonskih vedenjskih težav, ki bi nakazovale, da je njihov prihod resnično travmatičen.	odsotnost izrazitih vedenjskih težav ob prihodu	odzivi ob prihodu	stanje mladoletnikov brez spremstva ob prihodu	Prihod v Slovenijo
SDN6	Moramo se zavedati, da prihajajo z neke daljše poti,	dolga pot v Slovenijo		Pot do Slovenije	Prihod v Slovenijo
SDN7	o kateri mi pravzaprav ne vemo, s čim so se soočali.	nepoznavanje izkušenj na poti		Pot do Slovenije	Prihod v Slovenijo
SDN8	Mi seveda lahko predvidevamo, ker imamo določene izkušnje, informacije, ampak največ vidimo skozi njihovo vedenje.	travmatične izkušnje na poti		Pot do Slovenije	Prihod v Slovenijo
SDN9	Večinoma pridejo z nekimi široko odprtimi očmi.	radovednost ob prihodu	čustveno stanje	stanje mladoletnikov brez spremstva ob prihodu	Prihod v Slovenijo
SDN10	ko pride do prvega kontakta z našo kadrovsko zasedbo, z načinom pristopa do mladoletnikov brez spremstva v nastanitev in ko vidijo, kako je nastanitev urejena, se potem te bariere malce spustijo.	pozitiven prvi odziv	odzivi ob prihodu	stanje mladoletnikov brez spremstva ob prihodu	Prihod v Slovenijo

SDN11	ena od velikih prednosti ta, da se mladoletnike brez spremstva obravnava celovito.	celovita obravnava mladoletnikov		prednosti novega centra	Nastanitveni center za MBS
SDN12	Tudi kapaciteta nastanitve je višja in omogoča nastanitev tam do 70 oseb v različnih sklopih same nastanitve.	višja kapaciteta nastanitve		prednosti novega centra	Nastanitveni center za MBS
SDN13	Imamo torej sprejemnico, kjer pridejo vlagatelji prošenj za mednarodno zaščito potem prehodni del in nato mladinski nastanitveni del.	razdeljenost nastanitvene enote glede na status MBS		Organizacija prostorov/prostori	Nastanitveni center za MBS
SDN14	Na podlagi tega se tudi obravnava nastanjene osebe	odvisnost obravnave glede na dolžino bivanja		nastanitev in obravnava v sprejemnem centru	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN15	so tukaj krajše ali pa daljše obdobje.	odvisnost pomoči od dolžine bivanja		Slovenija kot tranzitna država	Prihod v Slovenijo
SDN16	To omogoča sprotno obravnavo situacij in problemov, ki pridejo.	celovita obravnava mladoletnikov		prednosti novega centra	Nastanitveni center za MBS
SDN17	Potreba iz strani mladoletnikov se izraža na tak način.	čustvene reakcije kot izraz preteklih izkušenj	odzivi ob prihodu	stanje mladoletnikov brez spremstva ob prihodu	Prihod v Slovenijo
SDN18	Ta celovitost in zajetost, ki jo omogoča nastanitev, da na enem mestu se naredi pregled in ustrezno naslovi problematike, je vsekakor boljša.	celovita obravnava mladoletnikov		prednosti novega centra	Nastanitveni center za MBS
SDN19	V letu 2024, ko smo nastanjali to število ljudi, se je izkazalo, da je sprejemnica zaradi pretočnosti in navala preobremenjena.	preobremenjenost sprejemnice ob večjem prihodu MBS		pomanjkljivosti novega centra	Nastanitveni center za MBS
SDN20	Ko je sprejemni prostor preobremenjen, se to aplicira tudi na	vpliv preobremenjenosti sprejemnice		pomanjkljivosti novega centra	Nastanitveni center za MBS

	ostale dele nastanitvene enote.				
SDN21	hkrati vpliva na osebe, ki so tu že v nekem daljšem obdobju pri nas in s statusom že v kakšni drugi fazi	negativni učinki preobremenjenosti sprejemnice		pomanjkljivosti novega centra	Nastanitveni center za MBS
SDN22	Glede samega števila ne vidim takega problema.	višja kapaciteta nastanitve		prednosti novega centra	Nastanitveni center za MBS
SDN23	Bi lahko imeli še večji center oz. več ločenih enot v sklopu enega večjega centra.	potreba po manjših nastanitvenih enotah		pomanjkljivosti novega centra	Nastanitveni center za MBS
SDN24	Nastanjeni, ki pridejo v namestitev za mladoletnike brez spremstva, dobijo res celovito takojšnjo oskrbo – zdravstveno in drugačno.	celovita in takojšnja oskrba ob prihodu		nastanitev in obravnava v sprejemnem centru	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN25	Sodelovanje z zakonitimi zastopnicami	ZZ in nastanitveni center	splošno	sodelovanje med deležniki	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN26	ki so vključene v spremljanje zdravstvenega stanja naših nastanjenih.	skrb za fizično zdravje		zakoniti zastopniki	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN27	Ko postanejo prosilci za mednarodno zaščito in se obseg zdravstvenih pravic poveča.	razširjene zdravstvene pravice po podani prošnji		obravnava po priznanem statusu	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN28	na podlagi prejšnjih dobrih izkušenj sodelovanje z lokalno skupnostjo je tako dobro utečeno, da hitro pride do ustreznih, takojšnjih pregledov.	sodelovanje z ZD Postojna	dobro sodelovanje	sodelovanje med deležniki	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN29	So odlično oskrbovani [...] vzporedno z našimi državljani, ki pa imajo na voljo običajni zdravstveni sistem, kjer velja tudi	dobra zdravstvena oskrba v primerjavi z domačim prebivalstvom		zdravstvena oskrba	Oskrba mladoletnika brez spremstva

	institut čakalnih vrst				
SDN30	Pri zdravstveni oskrbi prosilcev za mednarodno zaščito pa je res ta hipnost in ustrežljivost tukajšnega zdravstva res takojšnja.	pozitivna izkušnja z lokalnim zdravstvom		zdravstvena oskrba	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN31	Tudi zdravnik, ki prihaja izvajat, je tukaj ubistvu skoraj stalno prisoten.	obiski mobilne službe v nastanitvi		zdravstvena oskrba	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN32	Zdravstveno osebje pride na lokacijo glede na potrebe, bodisi zaradi trenutnih izpostavljenih težav bodisi zaradi prihodov novih nastanjenih.	obiski mobilne službe v nastanitvi		zdravstvena oskrba	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN33	Opravi se t. i. »screening«, torej pregled vseh novoprispelih.	sistematični začetni zdravniški pregled		zdravstvena oskrba	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN34	Kakšne težave imajo, če jih imajo, da se jih ustrezno naslovi, usmeri.	možnost hitrega zdravljenja ob zaznavi		zdravstvena oskrba	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN35	Da se čim prej začne tudi preventivno zdravljenje.	možnost hitrega zdravljenja ob zaznavi		zdravstvena oskrba	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN36	Mi zaposleni v sklopu sprejema, namestitve in oskrbe vzporedno spremljamo [...]odziv nastanjenih na situacijo.	spremljanje psihosocialnega stanja s strani zaposlenih		psihosocialna podpora/pomoč	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN37	Če pride do kakršnih koli odstopanj v zgodnji fazi – na primer, če se pokažejo posledice travmatičnih dogodkov [...] ali celo iz države izvora	spremljanje psihosocialnega stanja s strani zaposlenih		psihosocialna podpora/pomoč	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN38	Da se lahko to hitro naslavlja.	spremljanje psihosocialnega stanja s strani zaposlenih		psihosocialna podpora/pomoč	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN39	Sodelujemo z različnimi nevladnimi	nastanitveni center in NVO	splošno	sodelovanje med deležniki	Delo posameznih deležnikov

	organizacijami, ki so specializirane za psihosocialno oskrbo.				in sodelovanje
SDN40	Oni izvajajo oblike pomoči ob naši podpori.	nudenje psihosocialne podpore v okviru projekta		psihosocialna podpora/pomoč	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN41	Izvajajo se različni pregledi (screeningi) v smislu ugotavljanja, ali prihaja morda do trgovine z ljudmi.	izvajanje postopkov za odkrivanje trgovine z ljudmi	Društvo Ključ	humanitarne organizacije	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN42	To pa poteka stalno, še posebej z našimi stalno nastanjenimi.	kontinuirano spremljanje duševnega stanja stalno nastanjenih		psihosocialna podpora/pomoč	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN43	S katerimi vzpostavimo odnos na drugačni ravni.	poglobljeno vzpostavljanje odnosa		obravnava po podaji prošnje za mednarodno zaščito	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN44	se spremlja napredovanje znotraj postopka pridobivanja statusa oziroma mednarodne zaščite.	spremljanje napredovanja v azilnem postopku		obravnava po podaji prošnje za mednarodno zaščito	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN45	Mladoletniki imajo stalno možnost dostopa.	stalna dostopnost do psihosocialne podpore v centru		psihosocialna podpora/pomoč	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN46	Imamo tudi nekatere posameznike, ki so vključeni tudi v okoliške centre za duševno zdravje.	zagotavljanje psihološke podpore pri zunanjih izvajalcih		psihosocialna podpora/pomoč	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN47	Kjer sodelujejo v različnih oblikah terapij.	zagotavljanje psihološke podpore pri zunanjih izvajalcih		psihosocialna podpora/pomoč	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN48	Odziv otrok na učenje slovenščine je tak, da pogosto povedo, da je jezik težak.	slovenščina je težka	splošno	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN49	Soočajo se z nepoznavanjem jezika, je to za njih nekaj povsem novega in polnega izzivov.	učenje slovenščine je težko	splošno	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva

SDN50	Vendar se vsi radi udeležujejo pouka, saj jim to predstavlja nek odmik od težkih izkušenj, ki so jih doživeli	izobraževanje kot odmik od preteklih travm	občutki ob izobraževanju	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN51	Možgani se aktivirajo in s tem oni tudi zaznajo, da se jim nekaj dogaja, kar je za njih dobrega.	izobraževanje kot pozitivna izkušnja	občutki ob izobraževanju	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN52	Po 30 dneh bivanja je mladoletnik lahko vključen v program opismenjevanja.	obdobje pred opismenjevanjem	opismenjevanje	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN53	Vse je narejeno na način, da se otroka opolnomoči in na nek način z jezikom spozna.	opismenjevanje kot osnova slovenščine	opismenjevanje	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN54	da ima potem tudi on možnost prepoznavanja te notranje zadovoljitve, s katero mu izobrazba omogoča tudi kaj drugega, [...]ne pridejo samo zato da bi se naučili jezik	izobraževanje kot vir osebnega razvoja	občutki ob izobraževanju	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN55	Ko se v namestitvi vzpostavi ta varen prostor, lahko človek sploh začne spraševati, kaj si želi.	postopno oblikovanje zaupnega odnosa		psihosocialna podpora/pomoč	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN56	Ja, to je zdaj odvisno od posameznika.	obdobje pred opismenjevanjem	opismenjevanje	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN57	30 dni, kolikor časa traja obdobje, da se osebo lahko usmeri v fazo opismenjevanja in se že omogoča učno pomoč	obdobje pred opismenjevanjem	opismenjevanje	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN58	Raziskave kažejo, da nekje 30 dni [...] lahko vseeno razbremeni sistem in se posamezniku omogoči, da se privadi na določene navade, spremembe, ljudi,	smiselnost obdobja pred vključitvijo	opismenjevanje	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva

	nove običaje, rutine, strukturo				
SDN59	Ali je to prezgodaj, prepozno, [...] to je stvar posameznika	prilagajanje obdobja pred opismenjevanjem	opismenjevanje	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN60	in del individualnega načrta	časovni okvir priprave individualnega načrta	vsebina	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN61	se sproti prilagaja njegovim potrebam	individualni načrt kot dinamičen dokument	posodabljanje	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN62	Smo prilagodljivi, vedno se odzivamo na potrebe posameznika.	prilagodljivost na potrebe		individualni pristop	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN63	Trenutno imamo bolj izkušnje s srednjo šolo.	več izkušenj z vključevanjem v srednje šole kot osnovne	redno šolanje	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN64	Osnovna šola za odrasle je tukaj	izvajanje šole za odrasle v nastanitveni enoti	OŠ za odrasle	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN65	so vključeni, ampak to je malce prilagojen obseg izobraževanja.	šola za odrasle je prilagojena	OŠ za odrasle	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN66	Ki je usklajen z njihovimi potrebami in sposobnostmi.	šola za odrasle je prilagojena	OŠ za odrasle	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN67	Ne pravim, da imajo manjše sposobnosti, ampak zaradi znanja jezika je situacija drugačna.	jezikovna ovira vpliva na izobraževalni proces	OŠ za odrasle	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN68	Če bi šlo recimo za otroke iz arabsko govorečih držav in bi se lahko izobraževali v arabščini, bi bila situacija drugačna.	izvajanje pouka v večih jezikih	splošno	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN69	govorimo o učenju slovenskega jezika, ki mora biti prilagojen osebam, ki so tukaj tako kratek čas.	opismenjevanje kot osnova slovenščine	opismenjevanje	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN70	Dekle kaže dobre in pozitivne rezultate.	uspešna vključitev deklice v srednješolski sistem	redno šolanje	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN71	bivanje v dijaškem domu je ravno tisto kar govorimo skozi	integracija skozi bivanje v skupnosti	šolanje po pridobitvi statusa	izobraževanje	oskrba mladoletnika

	ta vključevalni proces				brez spremstva
SDN72	se vključujejo v širšo družbo prek srednješolskega izobraževanja	vključevanje v družbo preko izobraževanja	splošno	izobraževanje	oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN73	Tako da smo fleksibilni tukaj imajo dostop.	omogočen dostop do izobraževanja	splošno	izobraževanje	oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN74	Mislim, da je bila vzpostavljena modaliteta, ki v trenutnih razmerah deluje.	pozitivna ocena trenutnega sistema izobraževanja	splošno	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN75	Tukaj znova pridemo do področja individualnega načrta	pomen individualnega načrta za celostno oskrbo	namen	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN76	Slovenija na področju celostne obravnave mladoletnikov brez spremstva deluje zelo podporno.	multidimenzionalna obravnava mladoletnika		Slovenija ima celostni pristop	Celostni pristop
SDN77	Že sam prehod v sistem omogoča otrokom, da se opredelijo kot mladoletne osebe, brez da bi morali to dokazovati z dokumenti.	dvom o mladoletnosti se rešuje v korist mladoletnika		postopek preverjanja starosti	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN78	To ugotavljajo centri za socialno delo na lokaciji.	ocena mladoletnosti		CSD	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN79	Pri čemer se vedno sledi največji koristi otroka.	načelo otrokove največje koristi kot vodilo dela		načelo otrokove največje koristi	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN80	Če se dvomi o polnoletnosti osebe, se osebo vseeno obravnava kot mladoletno.	dvom o mladoletnosti se rešuje v korist mladoletnika		postopek preverjanja starosti	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN81	S čimer pridobi dostop do širše obravnave, ki je namenjena tej populaciji.	dostop do obravnave za mladoletnike ob samoizjavi		postopek preverjanja starosti	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva

SDN82	Ko pridejo v postopek, so celovito in celostno obravnavane tako zdravstveno kot psihosocialno, izobraževanje in prostočasne aktivnosti.	multidimenzionalna obravnava mladoletnika		Slovenija ima celostni pristop	Celostni pristop
SDN83	Tukaj na lokaciji se izvajajo različne aktivnosti.	izvajanje aktivnosti v nastanitvenem centru		prostočasne aktivnosti	oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN84	Je pa potem zopet žogica pri skupnosti – mogoče ni vse idealno.	vloga lokalne skupnosti pri vključevanju MBS		Lokalna skupnost	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN85	Odvisno od kapacitet skupnosti, koliko prenese sprotnega vključevanja zunanjih deležnikov v njihove programe.	omejitve lokalnih skupnosti pri vključevanju		Lokalna skupnost	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN86	Zunanji programi so pogosto datumsko vezani.	dobra dostopnost do individualnih športov		Prostočasne aktivnosti	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN87	Če govorimo o kakšnih športih, ki so bolj kot hobi, [...] začnejo točno tako kot šole, je potem težko sredi leta otroke vključiti	omejitve pri vključevanju v športne klube		Prostočasne aktivnosti	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN88	Tako da se potem tukaj prilagajamo.	skupno kuhanje in praznovanje praznikov		Prostočasne aktivnosti	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN89	S fitnesom ni težav, z zunanjimi aktivnostmi prav tako.	dobra dostopnost do individualnih športov		Prostočasne aktivnosti	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN90	Če je ob določenem času, potem to ni problem.	omejitve pri vključevanju v športne klube		Prostočasne aktivnosti	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN91	Fantje lahko hodijo tudi na te omenjene treninge oziroma v klube, ampak lahko zgolj trenirajo in sodelujejo v omejenem obsegu.	omejitve pri vključevanju v športne klube		Prostočasne aktivnosti	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN92	Lokalna skupnost nam tukaj zelo pomaga.	podpora lokalne skupnosti pri vključevanju MBS		Lokalna skupnost	Oskrba mladoletnika brez spremstva

SDN93	Povezujemo se tudi regionalno in nacionalno.	nastanitveni center	splošno	sodelovanje med deležniki	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN94	Tako da vključujemo mladoletnike brez spremstva v te dejavnosti.	vključevanje v različne hobije		Prostočasne aktivnosti	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN95	ne gre za to, da mi nečesa ne bi zmogli narediti, ampak se mi zdi, da gre bolj za nacionalni načrt.	odvisnost sistema od politike		država/vlada	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN96	Ne glede na to, kakšne ideje ali želje imamo, lahko pišemo zakone, ki so odlični in visoko leteči, ampak realnost je takšna, kakršna je	odvisnost sistema od politike		država/vlada	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN97	In realnost na sami operativni ravni pokaže, da na nekaterih kadrovskih področjih ta kadrovski manjko je res prisoten	kadrovski izzivi pri izvajanju programov		kadrovski primankljaj	Nastanitveni center za MBS
SDN98	in vpliva tudi na samo izvedbo programov	kadrovski izzivi pri izvajanju programov		kadrovski primankljaj	Nastanitveni center za MBS
SDN99	ki pa se sicer izvajajo v vseh oblikah, a kot sva rekla prej, 'če ni učiteljev, potem ne gre'.	kadrovski izzivi pri izvajanju programov		kadrovski primankljaj	Nastanitveni center za MBS
SDN100	Ločiti je potrebno vlagatelja namere od prosilca za mednarodno zaščito.	definicija vlagatelja namere		obravnava na meji	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN101	Vlagatelji namere so osebe, ki so ob ilegalnem prehodu izkazale namero za azil oziroma mednarodno zaščito	definicija vlagatelja namere		obravnava na meji	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN102	Območni CSD določi primernost nastanitve, če se je oseba izrekla za mladoletnika brez spremstva	ocena primernosti nastanitve		CSD	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje

SDN103	Nato se jih nastani tukaj.	nastanitev v nastanitvenem centru po policijski obravnavi		nastanitev in obravnava v sprejemnem centru	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN104	V tej fazi CSD določi zakonitega zastopnika mladoletnika.	CSD določi zakonitega zastopnika ob namestitvi		nastanitev in obravnava v sprejemnem centru	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN105	Ko se to določi, je po Uredbi pet dni časa, da se pripravi individualni načrt	izdelava individualnega načrta		obravnava po podaji prošnje za mednarodno zaščito	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN106	V pripravo načrta so vključene tudi nevladne organizacije.	sodelovanje nevladnih organizacij pri pripravi individualnega načrta	deležniki	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN107	ki z nami sodelujejo na področju prostočasnih dejavnosti in učne pomoči	projekt v nastanitvenem centru	Slovenska filantropija	humanitarne organizacije	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN108	To je nekako prvi stik, ki ga ima oseba z okolico, kadrom in sistemom	prvi stik osebe s sistemom		nastanitev in obravnava v sprejemnem centru	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN109	Prek katerega se začne izvajati pravice iz Zakona o mednarodni zaščiti.	uresničevanje pravic iz Zakona o mednarodni zaščiti		obravnava po podaji prošnje za mednarodno zaščito	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN110	Je pa seveda zelo odvisno od osebe, s katero se individualni načrt pripravlja	individualni pristop pri pripravi načrta	deležniki	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN111	vsako osebo obravnavamo individualno glede na njeno razvojno stopnjo	individualni pristop glede na razvojno stopnjo		individualni pristop	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN112	Imamo fante, ki bi se želeli takoj	hitra vključitev ob zaznani nameri ostanka	občutki ob izobraževanju	izobraževanje	Oskrba mladoletnika

	vključiti v učni proces.				brez spremstva
SDN113	ker iz preteklih izkušenj vedo, kaj jim šola nudi	hitra vključitev ob zaznani nameri ostanka	občutki ob izobraževanju	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN114	Imajo že izdelano sliko, kaj želijo početi, in Slovenijo vidijo kot prostor za prihodnost, se vključevati, graditi vezi	izobraževanje kot vir osebnega razvoja	občutki ob izobraževanju	izobraževanje	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN115	Imamo tudi osebe z drugačnimi predstavami, pri katerih je treba najti njihovo razvojno sposobnost.	individualni pristop glede na razvojno stopnjo		individualni pristop	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN116	seveda se jih vključuje, takoj v učno pomoč in opismenjevanje	vključitev v učno pomoč in opismenjevanje		obravnava po podaji prošnje za mednarodno zaščito	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN117	se na podlagi vprašalnika določi prostočasne aktivnosti, hobije.	določitev prostočasnih aktivnosti	vsebina	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN118	Slišimo marsikaj – od jahanja ipd.	omejitve pri vključevanju v športne klube		Prostočasne aktivnosti	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN119	Tukaj gremo po principu zmožnosti, ki jih imamo	izvajanje hobijev glede na razpoložljive kapacitete		Prostočasne aktivnosti	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN120	individualni načrt ima neko tako konotacijo, ki zahteva neke roke, ampak je to zelo fluidno z razvojem posameznika	individualni načrt kot dinamičen dokument	posodabljanje	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN121	Prilagajamo ga sproti, glede na dogajanje, pogovore in razvoj posameznega otroka.	sprotno spremljanje in dopolnjevanje individualnega načrta	posodabljanje	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN122	Z razvojem mladoletnika se individualni načrt organsko spreminja [...], saj se spreminjajo tudi njegove potrebe oziroma njegove sposobnosti	individualni načrt kot dinamičen dokument	posodabljanje	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva

SDN123	Od trenutka, ko se načrt naredi, pa do šestih mesecev kasneje, so lahko razlike velike, so potrebe, cilji čisto drugačni	individualni načrt kot dinamičen dokument	posodabljanje	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN124	Tukaj se naslavlja njihove zmožnosti sproti.	individualni pristop glede na razvojno stopnjo		individualni pristop	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN125	Ko se določi zakoniti zastopnik, se v kolektivu določi tudi matični socialni delavec.	dodelitev matičnega strokovnega delavca vsakemu MBS		obravnava po podaji prošnje za mednarodno zaščito	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN126	je potem zadolžen za to sprotno spremljanje in sledi posamezniku od vstopa do nekako zaključka oz. dokler je ta oseba z nami ane	obveznosti matičnega strokovnega delavca		zaposleni v nastanitvenem centru	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN127	Zakon oziroma Uredba določa, da je to pet.	obveznosti matičnega strokovnega delavca		zaposleni v nastanitvenem centru	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN128	Ampak, to seveda lahko niha – glede na pretočnost jih je lahko več ali manj	obveznosti matičnega strokovnega delavca		zaposleni v nastanitvenem centru	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN129	Ne, imamo formular.	uporaba predloge za izdelavo individualnega načrta	vsebina	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN130	Gre za model oziroma predlogo, kamor se vpisujejo podatki	uporaba predloge za izdelavo individualnega načrta	vsebina	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN131	in se potem to tudi dopolnjuje.	sprotno spremljanje in dopolnjevanje individualnega načrta	posodabljanje	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN132	Vsak mladoletnik brez spremstva ima svojo osebno mapo.	individualna osebna mapa		individualni pristop	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN133	Mape so razvrščene glede na namestitev.	organizacija osebne mape po nastanitvi		individualni pristop	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN134	Nastanitev je razdeljena na različne oblike – kot ste videli po	ločenost nastanitve po nadstropjih		Organizacija prostorov/prostori	Nastanitveni center za MBS

	barvah, imamo zeleni in vijolični del, to sta sprejemnici				
SDN135	Tam so vlagatelji namere in še nimajo individualnega načrta	priprava individualnega načrta po nastanitvi in podaji prošnje		nastanitev in obravnava v sprejemnem centru	Postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN136	so osebe, ki so že dlje časa nastanjene in so že prosilci za mednarodno zaščito	izdelava ind. načrta ko postanejo prosilci		Obravnava po podaji prošnje za mednarodno zaščito	postopki in pravice v povezavi s statusom mladoletnika brez spremstva
SDN137	[...] z njimi se začne po petih dneh pripravljati individualne načrte	časovni okvir priprave individualnega načrta	časovni okvir	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN138	se sproti dopolnjujejo glede na potrebe	sprotno spremljanje in dopolnjevanje individualnega načrta	posodabljanje	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN139	Tukaj so neki splošni podatki, izobraževanje, delovne izkušnje, hobiji, posebnosti.	vsebina predloge za individualni načrt	vsebina	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN140	Potem se gre kar na cilje oz. kako se naj bi nastavilo to njegovo namestitev v času, ko je vstopil.	vsebina predloge za individualni načrt	vsebina	individualni načrt	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN141	Pri nas imamo jedilnike seveda v slovenščini in angleščini.	dvojezičnost jedilnika	zagotovljena prehrana	prehrana	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN142	je naš izvajalec prehrane isti kot tisti, ki dostavlja hrano v slovenske šole in vrtce	institucionalna prehrana je kakovostna, hranljiva in v skladu s smernicami	zagotovljena prehrana	prehrana	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN143	so že prepoznali potrebe po tem, kaj ti otroci potrebujejo	fleksibilnost izvajalca pri ponudbi hrane	zagotovljena prehrana	prehrana	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN144	Šli so nam zelo na roko, ko so nam omogočili določene spremembe v jedilniku	fleksibilnost izvajalca pri ponudbi hrane	zagotovljena prehrana	prehrana	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN145	Upoštevajo tudi, kaj je otrokom bližje	fleksibilnost izvajalca pri ponudbi hrane	zagotovljena prehrana	prehrana	Oskrba mladoletnika brez spremstva

SDN146	naši otroci imajo zelo radi piščanca, jim je očitno blizu in je tako piščanec pogosto na jedilniku v različnih oblikah	fleksibilnost izvajalca pri ponudbi hrane	zagotovljena prehrana	prehrana	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN147	Svinjina ni primerna, zato je ni na jedilniku.	izločitev svinjine iz jedilnika	zagotovljena prehrana	prehrana	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN148	Prehrana se oblikuje okoli perutnine.	minimalna prilagoditev prehrane	zagotovljena prehrana	prehrana	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN149	Obstajajo tudi vegetarijanski obroki.	možnost vegeterjanskih obrokov	zagotovljena prehrana	prehrana	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN150	Meni se zdi, da je prehrana pestra	hrana je dobra in ponuja izbiro	zagotovljena prehrana	prehrana	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN151	Je pa vprašanje, koliko se jo lahko prilagaja posamezniku takoj ob vstopu	čustveni pomen hrane	splošno	prehrana	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN152	Ob vstopu oziroma namestitvi je to pogosto nemogoče vnaprej predvideti kdo in kdaj bodo kateri otroci prihajali oz. odhajali	nezadovoljstvo s prehrano	zagotovljena prehrana	prehrana	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN153	Zdaj da bi na sami lokaciji poleg namestitve urejali še sproti jedilnike za vsak dan vnaprej, bi bilo pa to misija nemogoče	logistična in kadrovska omejitev pri sprotni prilagoditvi jedilnikov	zagotovljena prehrana	prehrana	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN154	Jaz mislim, da je to več kot odlična oblika prehrane z veliko izbire	hrana je dobra in ponuja izbiro	zagotovljena prehrana	prehrana	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN155	Je pa tako kot povsod pri otrocih, prehrana je vedno problematična.	nezadovoljstvo s prehrano	zagotovljena prehrana	prehrana	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN156	Čajne kuhinje so namenjene prosilcem za mednarodno zaščito in tistim, ki jo že imajo priznano.	čajne kuhinje za prosilce in osebe s statusom	samostojno kuhanje	prehrana	oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN157	Da si lahko tudi sami kaj pripravijo ali skuhajo.	možnost samostojne priprave hrane	samostojno kuhanje	prehrana	Oskrba mladoletnika

					brez spremstva
SDN158	Kuharsko so precej podprti.	kuharska nadarjenost	samostojno kuhanje	prehrana	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN159	imamo tudi te organizacije, ki sem jih prej omenjal in izvajajo delavnice kuhanja, kuharske delavnice, to so lahko tudi dogodki	kuharske delavnice	Slovenska filantropija	humanitarne organizacije	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN160	Tudi mi jih organiziramo.	organizacija kuharskih delavnic		Prostočasne aktivnosti	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN161	tako da se otrokom omogoča, da se s tem ukvarjajo.	organizacija kuharskih delavnic		Prostočasne aktivnosti	Oskrba mladoletnika brez spremstva
SDN162	Vedno je prostor za izboljšave.	medinstitucionalno sodelovanje kot izziv	možne izboljšave sodelovanja	sodelovanje med deležniki	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN163	Otroci dobivajo medinstitucionalno obravnavo s strani različnih deležnikov.	medinstitucionalna obravnava MBS	splošno	sodelovanje med deležniki	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN164	Seveda obstajajo tudi omejitve, recimo pripravljenost otroka	sodelovanje MBS	splošno	sodelovanje med deležniki	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN165	Kulturne razlike [...] lahko predstavljajo zadržke.	sodelovanje MBS	splošno	sodelovanje med deležniki	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN166	Sigurno obstaja področje, ki bi ga lahko naslovili s pomočjo določenih profilov strokovnjakov	potreba po strokovnjakih različnih profilov		kadrovski primankljaj	Nastanitveni center za MBS
SDN167	Npr. nekdo, ki bi te težave naslovil neposredno na lokaciji ali znotraj postopka.	pomanjkanje prisotnega psihologa v nastanitveni enoti		pomanjkljivosti novega centra	Nastanitveni center za MBS
SDN168	tu se spet vračamo k temu, kar Slovenija kot država trenutno zmore kadrovsko	potreba po kadrovski okrepitvi		kadrovski primankljaj	Nastanitveni center za MBS
SDN169	Recimo kulturni medijator.	potreba po kulturnem mediatorju		tolmači in kulturni mediatorji	Delo posameznih deležnikov

					in sodelovanje
SDN170	To bi bil odličen profil, ki bi lahko bil vmesni člen med deležniki.	potreba po kulturnem mediatorju		tolmači in kulturni mediatorji	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN171	Z mladoletniki brez spremstva sicer nimam izkušenj z delom kulturnih medijatorjev, ampak imam pa izkušnje, ko smo delali z odraslimi	potreba po kulturnem mediatorju		tolmači in kulturni mediatorji	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN172	Zagotovo je v pomoč, če je nekdo, ki govori njihov jezik, zraven.	potreba po tolmaču		tolmači in kulturni mediatorji	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN173	S centri za socialno delo, izobraževalnimi ustanovami, športnimi ustanovami, zakonitimi zastopniki.	sodelovanje z institucijami in zakonitimi zastopniki	splošno	sodelovanje med deležniki	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN174	Potem tudi z Ministrstvo za notranje zadeve, ker so tisti, ki sprovajajo te postopke.	nastanitvena enota in državne institucije	splošno	sodelovanje med deležniki	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN175	Deležnikov je veliko.	nastanitveni center	splošno	sodelovanje med deležniki	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN176	Tukaj so torej tudi zakoniti zastopniki	ZZ in nastanitveni center	splošno	sodelovanje med deležniki	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN177	Če se zazna potreba po psihosocialni podpori, vključimo še druge deležnike.	nastanitveni center	splošno	sodelovanje med deležniki	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN178	Pa na primer PIC za pravno pomoč.	nastanitveni center in NVO	splošno	sodelovanje med deležniki	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN179	Izvajajo se tudi različni razbremenilni pogovori, različni razgovori v smislu prepoznavanja	izvajanje postopkov za odkrivanje trgovine z ljudmi	Društvo Ključ	humanitarne organizacije	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje

	trgovine z ljudmi, ki jih izvajajo določene nevladne organizacije, specializirane za to področje				
SDN180	Oni opravljajo tudi t. i. screening (predhodno oceno) na lokacijah, kjer so nastanjeni naši varovanci.	izvajanje postopkov za odkrivanje trgovine z ljudmi	Društvo Ključ	humanitarne organizacije	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN181	Tako da sodelovanj je kar veliko.	pogosto sodelovanje z različnimi deležniki	splošno	sodelovanje med deležniki	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje
SDN182	Sproti se prilagajamo, pripravljamo evalvacijske načrte za prihodnost, na podlagi izkušenj, ki jih imamo z obstoječo namestitvijo v tem letu	možnost izboljšav		pomanjkljivosti novega centra	Nastanitveni center za MBS
SDN183	Prilagajamo se potrebam, ki se pojavijo sproti.	možnost izboljšav		pomanjkljivosti novega centra	Nastanitveni center za MBS
SDN184	Na primer, da se ločujejo bolj ranljive skupine, kot so mlajši mladoletniki in dekleta.	ločevanje ranljivih skupin in posebna skrb		pomanjkljivosti novega centra	Nastanitveni center za MBS
SDN185	Dokler ne pride do operativne faze, je to težko izvesti, ker vnaprej ne veš, kaj boš dejansko potreboval.	možnost izboljšav		pomanjkljivosti novega centra	Nastanitveni center za MBS
SDN186	Politika je pa tista, ki na koncu odloča, ki te stvari seveda počne na svoj način.	odvisnost sistema od politike		država/vlada	Delo posameznih deležnikov in sodelovanje